

Landmålerliv i Finmarken

ved

Kaptejn Th. Bang.

(Med et farvetrykt Kart.)

Kristiania.

P. T. Mallings Boghandel.

1873.

Landmålerliv i Finmarken.

Landmålerliv i Finmarken

ved

Kaptejn Th. Bang.

(Med et farvetrykt Kart.)

Kristiania.

P. T. Mallings Boghandel.

1873.

Trykt hos J. Chr. Gundersen.

Indhold.

Første del.

Skizzer fra opmålingsrejser i det indre af Tromsø amt.

Side.

Indledning. Nogle almindelige bemærkninger over landmålerlivet i norden. — Øjemedet med befaringen og krokingen af Tromsø amt	1.
I. Fra Tromsdalen og Tromsdalstinden. — Målselvdalen og Bardudalen med omgivelser . . .	13.
II. Balsfjord. — Lyngenfjord. — Kvænangsbotten .	37.
III. Fra Kvænangsbotten over Rejsenfjeldene. — Lyngsejdet. —	51.

Anden del.

Optegnelser fra den norsk-russiske grændserydning i 1871.

IV. Fra Tromsø over Lyngen til rigsgrænsen . .	73.
V. Om forholdet mellem lapper og bumænd i Tromsø amt	107.
VI. Koskinmodka—Urtevara	130.
VII. Urtevara—Skjetsamjok	157.
VIII. Skjetsamjok—Polmak	172.
IX. Polmak—Nejdenelv	182.
X. Nejdenelv—Pasvikelv	194.
XI. Pasvikelv—Jakobselv—Vadsø	203.

Første del.

Skizzer

fra

opmålingsrejser i det indre af

Tromsø amt.

Indledning.

**Nogle almindelige betragtninger over landmålerlivet
i norden. — Øjemedet med befaringen og
krokeringen af Tromsø amt.**

Ofte og tilsyneladende med grund høres der udtalt forundring over, at der så sjælden forelægges offentligheden skildringer af natur og folk fra de mænd, der have været beskjæftigede ved landets geografiske opmåling, især efter at denne er bleven udstrakt til dets nordligere, lidet bekjendte strøg, af hvilke landmåleren, med det lokalkjendskab, han erhverver, måtte kunne udvinde interessante sider.

En kjendsgjerning er det imidlertid, at den, der måler i fjeldene, sjælden giver sig af med at male dem, være sig med penselen eller pennen. Skizzebogen følger almindeligvis med tilfjelds, — ledsaget af skjønne forsætter, der hver vår fornyes, — men kommer i regelen lige ren hjem igjen.

Mangel på sands for naturens herligheder kan ikke være grunden; thi herimod vidner den ellers uforklarlige længsel, der, så snart våren nærmer

sig, uvilkaarlig påkommer landmåleren, tiltrods for udstandne savn og strabadser, der ere i friskt minde, — den varme interesse, der griber ham, når han på rejsen til sit distrikt gjenser sine majestætiske venner, uagtet den kulde, der altid er vist ham fra deres side; det samme vidnesbyrd ligger også i den påfaldende forkjærlighed, hvormed enhver, der nogensinde har prøvet dette liv, dvæler ved erindringen derom.

De mægtige nordlandske alpepartier, der med uafladeligt vekslede nuancer i form og farve fremstille sig for den reisende, det ene parti mere storartet end det andet, undlader vistnok aldrig at udøve en gribende virkning, og uvilkaarligt opstår trangten til at give denne udtryk, — vel at mærke så længe den blotte beskuelse er reisens mål. Det går desuden da let og behageligt for sig, at sende fantasien på vandring udover disse situationer, medens man fra dampskibets dæk, glad og mæt og i den trygge bevidsthed, at man ikke behøver at lægge benene til, foretager øjemål af fjeldenes højde, raskvæk i tusinder af fod. Jo vildere natur, desto stærkere tillokkelse og spændkraft er der da for åndens frie flugt.

Men hvordan går det når også legemet skal „løftes“ med, og den bratte, ubønhørlige virkelighed hvert øjeblik pinligt minder om dets vegt?

Desværre er mangengang neppe skovgrændsen nået, før man blot har den simple pligtfølelse igjen som drivfjær til at fortsætte den anstren-

gende gymnastik. Den bratte fjeldside, billedets forgrund, der på afstand var jevn og glat, er i virkeligheden en eneste ur; havskodden, der hvirvlende i vild dands, tegnede fantastiske figurer om de forrevne tinder, er sur, kold og forræderisk at trænge frem i; gletscherelven, der i en række af skønne fossefald såes at styrte sig udover fjeldsiden for derefter at forsvinde nede i birkelien, vilde nu være langt mere tiltalende, om den blot var en liden rislebæk, som man kunde hoppe over istedetfor at måtte gjøre en besværlig extramarsch, og endelig er bræen, der glitrede så skjønt i sollyset og gav billedet finhed og elegants, et marschterrain af besværligste slags, som vedvarer, til man når den trigonometriske vares top, der er meget, meget længere borte, end den så ud til.

Indrømmes må det imidlertid, at ikke så snart er dette mål nået, før al forudgående møje er glemt, og få momenter i ens liv ere gladere og lettere end de, man nu, efter at have iagttaget de nødvendige præservativer mod storm og kulde, kan ofre på sin bekvemmelighed og på beskuelsen af den omgivende natur, der her udfolder sin mest storslagne pragt.

Men disse momenter ere desværre altfor kortvarige: Så snart der fra assistent no. 1 meldes, at instrumentet er opstillet, forvandles det hele panorama til et mathematisk studiefelt, hvori de fremragende punkter alene få værd som toppunkter i triangelnettet. Den mest spændte opmærksomhed

på arbeidet er nu nødvendig; thi den fremvældende havskodde truer hvert øjeblik med at afbryde det, da den tilhyller snart den ene og snart den anden af de fjerne tinder, til hvis signaler der skal observeres. Det gjælder om muligt at undgå en gjentagen bestigning af samme fjeld, — noget, der forøvrigt ofte falder i landmålerens lod, — og derfor må intet øjeblik spildes for at få aflæst alle vinkler rundt den periferi, som fra stationen kan oversees; hvert glimt må benyttes, så snart de tilhylede fjelde — ligesom øer i et hav — løfte sine hoveder over skodden, eller såsnart assistenten, der ligger henslægt paa maven ved siden af instrumentet, ivrigt spejdende gennem håndkikkerten rundt horisonten, har opdaget et nyt signal blandt det umådelige virvar af fjeldkonturer, og det ved forenede bestræbelser er lykkedes at udfinde vedkommende fjelds navn.

Så langt fra nu at kunne hengive sig til beundring af naturen, tør man knapt nok unde sig tid til at fortære sin tarvelige niste og sin kop kaffe, denne uundværlige lebens-vækker, der, om end snarkogt ved hjælp af nogle medbragte næverstumper — på en overflod af „Mocca“ og et minimum smeltet sne — dog smager som den kosteligste nektar. Opstillet på instrumentets stativ må den almindeligvis nydes i små portioner, hvergang man er på vejen fra den ene nonius til den anden.

Er arbejdet endelig heldigt afsluttet fra stationen, uden at være afbrudt af uvejr, så går

marschen glad og uvorrent, men, måske netop derfor, altid heldigt udover bræen, uren og birkelien, og det med en fart, som man ofte selv forbauses over, når man af og til ser på de tilbagelagte styrtninger. Det er som sagt glæden over det heldige resultat af anstrengelserne og ikke — ialfald yderst sjældent — den belønning for disse, han nede i dalen tør vente sig, som bevinger landmålerens fjed; thi hytten ved fjeldets fod, der på afstand var så idyllisk at se til, bliver, nærmere beseet, alt andet end indbydende.

I de indre strøg er der forøvrigt næsten aldrig tale om at komme i kvarter. Vel findes der en og anden lappegamme, hvis ejere tilfældigvis ere på flytning, men de tilbageværende laser af rådne pesker og andre afkastede, modbydelige pjalter forråde ved første øjekast tilstedeværelsen af millioner „fastboende“ af et så farligt slags, at man gyser for deres nærmere bekjendtskab og foretrækker det mindre lune, men dog trygge ophold i sit eget tynde telt. —

Teltopholdet inde i hjertet af fjeldkjeden har desuden i og for sig sine særdeles tiltalende sider; uden tvivl er det dets pikante modsætninger til det civiliserede livs form, i forening med de mange eventyr og scener, der knytte sig dertil, som giver landmålerlivet den største del af sin tillokkelse. Såsnart man på nedmarschen gennem kikkerten får øje på teltet, går der et glædesråb fra mund til mund, men fra nu af er alles speidende op-

mærksomhed optagen af en anden, ligeså vigtig undersøgelse, nemlig om lejrens eneste efterladte beboer, kløvhesten, har fundet for godt at slå sig til ro, eller om den, lokket af frodigere bejter, den har bemærket på vandringen, måske også af hjemve, har benyttet anledningen til at fortrække, tiltrods for fængslet om dens ben.

Fataliteter af dette slags, der hører til de værste af alle, indtræffe ikke sjældent, men dog almindeligvis kun, når man har måttet trække afsted med et „skarvekre'tur af en sjøfingamp“. Den velopdragne, fjeldvante kløvhest lærer snart at finde sig tilrette med landmålerens omflakkende liv, og ved mange mærkelige træk af klogskab og forsigtighed synes den at ville lægge for dagen bevidstheden om sit ansvar, som bærer for det hele. Med en rørende kjærlighed slutter den sig til expeditionens tobenede medlemmer; bjælden om dens hals klinger i stedse hurtigere tempo, eftersom toget nærmer sig, og ingen af dette sætter større pris på det opblussende bål end den, medens den ivrigt hjælper til med at åbne randsellåget for at få sin sædvanlige brødration.

Har læseren efter denne foreløbige tur på høifjeldet fået nogen interesse for det målstræv som der går for sig, tør jeg måske invitere ham med på en længre færd. Han vil nu være forberedt på, at hvad der herunder fremstiller sig for ham, vil være iført simpel hverdagsdragt; men

kan han for en gangs skyld, til forandring finde sig heri, så tør det dog måske hælde, at han alligevel ikke vil angre på at have udført en vandring gennem Finmarkens hidtil så lidet bekendte indland, især hvis han har tænkt sig turen „ej blot til lyst“.

Først tror jeg dog, det kan være af interesse at kaste et blik på de begivenheder, der have foranlediget beslutningen om en topografisk undersøgelse af Tromsø amt, ved hvilken der er skeet et betydeligt sprang i den jevne og planmæssige fremadskriden af landets kartlægning.

Dette sprang er dog mere tilsyneladende end virkeligt, da de her udførte topografiske undersøgelser, hvis hensigt var at skaffe det nødvendige materiale for ordningen af de forviklede forhold mellem lapper og fastboende i Tromsø amt, væsentlig bestod i en krokering af terrainet og bonitering af renbejterne, ledsaget af topografisk beskrivelse. At det her udførte arbejde altså ikke skal stilles i klasse med landets planmæssige opmåling forøvrigt og ikke er påregnet at kunne erstatte en sådan, når turen engang kommer til dette amt, fremgår desuden af den dertil anvendte sum, der kun er omtrent $\frac{1}{5}$ af, hvad en fuldstændig opmåling var beregnet til.

De bestemmelser for lappernes bejtningsret inden begge riger, der indeholdes i traktat af $\frac{1}{18}$

oktober 1754, medførte ikke synderlige ulemper, sålænge den fastboende befolkning var ringe; men dennes stadige tiltagen, og deraf følgende optagelse af nye rydningspladse har i de senere år forårsaget stadige kollissioner. De fastboende klage over, at lapperne renhjørde anrette skade såvel på deres udmark og udslåtter som på deres indmark, medens lapperne anke over, at trakter, hvor de fra alders tid have bejtet sine dyr, ere optagne af fastboende.

En mellemrigskommitté nedsattes i 1844 for at tage sagen under overvejelse, men forhandlingerne førte ikke til noget resultat.

Efter at grændsen mod Rusland i 1852 var bleven spærret for lapperne, blev en hel del Kautokejnolapper som tidligere om vinteren havde opholdt sig i Finland, for at få vinterbejtte for sine rensdyr nødte til at flytte over til det svenske sogn Karasuando, hvorfra de om sommeren drage over til Tromsø amt. Som følge heraf, er antallet af ren, der om sommeren bejtte i dette amt, og hermed igjen anledningen til sammenstød mellem lapper og bumænd, i betydelig grad tiltaget.

Da klagerne over gjensidig forurettelse bleve mere og mere højlydte, blev der i 1866 nedsat en ny mellemrigskommité, som efter at have berejst amtet og indhentet erklæringer fra begge parter, udgav et motiveret „udkast til lov angående lapperne i de forenede kongeriger Norge og Sverige“ samt „udkast til provisorisk anordning angående

bevogtning af renhjorde og erstatning for skade af ren m. v. i Tromsø amt“.

Uagtet kommissionen fandt, at den for Norge heldigste ordning vilde være, at grænsen mod Sverige blev spærret for lapperne på samme måde, som den russiske blev det i 1852, anså den dog gennemførelsen af en sådan ordning for umulig, fordi Sverige har traktatmæssig ret til græsning af ren i Nordland og Finmarken, en ret, som dette land af hensyn til sine lappiske undersåtter ikke kan opgive. Renen trives nemlig ikke ved stadigt ophold på østsiden af fjeldet; på grund af heden og myggen trænger den til de kølende havvinde på den vestre side. Hertil kommer den væsentlige omstændighed, at et stadigt ophold i samme trakt vil medføre ødelæggelse af vinterbejtesmarkerne, idet renmosen vil blive nedtrådt og oprevet, og bejtesmarken ved en stadig benyttelse for meget medtagen.

På sin side trænge de norske lapper til om vintren at tage over til Sverige, da sneen på vestsiden af fjeldet lægger sig så hård, at renen kun med vanskelighed kan komme til den under sneen værende mose.

Da det især er ved kysterne, at den fastboende befolkning holder til, og hvor der gives mest anledning til sammenstød mellem den og lapperne, har kommissionen fortrinsvis fæstet sig ved de i Bardu og Salangsdalen indhentede oplysninger om strækningerne langs Altevand og

Torneåträsk og andre egne ved rigsgrænsen, hvor der skulde findes vidtstrakte og fortrinlige bejtesmarker. Mod den indvending fra lapperne side, at varmen og myggen i for høj grad vilde plage renen, anførte de fastboende, at der forefindes tilgængelige snefjelde, hvor den i så fald kan ty hen.

Før der imidlertid kunde foretages noget i denne henseende, fandt kommissionen det nødvendigt, at der indhentedes nøjagtig kundskab om disse strækningers omfang og beskaffenhed og foreslog som det bedste middel hertil, at „landet befares, opmåles og kartlægges af mænd af faget“. „Karterne, der ikke behøve at omfatte mere end Tromsø amts fastlandsdele, måtte optages i større målestok og ved hjælp af en medfølgende beskrivelse indeholde særskilte oplysninger med hensyn til de krav, som renholdet stiller, såsom om vekstforholde, skove, græslier, mos- og myrstrækninger, golde vidder, hvorvidt fjeldene ere bedækkede med sne året rundt eller ere snebare fra sommerens begyndelse, samt om de gamle renveje fra grænsen nedad mod kysten. Beskrivelsen måtte derhos indeholde angivelse af, hvor stort antal ren, der kunde skjønnes at burde bejtes på de dertil skikkede steder. Årlige skjøn vilde vistnok have sine vanskeligheder, men ved at tage et par uvillige og kyndige norske lapper med, f. eks. en fra Karasjok og en fra Kautokeino, helst sådanne, som holde sine ren borte fra søkysten om sommeren og der-

for have større erfaring om, hvilke betingelser der udkræves længre inde i landet for renens trivsel i denne årstid, måtte der antagelig kunne opnåes så megen sikkerhed i angivelserne, som kunde agtes fornøden for øjemedet.“

Da imidlertid kommissionen ikke turde anse det for sandsynligt, at der kunde anvises samtlige lapper, der om sommeren opholde sig i Tromsø amt, nye bejtesmarker så fjernt fra den fastboende befolkning, at anledning til sammenstød ganske kunde antages undgået, og da der også længre ude ved havet findes store strækninger, der ikke kunne ansees brugelige til andet end renbejte, måtte kommissionen for disse strækningers vedkommende søge at træffe de forholdsregler, der kunne bidrage til at forebygge sammenstød mellem den fastboende befolkning og flytlapperne såvel nu som i fremtiden, når den fastboende befolkning stiger.

Kommissionen foreslår derfor udvidelse af gamle, stængte renveje, indkjøb af enkelte rydningspladse, der ved sin beliggenhed midt i de af lapperne benyttede strøg navnlig give anledning til tvist; at den afgift, som lapperne ere pligtige at yde grundejerne for bejtningen, skal tilfalde statskassen og anvendes til at forsyne renvejene med gjærder, hvor det fornødiges, samt endelig en række bestemmelser angående erstatning for skade, forårsaget af ren.

For at anspore lapperne til en effektiv bevogtning af deres rensdyr og for i tilfælde at inte-

ressere dem i opdagelsen af ejerne af de dyr, der have forårsaget skaden, foreslår den amtet inddelt i fællesansvarlighedsdistrikter således, at samtlige lapper, der have ren til bejtning inden et distrikt, i fællesskab skulle ansvare for den af ren tilføjede skade, når det ikke kan opdages, hvem ejeren af vedkommende dyr er.

Ved arbejdet, der såvel hvad karter som beskrivelser angår er blevet anlagt i overensstemmelse med dette kommissionsudkast, har der i årene 1869 og 1870 været beskjæftiget 5 og i 1872, da det havde vist sig nødvendigt at udstrække det også til øerne, 6 officierer.*) — Et heldigt træf bragte mig også i sommeren 1871 til disse egne, nemlig som kommissær ved oprydningen af den norsk-russiske grændse.

Det er en del af mine indtryk fra disse somres omflakken, jeg her vover at byde publikum, — hovedsageligen i den form, hvori de tidligere have fundet plads i „Morgenbladets“ feuilleton, — efter at jeg har erfaret, med hvilken interesse enhver, nok så ringe oplysning om disse fjerne egne på flere hold modtages.

---

*) Resultaterne (krokier i målstokken 1:100,000 og en udførlig beskrivelse) foreligge nu færdige, og vil et kart over Tromsø amt formentlig snart kunne ventes udgivet i handelen.

I.

Fra Tromsdalen og Tromsdalstinden. — Målselvdalen og Bardudalen med omgivelser.

(I telt ved Lønnes jaure, juli 1870.)

Den, der har været nødt til i nogen tid under uvejr at opholde sig på disse træløse vidder inde ved grænsen, uden anden beskyttelse end det drivvåde lille telt, der hvert øjeblik truer med at falde overende, medens stormens hylen blander sig med rovfuglens hæse skrig, og øjet rundt i horisonten dag efter dag forgjæves søger efter andet at fæste sig ved end de vilde fjeldformer, der af og til titte frem af skodden, han vil ikke let glemme denne situation og den længsel, hvormed han tænkte sig ned igjen til den lune og gemytlig bivuak i skovregionen.

De legemlige savn vare ham dog af mindst betydning; kunde han end ikke „sove ved hjælp af ild“, så klarede han denne opgave alligevel ved hjælp af lange marscher, ren fjeldluft og en skindfældsæk, — og det lige så grundigt som stenen, der tjente ham til hovedpude.

Hvad der derimod stærkest minder ham om dette ophold, er den ejendommelige, triste stemning, naturen her påtrykte hans sind i modsætning til det frejdige liv, der rådede omkring de lystigt flammende bivuakbål. —

Helst havde jeg undgået at anstille denne betragtning, især i forbindelse med en beskrivelse af Målselvdalen og Bardu, der er hjertet af Tromsø amts fastland, og hvis overraskende lyse og venlige præg ikke nok kan fremhæves. Men ulykken er, at jeg først i den afkrog, hvori jeg nu befinder mig, har fået tid til at skrive, og det alene takket være „der gestrenge Hr. Sturm von Westen“, som nu i flere dage har raset frygteligt herinde, ledsaget af regn, havskodde og snefog; ophører stormen for en stund, så er luften i samme nu formørket af myggesværme, hvis blodtørst det er umuligt at beskrive. —

Før vi fordybe os i de nævnte dalfører, skulle vi kaste et blik på amtets fjeldnatur i sin helhed. En herlig udsigt over de mærkeligste partier kunne vi få fra Tromsdalstinden (3900 fod høj); turen er blot en dags udflugt fra Tromsø by.

Efter den forestilling, man af ældre karter og beskrivelser havde dannet sig, skulde der kun langs kysten af fastlandet findes højder på omkring 4000 fod, medens det indre skulde være et plateau på omkring 1500 fods højde med enkelte fremragende toppe.

Denne forestilling er imidlertid falsk. Det er så langt fra, at en sådan almindelig sænkning af terrainet finder sted, at det tvertimod stadigt hæver sig indad, indtil det i en afstand af 3 à 4 mile fra grænsen går op til omkring 6000 fod, ligesom dets almindelige form er så langt fra plateauets, at den tvertimod har den mest udprægede alpekarakter, jeg har seet, uagtet jeg også har arbejdet i Romsdals amt, med hvis former den forøvrigt har adskillig lighed.

Mærkeligst i denne henseende ere halvøerne mellem Balsfjord og Ulfsfjord og mellem denne og Lyngenfjord samt denne fjords omgivelser i det hele. Dels enkeltstående med de besynderligste former, dels sammenhængende i grupper med mellemliggende sne- og isbræer, gjør den mangfoldighed af fjeldtinder, som her kan oversees, et næsten overvældende indtryk.

Fra disse strøg fortsættes alpenaturen i syd-ost og syd næsten uafbrudt og opfylder amtet indtil nær ved grænsen; kun blive måske fjeldgrupperne noget videre og lidt mindre forrevne.

Det eneste lavlandsparti, jeg ved at nævne i disse strøg, er egnen søndenom Balsfjorden, omkring Tagvand og Fjeldfrøskvand, hvilken indtager omtrent 3 □ mile og omgives af en rad mægtige tinder: Mårtinderne, Mauktinderne, Hattevarre og Durmålstinderne m. fl. —

Vejen til Tromsdalstinden går gennem Tromsdalen. Udflugter til denne dal, der i sin nedre

del er rigt bevokset med birkeskov og græs, er en af de mest yndede sommerforlystelser blandt Tromsø bys indvånere, men ikke mindre søgt er den af fremmede turister, der dog må gjøre et par timers marsch for at nå sit sædvanlige mål, lappegammerne øverst i dalen og renhjorderne, der streife om i den kjedel, Tromsdalstinden danner, idet den halvkredsformig lukker dalen. Bekvemmere end på noget andet sted langs kysten får man her anledning til at se tusinder af ren, samlede på et lidet rum og, hvad der især er interessant, lappernes dygtige manøvreren med sine troppe ved hjælp af sine mærkværdigt dresserede hunde som adjutanter.

At få eller ingen turister fortsætte marschen forbi gammerne og opad den stejle, om end let tilgængelige skråning for at nå fjeldets top, kunde skjønnes af lappernes forbausede nysgjerrighed, da jeg tilkjendegav dette som min hensigt; men de hyppige besøg havde alligevel lært dem at mynte ud sin videnskab.

Uagtet der kun var tale om at bære en randsel, vare alle i det første hjem enige om, at „to speizig“ var den mindste sum, der måtte betales for at „lodse“ mig tilfjelds; men da jeg endelig nødtvunget gik ind herpå, steg fordringerne endnu højere, idet der til en sammenligning, hvis uholdbarhed jeg forgjæves søgte at bevise, fremhævedes: „sagførerne i Tromsø gå på rådstu’, snakke times tid, — straks speizig“. Ved

at fortsætte marschen til den øverste gamle erfarede jeg imidlertid, at fordringerne vare omvendt proportionale med højden over havet, uden at de dog nogensinde gik lavere end til „speizig“, hvilken sum jeg overalt i amtet har fundet at være lappernes minimumsgrændse som dagløn.

Uagtet opholdet på toppen, hvilket kun varede et par timer, syntes i høj grad at behage lappen, der blev trakteret af vor niste, og hvis forretning alene bestod i at få kaffeen i kog og give navne på fjeldtoppe omkring os, og uagtet en lystig agetur på bræen i en fart bragte os ned til hans „hejm“ igjen, var han ikke at formå for gode ord og betaling til at følge os frem til færgestedet. Med den blideste stemme af verden tilkjendegav han, at nu var hans dagverk endt, og hvorledes hans byrde skulde befordres videre, måtte blive min sag. Men min brave assistent fra Målselv-dalen, Tollef Nilsen, der ikke kunde tåle at se randslen på sin herres ryg, anbragte den uden betænkning over theodoliten på sin egen, og nu tilbagelagdes de $\frac{3}{4}$ mile til sundet, hvor vi ankom ved midnatstid, i en så forceret marsch, at Tollef, der ikke var mindre kraftig i billeder end i rygmuskler, forsikrede, at der kunde „fløjtes favnved“ nedefter hans ryg.

Ifølge vor arbejdsplan skulde fire af os iår fortsætte den ifjor påbegyndte triangulering og

kroking af højfjeldsstrøgene om Tamokdalen, Målselvns øvre del samt om dens fortsættelse Rostaelven, et øde terrain, bestående af lutter toppe, hvoraf få ere under 4000 fod høje, medens dalbunden sjælden ligger højere end nogle hundrede fod; den femte skulde fuldføre krokingen af Altevand og Lønnes jaure med omgivelser i amtets sydøstlige del.

Ved vor ankomst til arbejdsdistriktet ved St. Hanstid vare fjeldene endnu stærkt bedækkede med sne, der på sine steder lå helt ned i fjæren; men der var godt håb om, at solen ved at arbejde nat og dag snart vilde gjøre dem tilgængelige, og vi fortsatte rejsen til vore stationer med frejdigt mod. —

Målselven, amtets betydeligste vasdrag, der gennemstrømmer dets søndre halvdel i nordvestlig retning, har fra sin munding indtil Rostavand en længde af omtr. 7 mile, men hvis man medregner dens fortsættelse Rostaelven, der kommer fra store Rostavand ved rigsgrænsen, bliver vasdraget omtrent 11 mile langt. Det optager flere betydelige vasdrag: fra nord Tagelven og Tamokelven, og fra syd Divielven, Revelven og Kirgiselven, alle omgivne af rige renbejter, men fornemmelig Bardaelven, der kommer fra Altevand, og som i en længde af 5 mile, med en stor vandmasse gennemløber Bardodalen nordover indtil den gennem Bardofossen, 3 mile fra Målsnæs, forener sig med hovedvasdraget. Særegt for begge disse

betydelige vasdrag er deres næsten umærkelige stigning, der på flere lange strækninger gjør dem farbare med båd, ligesom vejene langs deres bredder, — som i Målselvdalen indtil Nergård, 2 mile fra Rostavand, og i Bardo indtil kirken, 3 mile ovenfor sammenløbet, ere nye og tidsmæssigt byggede, — af samme årsag ere næsten ganske horizontale.

Målselvdalen, som er bebygget i sin hele længde indtil Rostavand, er i sin øvre del indtil sammenløbet med Bardo temmelig trangt indsluttet af højfjelde og tæt bevokset med skov, lidt furu, men hovedsagelig birk, der går op til omkring 1500 fod; i sine nederste 3 mile derimod er dalen temmelig vid, tættere bebygget og mindre skovrig. Denne del af bygden tager sig ved Midtsommerstid overmåde godt ud med sin rige græsvegetation og blomsterpragt, afvejlende med den vakre birkeskov, hvilken giver landskabet en lysere tone end vore nåleskove søndenfjelds, — de nette bygninger, hvoraf enkelte, f. ex. skydsstationen Moen og lensmansboligen Fagerli endog se fiffige ud, og, ikke at forglemme, den prægtige ramme af snedækte fjeldtinder, hvoraf især må nævnes de ualmindelig vakre Istinder, med sine hvasse sider og spidse toppe af 4800 fods højde, som lukke landskabet mod syd i vinklen mellem begge vasdrag.

Fremfor alle mærkelige punkter i denne dal må jeg dog nævne gården Fagerlidal, der var

ekspeditionens hoveddepot under forrige års arbejder.

Beliggende omtrent midt i vort daværende distrikt og ved knudepunktet af dettes kommunikationer, var denne gård fortrinlig skikket hertil, sålænge arbejdet endnu ikke skulde udstrækkes til et større areal, end at vi engang imellem kunde komme sammen for at fornye vor proviant og vor mynt, beregne og aflægge nye hovedpunkter, udveksle nødvendige oplysninger om terrainet o. s. v., og, hvad der under disse forhold ikke var af mindst betydning, — for at opfriske sindet ved den lune spøg og kammeratslige hygge, der altid rådede blandt os. I den nye lille føderådsbygning havde gamle Tollef Fagerlidal og hans hustru Sirianna beredvilligt afstået os en net og relativt komfortabel lejlighed; hvad møblementet manglede i antal og beskaffenhed, erstattedes rigelig ved en flot indbildningskraft og et godt humør. ·

Min reises første mål iår var fjeldet Alap, som ligger 5 mile oppe i dalen, og hvorfra jeg ifjor blev jaget ned af uvejr med halvt udført arbejde. Sammen med en af mine kamerater, der skulde arbejde fra samme fjeld, tog jeg kvarter hos min gamle bekjendt Nils Persen Bjørnstad, en af veteranerne blandt bygdens rydningsmænd, hvis gård, som har fået sit navn af de mange bjørne, han har fældet i Alapfjeldet, ligger lige under dettes fod.

Uagtet jeg siden har gjort mange fuldkommen så besværlige fjeldture, har denne fæstet sig mest i erindringen, formodentlig fordi den var den første iår, og jeg havde et dygtigt træghedsmoment fra det lange, dorske dampskibsliv at overvinde. Marschen opad den stejle skråning indtil randen af den øverste flade havde medtaget 4 varme timer, men heroppe, hvor vi ikke længere havde ly, blæste der en storm. Jeg havde imidlertid fået øje på signalet en knap fjerding borte og travede tappert afsted på snefladen efter min assistent og min letvindte kammerat, med glad forventning om gode observationer i det klare vejr, om varme klæder og varm kaffe, til hvilken oplivende drik jeg altid medfører fornødent brændmaterial på randsellåget, da jeg pludselig ser assistenten forsvinde indtil theodoliten på hans ryg, og strax derpå min kamerat på sin kant flakse ud med armene for at holde sig oppe. Jeg tænkte med gru på mine mange flere punds vegt, da jeg så scenen gjentage sig for hvert andet skridt. „Jeg mener bejnet mit for lige til Amerikka, jeg får det ikke at“, skreg Tollef. Der var imidlertid, efter nogen overvejelse, intet andet at gjøre end at gå på, og frem kom vi, så umuligt som det flere gange syntes, men rigtignok, ialfald for mit vedkommende, mere krybende end gående. Kl. 4½ om eftermiddagen, efterat have kjæmpet os frem 3½ time på denne måde gennem sneen, nåede vi signalet, hvor rigtignok vor første og meget

grundige observation gjaldt Lysholm no. 1. Efterat instrumenterne vare bragte i orden og kaffekjedlen kommen ikog, var ligevegten snart igjen tilveje-bragt, og takket være den velsignede midnatssol, kunde vi være sikre på at få gjort os færdige fra denne station, hvilket heller ikke skeede før ved midnatstid. Det heldige resultat bevingede vore fjed og førte os med langt færre fataliteter tilbage end frem over snefladen; men så havde vi den besværlige nedstigning gennem den stejle ur igjen. Her gjorde imidlertid sneen os fuldkommen godt igjen, hvad den før havde plaget os; thi en brat snefond, hvorpå vi — rigtignok ikke uden adskillig betænkelighed — anbragte vore trætte lemmer i en siddende stilling, førte os i få minutter til et omtr. 1000 fod dybere liggende punkt. Den voldsomme agetur havde noget pikant ved sig og satte os alle i munter stemning; kun et punkt af veien medførte nogen vanskelighed, da der måtte foretages en rask sidebevægelse omkring en opstående klippeblok, om hvis kanter sneen var løsnet i nogen bredde, så vi i forbifarten hørte bækken suse under os.

Da vi strax efter gennem kikkerten opdagede, at gårdens velvillige beboere endnu vare oppe, og vi altså kunde glæde os til et godt måltid, gik resten af vejen raskt ned til Bjørnestad, hvor vi ankom kl. 2½ om morgenen. —

Det heldige vejr lod til at ville holde sig, og derfor gjaldt det snarest muligt at få observeret

fra det andet hovedpunkt på denne kant, nemlig Likkavarre, ved den østre ende af Rostavand. På denne rejse, der foregik en søndag, fik vi på gården Øvergård den glæde at se 2 landmåler-telte og strax derpå disses beboere, som havde fået vor ankomst at vide og i den anledning havde arrangeret en fin og fornem festmiddag. Den franske spiseseddel har jeg desværre mistet. Da vi på grund af forretninger måtte opholde os her dagen over, benyttede vi alle eftermiddagen til en visit i en nærliggende lappelejr med 6 telte, hvis lurvede indvånere, især nysgjerrige finkjærringer, strax gjorde kontravisit til vore telte, men rystede på hovedet og sukkede ved sammenligningen. Og det kunde de nok have årsag til, thi det svineri jeg så hos dem, kan jeg neppe beskrive. Et lidet træk vil jeg dog nævne, fordi det i tanken og dens udførelse indeholdt en så besynderlig modsætning. Jeg nærmede mig for at tiltale en hæslig, gammel finkjærring med et ganske nøgent barn på skjødet, en pudsig, rød, liden tingest med et skaldet hoved som en edamerost og stærkt opadgående øjne. Mærkeligt nok så jeg hende strax bearbejde barnets skidne mund og næse med fingrene, men da dette forsøg var forgjæves, anbragte hun sin egen mund over barnets og førte den med sådan ihærdighed frem og tilbage, at det snart blev blankt og rent. —

Blandt lejrens mange modbydelige indvånere af begge kjøen tiltrak især en fin sig vor opmærk-

somhed; han havde kun et øje, en halv næse og ingen overmund. Senere hørte jeg, at han havde været i for nær berøring med gabet af en bjørn, der havde været ublid nok til at skille ham ved disse ædle dele.

Efter at have overværet og bilagt en disput med gjensidige bebrejdelser mellem finnerne og en del bumænd, trak vi os tilbage.

På vor vej til Kongsli dagen efter så vi i skoven mellem Rostaelven og Tamokelven en flok finner i en så interessant situation, at den lod os glemme gårdagens indtryk, nemlig under en flytning af ren over disse to vasdrag. Da vi nærmede os, vare finnerne beskjæftigede med at samle renen, der havde spredt sig i skoven, og at forberede den næste flodovergang. Der var liv og bevægelse i den smukke skov! Kommandoråb, hundegjøn, tusinder af ren, der fore om hinanden i alle retninger og finnernes fantastiske dragter frembragte en effektiv scene. Vi beundrede den sikkerhed, hvormed finnerne på afstande indtil 30 à 40 favne fangede de ren, som de vilde benytte anledningen til at mærke i øret, men især den orden og disciplin, som herskede under hele den sikkert temmelig vanskelige flodmanøvre. Enhver fin og enhver hund havde øjensynlig sin bestemt tildelt funktion, der udførtes på vink af troppens chef. Morsomt var det at se hundenes mærkelige dressur; på et vink eller en enkelt lyd af sin herre satte de afsted som en pil indtil yderst på fløien

af renskaren, og først der begyndte de at gøre, men da også med stor ihærdighed, hvorpå de efter udført tjeneste vendte stille tilbage og oppebiede videre ordre ved sin herres fødder.

To simler, der fangedes med lasso, førtes efter båden tilbage over Rostaelven; på spørgsmål om, hvad det skulde betyde, erfarede vi, at de ikke havde fået sine kalve med. "Nu simple lejte kalve og komme af sig selv tilbage med dem," var svaret. Dette skede også strax efter. —

Erik Kongsli, hvis eiendom ligger ved Rostavand under en af de stejleste afhældninger af det mægtige Rostafjeld, er en af bygdens gjæveste bønder. Det er højst overraskende og behageligt i denne fjerne afkrog at støde på en så dannet og takkelig bondemand og møde sådan gjæstfrihed som den, der blev os vist i hans hus, som mærkeligt nok heroppe kun kan sammenlignes med et af de øverste i Bardodalen, nemlig Per Strømsmos; det ser ud som om civilisationen her stiller sig i et forhold til afstandene, der er modsat, hvad man er vant til. —

Efterat have erholdt en vejviser fore vi videre over Rostavand til rydningen Rostamoen, hvor vi slog lejr, for den følgende dag at bestige Likkavarre. Vi havde en mils vej for at nå toppen; dagen var klar, men brændende hed, og gjorde derved klatringen opad de stejle sider med ur og snefonder dobbelt besværlig. Efter 7 timers march nåede vi toppen, og var tilbage igjen på

Rostamoen kl. 3 næste morgen. Jeg vil ikke trætte med videre beskrivelse af vore møjsommeligheder på denne tur, der alle snart vare glemte ved glæden over det heldige resultat fra begge disse hovedstationer, hvilket var tilvejebragt på omtrent 5 dage, og hvorved omtrent 20 kvadratmile blev forsynet med hovedpunkter for krokereringen.

Min plan, herfra at bygge triangler videre nordover langs rigsgrænsen, måtte jeg ved tilbagekomsten til Øvergård foreløbig opgive, da jeg her fandt et brev fra den kamerat, der arbejdede ved Altevand, hvilket gjorde en rejse derved nødvendig. Men denne kunde ikke ske direkte, da theodolitens vaterpas, som var sprunget itu, først måtte repareres; efterat dette var bleven heldigt udført af en „optikus“ i Tromsø, kom jeg med dampskib til handelsstedet Søvejen i Salangen, hvorfra jeg fortsatte rejsen gennem denne dal og Bardodalen til Altevand, ved hvis inderste ende, nær grændserøs no. 279 jeg for tiden har mit tilhold. I Salangen skiltes jeg fra min ledsager på Allap og Likka, da han skulde fuldføre den tilbagestående triangulering på den kant. —

Rejsen gennem Salangen og Bardo er i mange henseender meget tiltalende. Fra Søvejen, hvor jeg hos håndelsmanden havde udmærket kvarter, foregik rejsen først i båd over Nedre- og Øvrevand, der ere forbundne ved en strøm,

gjennem hvilken båden trækkes fra land ved hjælp af et dobbelt taug, anbragt i dets for- og agterstavn, hvilket også må ske op elven til stationen Elvebakken; når man herfra har tilbagelagt en dårlig ridevej til Kroken, har man siden prægtig chaussée over Kobberyggen til Kirkemoen i Bardo, hvor den møder den fra Målselven kommende nye vej. *)

Det nærmest omgivende bølgeformige terrain er bevokset med yppig birkeskov, hvorfra en mangfoldighed af vakre slættemarker titte frem; rundt omkring ser man høje snedækte tinder. I sammenstødet af begge veie, hvor Bardo kirke, der er bygget i samme stil og størrelse som Tønsets, samt skydsstationen Kirkemoen er beliggende, har dalføret sin største bredde og bebygning, medens det i hele sin længde forøvrigt indsnevres af højfjelde; dette er især tilfældet mellem Kirkemoen og sammenløbet af vasdragene, hvor dalen indsnevres til et pas af de omtalte Istinder i øst og begge Alafjeldene i vest; på begge sider ere fjeldsiderne så stejle, at man fra vejen, der kun ligger henimod 200 fod over havet, ser toppen af de 4800 fod høje tinder. Lidt vestenfor Ala rager Hjerttinden som en enestående kegle majestætisk op, bedækket med sne med undtagelse af den øverste tinde, der med sine lodrette sider hæver sig op over sneen i form af et slot, hvis cylind-

---

*) Fortsættelse af chausséen over Kobberyggen langs Øvre- og Nedrevand til Søvjeen er nu under bygning.

riske tårn har tjent mig til varde fra alle kanter, indtil på 8 miles afstand.

På Kirkemoen traf jeg min længselsfuldt ventende assistent Tollef Nilsen, som havde ført kløven hid fra Rostavand, og jeg fortsatte strax rejsen videre. Denne foregik fra nu af tilfods. Vi overnattede på stationen Viken, og kom næste morgen til Strømsmo, den næst øverste gård i Bardo, hvorfra ejeren fulgte som fører over det $2\frac{1}{2}$ mil lange Vasdalsskar mellem Skindskartinden og Kobberskartinden på den ene side samt Grøn-fjeld og Veltfjeld på den anden, hvilken vej vi på grund af dens korthed foretrak for vejen langs Bar-doelven over den øverste gård Indsæt, uagtet vi udsatte os for meget besvær ved at passere de mange snefonder over de talrige, opsvulmede tverelve.

Vejen over Vasdalskaret er i forbindelse med Altevand og dets fortsættelse Lønnes jaure en adskilligt befærdet vintervej mellem rigerne. Sidste vinter førte en Måselvdøl, Lars Fagerlidal, over til Sverige på denne vej 500 vog sej med rensdyr, og da det lader til, at spekulationen var heldig, vil eksemplet nok blive fulgt af flere, trods de mange møjsommeligheder, han udstod på vejen. Da vi midtvejs tog hvile, fortalte min fører, at en finjente af følget var bleven totalt nedsneet der, men efter et døgn's forløb i god behold udgravet af en fin, der havde snuset hende op.

Uden nogen hændelse, der er værd at omtale, kom både vi og hesten frem over fonder og

myrer; men vi havde en plage at modstå, værre end alt andet, nemlig myggen, der herinde ved grændsen, især omkring de nævnte vande, huserer allerværst og fornemmelig på den tid af sommeren, som jeg skulde tilbringe der.

Foruden de to nævnte veje fører der fra Strømsmo også en tredje, om sommeren meget befærdet vej til Sverige, nemlig ret syd gennem den højst karakteristiske Sørdal, der indesluttet af de mægtige fjelde Lifjeld, Storfjeld, Melhuskletten og Spikalomi m. fl. med sine lodrette vægge på den vestre side og de for sine sølv-anvisninger bekjendte Rubbenfjelde på den østre, hvorpå den bøjer ret østover gennem Sør dalen langs Gæbna jaure mellem Alte vand og Torneå-träsk over grændsen.*)

---

*) Skulde der nogensinde blive tale om en hovedkommunikationslinje, vej eller jernbane, mellem Norges vestkyst og bunden af den hotniske bugt, burde opmærksomheden formentlig fortrinsvis rettes på det afsnit i terrainet, der dannes af Målselven, Bardoelven, Altevand og Lønnesjaure samt Torneåelf, — uden at jeg dog tør påstå, at nærmere undersøgelser ikke vilde lede til en anden anskuelse end den, jeg har havt anledning til at danne mig. Såvidt jeg har erfaret, ere imidlertid stigningsforholdene relativt gunstige; højden af kulminationspunktet, Altevand-Lønnes jaure overstiger neppe 1500 fod og på grund af de i regelen jævnt skrånende fjeldsider vil man her antageligen være mindre udsat for standsninger formedelst sammenhobede snemasser end i andre tænkelige gennemgange i den nordlandske vildtformede fjeldkjede søn-

Efter 6 timers marsch havde vi nået det punkt mellem Grønfjeld og Kobbørskartinden, hvorfra de første glimt af Altevandet kan sees, og snart havde vi hele det smukke vand liggende for os med sine græsklædte, mangetungede bredder, omsluttet af birkeskov ; rundt omkring på flere miles afstand gjenså jeg bekjendte fra forrige års trigonometriske arbejder, nemlig signaler på alpe-tinder med de forskjelligste former, og hvorefter hvert gjenkaldte sin lille for mig pikante historie. Mest karakteristisk og storartet er partiet mod nord, der i en udstrækning af et snes $\square$ mile indesluttet af Målselven, Bardoelven, Altevand og Divielven, og udelukkende består af alper med henimod 5000 fods middelhøjde, medens enkelte, som Guolaçierro og Nunnis går op til 6000 fod. Højden af Altevand overstiger neppe 1500 fod.

Inde i dette mægtige fjeldparti, der i sine mange lavtliggende tverdale har fortrinlige sommerbejter, med fiskrige elve og søer, og som formentlig vil blive et af de vigtigste distrikter

denfor Ofotenfjord, hvor man desuden på svensk side måtte føre linien over en række af paralleltløbende åsrygge og vasdrag. — At det er foran denne linjes begyndelsespunkt navnlig i Malangenfjord, Balsfjord på Senjen og flere steder sildefiskeriet i de senere år er faldt rigest, bør også nævnes til fordel for den, ligesom den nye chaussée, der over Kobbøryggen fører ned til Rejsen vil være af megen betydning som tver-kommunikation.

ved ordningen af Bejteforholdene her, har den bekjendte riglap Lars Jansen Sikko i flere år levet som en patriark, omgivet af en stor skare af underordnede; det samlede antal ren, der nu bejter i dette strøg, anslåes til 20,000 hvoraf mindst en fjerdepart tilhører ham. Selv skal han være en retskaffen mand, der villig gjør ret for den skade, som enten hans egne eller hans følges ren anretter, medens derimod de øvrige af selskabet ere berygtede både blandt bumænd og lapper, især for mærkning af andenmands ren.

Endel af Sikkofølget, hvoriblandt chefen selv, var de første lapper, jeg gjorde bekjendtskab med; jeg fandt dem sovende ude på skydsstationen Moens gårdsplads, sammenrullede 5 à 6 mænd og kvinder som en bylt lasede skind, og fandt det i begyndelsen nødvendigt at holde vagt over min bagage, da jeg mindst kunde ane, at denne pjaltede, skidne fyr, der med tilsyneladende begjærlighed granskede alle mine sager, kunde være ejer af 50,000 spd., som jeg siden hørte, og nu var på vejen til Tromsø, for at tilse sine skatte, som han mod finernes sædvane har dristet sig til at anbringe der. Ellers pleje de almindeligvis at nedgrave sine penge inde i fjeldene, og modtage derfor helst sølvpenge.

Ved ankomsten til bredden af Altevand kl. 9 aften fandt jeg en budstikke ophængt på et af de derværende 3 bådnøst (de eneste bygninger i disse egne) med underretning om, at min kamerat,

egnens eneste beboer, var flyttet så langt ind, at vi neppe kunde nå ham før ud på morgenen. Vi satte alligevel afsted ved godt mod; under sang og munterhed arbejdede mine flinke assistenter båden rask fremad, understøttet af en frisk vestenvind og det improviserede sejl, som Tollef kunstfærdigen lavede af mine regnklæder. Det lille splitflag, hvormed vi prydede agterstavnen, mente han „vilde gjøre opsigt blandt beboerne“.

Det viste sig også, at han havde ret, thi pludselig så vi på en odde en gråben sidde og glo på os med et komisk udtryk af nysgjerrighed og forbauselse, medens den slikkede sig om munden og så ud til at fordøje, formodentlig efter nydelsen af en renkalv; thi kort før havde vi seet en skare af ren i susende fart jage afsted. Ærgrelsen over, at den undslap vor ivrige forfølgelse, og trætheden begyndte at trykke stemningen; men denne oplivedes snart igjen, da vi kl. 1 om natten ved pynten af Gerunda under det høje fjeld Rokkumbourri fik øje på det skinnende hvide telt inde i en bugt og strax efter på beboeren selv, der var bleven vækket af den salut, hvormed vi meldte vor ankomst.

De lyse forhåbninger, hvormed vi gjorde vort indtog her, bleve imidlertid skuffede; thi vestenvinden blev allerede dagen efter til en storm med havskodde og snedrev, der mange dage satte både kræfter og tålmodighed på en hård prøve.

Men da det så endelig lyste op, arbejdede vi med fordoblede anstrengelser, så at vi om kort tid kunde sige Altevandet og dets gjenvordigheder farvel.

Interessante hændelser herfra har jeg ikke at opvarte med, ikke engang en bjørnehistorie, som jeg forresten på marschen op på fjeldet Gaskorta her ved grændsen troede at komme til at opleve, da jeg så to bjørne på en snefond; men de luskede undaf, før jeg kom dem på skudhold. Heller ikke har jeg selv eller nogen af mine kammerater været udsat for overfald af lapper, om hvis vilde gemyt der har været fortalt adskillige røverhistorier, foranlediget ved enkelte blodige sammenstød mellem dem og bumændene, og uagtet de med mistro og ængstelse har fulgt dette arbejde, der har til hensigt at begrænde deres område. I fjeldet vise de sig lige så livrædde som bjørnene og gjemme sig gjerne bort eller tage flugten, når de der støde på fremmede, som de altid antage for rømlinger eller fanter. Rigtignok er der nylig bleven mig berettet, at en lap, der lå alene på vildrenjagt, forleden dag skjød efter min assistent, der førte min hest over fjeldet og havde nærmet sig ham for at spørge efter vejen, men lappen, som selv uopfordret fortalte historien til en af mine kammerater, oplyste tillige, at det ikke var hans hensigt at træffe manden, men at han benyttede denne originale måde for at undersøge, om de fremmede, han

mødte, vare skikkelige folk, samt at han efterat have forviset sig herom, inviterede ham til sin gamle på kaffe.

(Marknæs, Balsfjord, 3dje august.)

Glade over det i forholdsvis kort tid indkrogede betydelige terrainstrøg om Altevand, forcerede vi vor tilbagerejse ned til Strømsmo, dette fortrinlige „subjekt“ for alle vore „udadgående operationer“ på denne kant af amtet, og hvor vi vidste, at gode senge, et godt måltid og hyggelige ansigter ventede os.

Efter at min ven havde fået nye støttepunkter og nye hjælpetropper i form af 2 lapper samt indtaget ny forsyning af proviant for 14 dage, foretog han en flankemanøvre over den føromtalte vilde fjeldstrækning mellem Altevand og Måselven gennem Anavatndalen til Dividalen og udførte fra denne kant et angreb på stillingen, hvilket lykkedes fuldstændigt. — Min tilbagerejse fortsattes dels i båd på Barduelven, dels tilfods til stationen Moen i Måselvdalen, hvor jeg ankom langt på nat, og hvorfra jeg, såsnart de tilbagestående beregninger for amtets sydlige del vare tilendebragte, drog til Tromsdalstinden, som jeg ovenfor har omtalt, for derfra at påbegynde arbejdet i den nordlige del.

Jeg kan imidlertid ikke forlade Måselvdalen og Bardudalen, nu amtets vigtigste bygdela og

Tromsø byes bedste opland, uden først med nogle ord at omtale disse kun 80 år gamle koloniers mærkelige fremvegt og den mand, hvis utrættelige bestræbelser gennem en lang række af år landet har at takke for deres tilblivelse og trivsel.

Denne mand var foged i Senjen og Tromsø Jens Holmboe, ansat i dette embede 1781.

Da hans bestræbelser for jordbrugets og kreaturracernes forbedring kronedes med stort held og vakte lyst for denne før så ubetydelige, tildels endog foragtede syssel, fik han mod til at arbejde videre, og fæstede da især sin opmærksomhed på nogle ubeboede, men frugtbare strøg i fogderiet, navnlig Målselvdalen, Salangsdalen og Bardudalen, hvilke fortjente at opdyrkes. Men da beboerne af kyststrøgene ikke vare at formå til at forlade disse, fik han i 1787 en del brødløse husmandsfamilier fra det søndenfjeldske overtalte til at nedsætte sig her, med løfte om at forstrække dem med det nødvendige til at begynde med som nybyggere. Men uagtet han af regjeringen fik sine forskud godtgjorte og tilladelse til at understøtte disse folk yderligere for offentlig regning, havde naturligvis kolonien i sin begyndelse mange kampe at bestå for sin existents, og det var alene Holmboes iver og udholdenhed, der reddede den fra undergang. Efter nogle års forløb fik han imidlertid den glæde at se, at den kunde hjælpe sig selv, og at den stadig blev søgt af fattige, men dygtige og ufor-

færdede folk fra Østerdalen og tildels Gudbrandsdalen, som her snart fandt sit gode udkomme. Af landhusholdningsselskabet belønnedes Holmboe med dets største guldmedalje. Han døde i 1804, henved 53 år gammel, og det er sagt, at krænkelser af miskjendere og fiender lagde ham for tidligt i graven. (I Henrik Wergelands blad for arbeiderklassen, 3die årgang no. 16 og 17, hvorfra disse korte bemærkninger ere tagne, findes en udførlig behandling af Holmboes heromtalte virksomhed.)

II.

Balsfjord. — Lyngenfjord. — Kvænangsbotten.

(Kvænangsbotten 15de august.)

Da der ikke går dampskib i Balsfjord, var jeg glad ved at komme ombord i en fembøringsbåd, der førte mig til bunden af denne fjord sammen med en bondefamilie fra Tagelvdalen. Vi fik vindstille og måtte tage hele natten tilhøjælp, men denne var lys og klar og fremstillede for mig fjordens storartede omgivelser i pragtfuld belysning.

I fjordens inderste del, hvor den udvider sig til et bassin af omtr. 1 mils bredde, og hvor jeg fra båden blot kunde overse en mindre del af fjeldstrækningen mellem Balsfjord og Lyngenfjord, men til gjengjæld et af dens stolteste partier, danner den et af amtets skjønneste strøg. Medens nemlig højfjeldstinderne på dens østside, af hvilke især må nævnes den vilde, ubestigelige gruppe laxelvtinderne, samt de kegleformige toppe Pigtind og Russetind på hver sin side af ejdet mellem begge fjorde, træde lige ud til fjordbred-

den, ere de på syd- og vestsiden mere tilbage-trukne og skråne svagere ned mod fjorden i et bølgeformigt, frugtbart terrain. Fjordens bredder ere temmelig tæt bebyggede, især den vestre, hvor også kirken er beliggende på en odde ved indsejlingen til bassinet.

Den rødmalede nette hovedbygning på Marknæs smilede mig indbydende imøde efter den kjølige, søvnløse nat, og efterat have gjen-gjeldt den hilsen med flagning og geværsalut, hvormed et par assistenter, der havde ført kløv-hestene over fjeldene, tilkjendegav sin nærværelse, besteg jeg den brede ryg af min målselving og red iland over den lange fjære. Som sædvanlig svarede ikke husets indre på langt nær til det lovende ydre, men jeg havde ikke tid til at vente på teltets opsætning og indtog strax den tilvante S-form i den 2½ alen lange seng. — Efter aftale skulde fire af landmålerne samles her på denne tid for anordningen af arbeidets fortsættelse nord-over, og allerede den følgende dag stode de fire telte i rad på grønningen foran huset. Men det smukke vejr, som nu indtraf, gav os ikke ro; vi måtte straks tilfjelds hver på sin kant; dog gjaldt turene de første dage kun de nærmeste fjelde, så at vi alligevel kunde tilbringe et par af disse hyggelige aftener sammen, de ere lyspunkterne i vort møjsommelige og ofte traurige liv.

En af mine kamerater, som skulde bestige Natmålstinden, hinsides fjorden, lovede at bringe

ryper hjem, hvilke han der troede at finde i mængde. — Han kom først langt på nat tilbage og nød slukøret sin sure melk, idet han bad undskyldte, at han ikke kunde opvarte med de belovede ryper, som han på en ufrivillig, men ganske pudsigt måde var kommen til at holde gjæstebud på i fjeldet. Efterat han nemlig havde skudt to ryper, fik han se en ulvunge, som han sendte en hagelladning, der dog kun sårede den, og efter forgjæves forsøg på at få ulvungen frem af en ur, hvori den havde gjemt sig, gik han tilbage for at hente sine ryper, — men fik da den ærgrelse at se to andre ulvunger rask forsvinde i det fjerne med hver sin rype i gabet.

Det vil i det hele taget ikke rigtig gå med jagten samtidig med landmålingsarbejder; dels har man ikke tilstrækkelig tid, dels skiller man sig gjerne ved enhver, nok så ringe byrde under disse anstrengende marscher, uagtet det ikke sjælden hænder, at man har god grund til at angre det. Således stødte en anden kammerat og hans assistent, begge våbenløse, på toppen af Parastinden på to vildernokser, der, overraskede ved det uventede besøg på det snevre rum med stejle afhældninger til alle kanter, angreb assistenten, som kastede sten på dem, og jagede ham op på en klippe, hvor han med nød reddede sig.

Jeg er just nu kommen ned fra Durmålsfjeldet her i nærheden, hvor det klare vejr drev mig op, uagtet det er søndag. Også jeg har havt

gjæstebud på fjeldet idag, dog ikke for ulve, men for en finjente, som ledte efter kreaturer, men som dreven af nysgjerrighed fulgte os til tops, hvor hun kogte vor kaffe, deltog i vort måltid og uafsladelig var mig i vejen rundt om theodoliten, som hun aldrig syntes at blive mæt af at betragte, og hvor hun tilsidst ved afskeden erklærede at have tilbragt en af sine behageligste dage.

På nedturen gjorde hun mig opmærksom på den såkaldte „finnesten“, på vejen herfra til gården Svendsborg, på hvilken en død fin har havt sin plads en sommer, indtil han på sædvanlig måde var bleven tilbørlig vindtørret og speget for transporten hjem om høsten. —

I den korte og travle tid, jeg har opholdt mig her i Balsfjorden, har jeg ikke kunnet gjøre mig tilstrækkelig bekjendt med indvånerne, men hvad jeg har seet af dem, stemmer med det gode omdømme, de have blandt sine naboer Målselvdølerne, med hvilke de have meget tilfælles. Også her træffer man nemlig mange familier, der stamme fra Østerdalen og Gudbrandsdalen, men da disse såvel her som i Bardu og Målselven, hvor de udgjøre hovedmassen af befolkningen, med troskab have bevaret sine moderbygders sæder og skikke, har jeg fundet lidet eller intet af interesse at nævne, der ikke før er tilstrækkelig kjendt, og derfor til dato gået let over denne del af beskrivelsen. Derimod skal jeg måske i mit næste brev opvarte med nogle flere træk af livet blandt fjeld-

finner og sjøfinner, med hvilke jeg nu kommer til at gjøre et intimt bekjendtskab. —

Over det omtalte ejde mellem Balsfjordens støvleformige bund og Storfjorden (den inderste del af Lyngenfjord) lagde jeg min vej nordover, da jeg måtte aflægge et længere besøg på Sørfjeldstinden (Vidjik) ved gården Elvekroken, midtvejs på ejdet. Signalet på dette fjeld havde nemlig leget gjemsel med mig overalt, hvor jeg før havde stationeret. Nu kom jeg med godt vejr og håb om næste dag at kunne bestige fjeldet, men dette vilde fremdeles ærgre mig og trak en tæt hætte af skodde ned over hovedet. Efter at min tålmodighed var prøvet en uges tid, fik jeg udført de observationer, som her kunde gjøres; men, bestyrket i min formodning om fjeldets uheldige beliggenhed som hovedpunkt og i det hele taget om umuligheden af, i en rimelig tid at lægge hovedtriangler over Lyngen-Ulfsfjordsfjeldene, hvis højeste toppe ere ubestigelige, besluttede jeg strax at drage ind til rigsgrænsen for derfra at arbeide vestover, og det såmeget mere, som ophold derinde vilde være umuligt senhøstes.

Fra Elvekroken førte jeg med møje min kløvhest gennem myrer og ulændt mark ned til bunden af Storfjorden. Mit bestemmelsessted for natten var Skibotten, $2\frac{1}{2}$ mil nordenfor, paa fjordens østside, hvor jeg vidste at få godt kvarter; men rejsen gik ikke så let for sig, som jeg havde tænkt. Jeg fik her først gjøre rigtigt bekjendtskab

med sjøfinnerne, der mødte mig med en vranghed og uforskammethed, hvis mage jeg aldrig før, men rigtignok ofte senere har truffet, hvor jeg har været så uheldig at behøve deres hjælp. Langt oppe i fjorden lykkedes det omsider at få skyds til Skibotten, men mod en skamløs betaling, efter at jeg næsten havde opgivet at komme længre den dag. Jeg kom først frem kl. 1 om natten og gav mig derfor ifærd med at opslå mit telt mellem de afstængte markedsboder, medens jeg i mørk stemning jagede tanken om seng og aftensmad på flugt, men en gammel kvæn, som finnen havde jaget op, bragte liv i huset ved at løbe rundt og pludre med stærk røst om „en kaptejn fra Kristiania“, idet han voldsomt hamrede løs på døre og vinduer. Jeg blev venligt og gjestfrit modtaget, trods den voldsomme måde, hvorpå jeg blev anmeldt, og forsvandt snart i et hav af edderdun. — Når man som vi må frem overalt og lange tider ad gangen færdes som vildmand, lærer man først tilgavns at sætte pris på et renligt og godt kvarter, men dette bliver dobbelt vedervægende, når dermed tillige forenes den velvilje og opmærksomhed, der vises os hos handelsmændene i fjordene og andre her bosatte norske familier i det hele taget, som vi engang imellem kan ty ned til. —

For at komme til Kvænangsbotten måtte jeg først i båd til Lyngsejdet på Lyngenfjordens vestside, $1\frac{1}{2}$ mil fra Skibotten.

Uagtet jeg før på afstand havde seet og beundret Lyngenfjordens omgivelser, blev jeg under disse bådrejser ofte fængslet ved de storartede fjeldpartier, hvis enkelte dele i stadigt vexlende fantastiske former efterhånden dukkede frem; men jeg må dog bekjende, at den vilde natur omsider blev mig noget trist og fremkaldte længsel efter blidere omgivelser. Det var derfor overmåde behageligt at få øje på det vakre handelssted ved enden af Lyngsejdet. Stedets frugtbarhed og især dets fordelagtige beliggenhed midt i fjorden, ved den eneste gode forbindelse mellem denne og Ulsfjord, har gjort det til brændpunktet for handelslivet og civilisationen i dette strøg, og dets nette bebygning, navnlig kirken, præstegården, 2 kjøbmandsboliger samt lensmandens og lægens m. fl. huse i forbindelse med den stadige tilstrømning af mennesker fra alle kanter giver det et bymæssigt udseende. Da kirken er flittig besøgt her, og de store distancer gjør det nødvendigt at afgjøre handelsaffærer og andre forretninger på samme rejse, bliver her især livligt ved ugens slutning. Da ser man stadig både med nordmænd, kvæner og finner skarevis nærme sig og derpå gruppere sig i bivuakker for natten; thi husene kan ikke afgive tilstrækkeligt rum; de brogede dragter og sprogforvirringen forøger livligheden. Finnerne gjør ikke mange omstændigheder med sit stel for natten og gerere sig meget ugenert, men deres letvindte toilette om søndags-

morgenen bliver ikke stødende for velanstændigheden: det består i det højeste i at trække en noget renere pesk udenpå den gamle hams. Men varmen af denne solide påklædning, der endmere forøges ved den betydelige menneskemasse i den lille kirke, gjør snart sin virkning på finnerne, og giver mange af dem regres for nattens strabatser i en tryk søvn*), medens enkelte — som det ikke sjælden hænder — pludselig få „ånden over sig“ og under skrig og voldsomme gebærder må føres ud. —

Fra Lyngsejdet rejste jeg en blank solskinsdag gennem resten af Lyngenfjord og Kvænan-genfjorden med dampskibet „Tromsø“. Uagtet jeg hele sommeren havde frådset i storartet fjeldnatur, kunde jeg dog ikke blive træt af at se og beundre; især vakte Kvænantinderne med sine besynderlige, vilde konturer min interesse. På denne rejse var jeg så heldig at træffe opmålingens kontorchef, der var på inspektionsrejse, samt min kamerat fra Altevand, L., der skulle krokere ved rigsgrænsen.

Den del af amtets fastland, hvis triangulering jeg nu havde tilbage at udføre, begrænses i vest af Lyngenfjord, i syd af Tamok- og Rostadalen og

---

*) Blandt andre kuriositeter fandtes der ved Tromsø-udstillingen en lang stang med en træhammer på enden, hvormed man i ældre tider bankede liv i de sovende under gudstjenesten i Lyngen kirke.

i øst af amts- og rigsgrænsen til en langagtig firkant af 70 til 80 □ miles udstrækning.

Først langt inde i firkanten mærker man overgangen til de finmarkske plateauformer, da dens sydlige del og et bredt belte af dens vest- og nordgrænse langs Lyngenfjord og Kvænangenfjord fremdeles beholder alpekarakteren, og det i en for de trigonometriske operationer fortvivlet grad, forsåvidt den omgående bevægelse langs rigsgrænsen ikke skulde lede til det forønskede resultat. Men heldigvis blev jeg underrettet om, at den formodning om terrainets konfiguration og højdeforhold, som jeg fra fjeldene sydpå havde dannet mig, og hvortil jeg havde støttet denne manøvre, var temmelig rigtig, da terrainet i det indre ialfald stykkevis er let fremkommeligt endog med kløv, medens flere kuppelformige nuter, f. ex. Bezegele Haldi, Reisduodder Haldi o. fl. dominere alt omliggende terrain og tilsteder triangel-forbindelse med fjeldene i syd og vest for Lyngenfjord, uhindret af den fjorden omgivende mur af alpetinder.

Allerede den omstændighed, at alle strøgets hovedvasdrag i jevne løb stryge i samme retning, nemlig fra øst mod vest, parallelt med Kvænangenfjord, antydede på forhånd en roligere og mere regelbunden fjeldform med større, mere afrundede partier, til betydelig lettelse for orienteringen og kartlægningen. Derimod optræder vasdragene selv, hvoraf jeg vil nævne Navetelven,

Rejsenelven, Kåfjordelven, Skibotnelven og Storfjordelven, som betydelige hindringer for fremkommeligheden, dels på grund af de få overgangspunkter, dels på grund af deres overmåde dybtliggende leje med stejle og meget høje dalsider.

Men denne sidste omstændighed må dog, trods besværlighederne ved op- og nedstigningerne, nævnes som en væsentlig fordel, da den er årsag i, at skoven trives indtil et par mile fra grænsen og derved gjør det muligt at tage ophold for længere tid i disse øde egne.

Når undtages Rejsendalen, som er beboet, hovedsagelig af kvæner, indtil 4 mile fra fjorden, findes der kun langs Lyngenfjord og Kvæningen fjord beboede pladse, hvis ejere — kvæner, finner og nogle nordmænd — ernære sig af fiskeri og lidt jordbrug. Inde på fjeldvidderne og langs vasdragene findes derimod forøvrigt ikke tegn til menneskelig tilværelse, når undtages en og anden fingamme og — ikke at forglemme — fjeldstuen Helligskoven øverst i Skibotndalen, der har tilskud af staten for at skaffe ly og føde for de rejsende.

At en længere færd inde i slige øde fjeldstrøg, når man — som landmålerne — må frem overalt, medfører en fortsat række af savn og møjsommeligheder, behøver jeg ikke at fortælle. Ikkedestomindre er der adskilligt tiltrækkende ved arbejdet selv, da den grundige undersøgelse i topografisk og statistisk retning, fornemmelig af

så eiendommelige og hidtil ukjendte strøg som disse, er overmåde interessant og lærerig, medens de vanskeligheder, som terrainet og klimatiske forhold medføre, og de mange små eventyr, der opleves, kun give arbejdet forøget spænding og interesse. Dernæst må desuden nævnes det raske liv i den rene fjeldluft, der giver legemet fornyet kraft og elasticitet, samt de storartede om end ofte triste omgivelser med sine rige, vexlende stemninger. —

Opmuntret ved den behagelige dampskibsrejse i hyggeligt selskab og den venlige modtagelse på handelsstedet Baddern, fortsatte jeg rejsen ned til Kvængenfjordens bund, hvor jeg foreløbig indlogerede mig i en forladt sæterhytte, for derfra at forberede toget til Bezegel-Haldi, hvilket fjeld jeg havde udseet som min første station. Men uagtet egne undersøgelser og anvisninger af min velvillige vert på Baddern skjøjnte jeg snart, at opgaven vilde blive vanskeligere, end jeg havde tænkt mig. At begive sig afsted på et sådant tog uden en fuldkommen kjendt mand, der kan påvise fremkommelige strøg og foder for hesten, samt steder, hvor der findes ved, er en farlig sag; men fjordbundens beboere — finner og nordmænd — som skjøjnte, at jeg tiltrængte deres hjælp, vare enige om enten rent ud at negte denne eller at fordre en så ublu betaling derfor, at jeg alligevel tilsidst i ærgrelse bestemte mig til at vove mig afsted uden vejviser, såsnart min ene

medhjælper, som jeg havde ladet føre min kløvhest over fjeldene fra Skibotten, ankom til sætren. Men han lod vente på sig, og jeg begyndte at blive urolig for ham, da han var aldeles ukjendt, og måske ikke havde fået sikker fører. Tre dage over den fastsatte tid indfandt han sig, men aldeles udmattet af den lange marsch dag og nat, hvilken desuden var bleven betydelig forlænget og besværliggjort, da hans vejviser havde taget fejl af fjeldene i skodden, og — hvad der nu var det værste — uden min gode, pålidelige kløvhest, som han havde måttet sætte igjen i Rejsendalen i en ynkelig forfatning. Mod min bestemmelse måtte jeg derfor endnu opholde mig en dags tid på dette fortrædelige sted, for at tilvejebringe en anden hest; men dette ophold var alligevel heldigt, da det gav anledning til, at jeg endelig, rent tilfældigt, fik opspurgt en fører, der om han end var blot nogenlunde brugbar som sådan, da han kun havde gjort et par turer over Rejsenfjeldene på vildrenjagt, ved sit beskedne og takkelige væsen gjorde en så bestemt undtagelse fra de øvrige, jeg her stødte på, at jeg ikke betænkte mig på at engagere ham, så meget mere, som den glæde, jeg derved vakte i hans usle hjem, bidrog betydelig til atter at belive stemningen; Tollef især blev rørt indtil tårer. Jens Olsen, der nu var omtrent 67 år gammel, er ligesom hans kone norsk født, men da de begge have opholdt sig sin længste tid i Rejsendalen og Kvænangen,

bruge de det der gjængse sprog, nemlig det kvænske, og udtrykke sig kun ufuldkomment på norsk. Da jeg med min adjutant Tollef, på hvis ryg jeg havde passeret to stride vasdrag for at nå Jens's jordgamme, næsten på fire var sluppet gennem dennes lave og skråtliggende døråbning, fandt jeg hele familien samlet i dens eneste, men temmelig rummelige stue. Jens kosed sig med en pibestump i gruen, medens mutter puslede ved kaffekjedlen, hvilken han af og til sendte forventningsfulde blikke; to vakre småpiger på 10 og 12 år gjemte sig undselige bag moderen, og familiens håb, den 16 år gamle søn, begloede os med forbauselse og nysgjerrighed.

På vor vej herved havde en flok sauer, der så ud til at have været på vildspor, og hvoraf en havde en blodstribe på halsen, stadigt fulgt efter os; ved vor beretning herom blev der liv i småpigerne, thi 7 sauer, Jens's eneste ejendom, havde i flere dage været borte, og vare nu næsten opgivne, da bjørnen, der huserer slemt her, nylig havde berøvet ham hans 4 sidste kreaturer. „Ak ja, det er derfor, vi ere så fattige!“ var det eneste, jeg hørte konen sige, men hertil føjede hun et langt og tungt suk. Jens var derimod mere snakksom og skyndte sig, da han havde erfaret min livsstilling, med at fortælle, at også han havde været soldat og tjent i mange år på Vardøhus under Paul Conradis kommando, hvem han stadig citerede og ikke noksom kunde rose. Han var

ikke lidet stolt af sin militære opdragelse, og jeg negter ikke, at det var mig en glæde at erfare den, medens jeg søgte efter grunde til hans for disse strøg civiliserede og fordringsfri væsen, samt den orden og renlighed, jeg så i gammen, trods den yderlige fattigdom. Det varede ikke længe, før småpigerne kom med sauene, hvoraf nogle straks måtte levere melk til kaffen. Rørt over den gode vilje, slugte jeg tappert en stor kop af denne drik, der blev sat for mig, efterat den rigelig var tilsat med salt og sauemelk, og trak mig derpå tilbage, såsnart vor rute og de nødvendige forberedelser for rejsen var aftalt.

III.

Fra Kvængsbotten over Rejsenfjeldene. — Lyngsejdet. — Kåfjorden.

(Kåfjorden 23de september.)

Min rejses første mål, Bezegel Haldi, skulde efter Munchs kart ligge i nordøstlig retning henved 2 mile fra fjordens bund, men da de stejle, terrasseformige fjelde gjorde det umuligt at følge denne retning, bestemte vi os til at drage i SO. på en renvej, der fører over et nogenlunde fremkommeligt fjeld til det brede skovbevoxede dalføre Navetdalen, og derpå følge Navetelven, der har sine kilder på Bezegel Haldis bræer. Turen vilde medtage tre dagsmarscher, men en trøst var det, at terrainet på få undtagelser nær var let fremkommeligt, og indtil et par mile fra nævnte fjeld bevokset med græs og birkeskov.

Glade over endelig at være komne på glid, arbejdede vi os raskt frem over myrene og opad fjeldsiderne, hvis tætte og høje græs drev sveden frem i strømme; men den nye hest, der var uvant til at bære kløv, begyndte at vise en så afgjort

ulyst dertil, og så mistænkelige fagter, at den vakte vor bekymring.

„Nej, jeg tør ikke tro den fillegampen“, sagde Tollef, og flyttede theodoliten fra dens ryg over på sin egen, idet han til gjengjæld lyste en vel-signelse over hesten, ejeren og alle Kvænangsbottens beboere i almindelighed. At gå 3 à 4 mile daglig i fjeld med denne byrde er ingen let sag, men jeg kjendte min mand, og snart fik jeg anledning til at takke ham for dette træk af god vilje.

I den øverste fjerdedel af fjeldsiden var der et sted en meget brat skråning, på hvilken vi desuden måtte bane vej for hesten ved at omhugge træer. Men da den havde mistet en betydelig vegt i kløven, tvivlede jeg ikke på, at den alligevel skulde komme op med lethed, og fordoblede min anstrengelse for at nå toppen, hvorfra Tollef, der allerede hvilte deroppe ved siden af instrumentet, inviterede mig til en bæk, han havde fundet. Men ikke før havde jeg indtaget horizontalen for at lække min tørst, da en voldsom bragen og flere råb i hast bragte mig på benene igjen. På det stejleste sted, ganske nær toppen, gav nemlig hesten sig rent over og trak Jens, der førte den, så stærkt agterover, at denne efter uogen modstand måtte give tabt og slippe tøjlen, hvorpå hesten selv med rasende fart styrtede udover og tilbagelagde skrænten i 4 saltomortaler, indtil den, skjælvende af angst og rystelse blev

stående på en liden afsats, hvorfra Tollef med en styrtregn af forbandelser absolut vilde have den ekspederet videre, „Gamleerik“ ivold.

Min første tanke gjaldt theodoliten, der heldigvis stod i god behold ved min side, men jeg begyndte alligevel nu for alvor at mistvivle om at nå mit mål, idet jeg så min proviant og bagage ødelagt og kastet om hinanden til alle kanter, kløvgrejerne sprængt; og desuden måtte antage hesten udygtig til fortsat marsch. Men da dette heldigvis ikke var tilfældet, takket være teltet og skindfælden m. m., som havde bødet af for stød, fik vi håb igjen, og ved forenede anstrengelser lykkedes det på et par timer atter at få kløvmejerne i nogenlunde brugbar stand så at marschen kunde fortsættes. Vejen blev nu desuden mindre stejl, og hesten havde fået en alvorlig vækkelse; nu skridtede den så rask på, at Jens med nød kunde følge den.

Fjeldlien, vi drog opover, er hyppig besøgt af bjørne, af hvilke jeg flere steder så spor. Jens fik deraf anledning til at fortælle om flere bjørne, han havde nedlagt.

„Her, på denne snefond“, fortalte han bl. a. „havde det seet ilde ud med lappen Anders Hejra, kapt. Lunds assistent, dersom han ikke havde havt de tre pesker, som han stadig bruger. Vi skjød nemlig den ene fod af en bjørn, som derpå i raseri forfulgte lappen udover fonden; lappen faldt overende, og i samme øjeblik havde bjørnen hans

ene skulder i gabet. Men strax derpå så jeg til min forbauselse lappen rive sig løs fra bjørnens favntag; sagen var, at den ikke havde formået at trænge igjennem de tre sejge, lodne pesker, men derimod fik gabet fuldt af skinfiller og renhår, hvorfra den søgte at skille sig. Dette øjeblik benyttede jeg til at fælde den“. —

Kl. 9 om aftenen nåede vi ned til skovregionen på den anden side af fjeldet og tog her en times hvile ved en forladt gamme, hvor der var frodigt græs; nu tændte vi et stort bål og tilberedte 3 fjeldryper, som jeg imidlertid havde skudt. Ved midnatstid opslog vi vort telt nede i Navetdalen.

Dette 6 à 8 mile lange og temmelig brede dalføre, der ikke før findes angivet på noget kart, og som neppe engang er kjendt af navn, undtagen i de nærmest tilgrændsende dalførere, vakte min interesse i høj grad. Den knappe tid forbød grundige undersøgelser, forinden krokingen nåede så langt, men for mig så det ud, som dalens rigdom på prægtig birkeskov og herlige bejter måtte sikre mange familier udkomme; besynderligt er det i hvert fald at gjennemvandre så store, forholdsvis rigt udstyrede strækninger og finde dem aldeles folketomme.

Den tredje marschdag nåede vi den yderste grændse af skoven, hvor vi på en smuk plet med alenhøjt fint græs opslog teltet og dannede en bivuak med en forbygning af birketræer. Heldigt

var det også, at vi havde skov nok at tage til, thi der rejste sig nu en heftig storm af NV. med havskodde og sneilinger, der varede afbrudt i 5 dage. Vi vare nu i slutningen af august; aftnerne begyndte at blive mørke og nætterne dygtig kolde, så at håbet om at få tilendebragt den lange, besværlige ekspedition, inden vinteren kom, for alvor begyndte at glippe.

Jeg forsøgte at læse og skrive, men det vilde ikke gå, thi opholdet inde i teltet om dagen blev mig for koldt og uhyggeligt. Ude ved ilden havde jeg ialfald assistenternes naive historier at adsprede mig ved, medens jeg såvidt muligt udjavnede legemets temperatur ved at vende det rundt som en steg på spid. —

Også her var Tollef at sætte pris på; hans gode humør forlod ham aldrig, og der skulde meget til, at han stod fast i en snever vending. En morgen kl. 4 vækkede Jens os ved at stikke hovedet ind i teltet med det udråb: „Nu hest rejst!“ Der blev en fortvivlet jagt på begge sider af elven, men forgjæves. Tollef kom først tilbage langt på eftermiddagen, efterat have travet 3 mile uden anden næring end de multer, han fandt på vejen. Da vi havde gået ud fra, at hesten var faret samme vej hjem, som vi vare komne, syntes videre søgning håbløs, men da Tollef havde stillet sin hunger, blev han modig igjen og travede atter afsted, fulgt af den anden assistent, men denne gang i den modsatte retning, idet han ytrede, at

dette rigtignok vilde være urimeligt, dersom det gjaldt en almindelig fornuftig gamp, men denne finnegampen havde jo vist sig så „grådig“ dum. Ud på aftenen hørte jeg til min store glæde hestebjelden og derefter gutternes hurraråb, idet begge kom førende i galop på den ulyksalige hest; nu blev den dømt til at bære en stor birkeklamp foruden vidjefængslet, som den havde sprængt, og forårsagede os senere ikke synderlig bekymring. —

En observationsdag oprandt endelig og frembragte lystighed og glæde, der end mere forøgedes, da solen var kommen højt nok op til at sende os sin vederkvægende varme ned i dalen. Kl. 4 vare vi på benene og kl. 5 i marsch, men først over middag nåede vi Bezegel Haldis høje top.

Det var en dejlig dag med stille vejr og fuldstændig klar himmel. Udsigten over de umådelige fjeldstrækninger, der på alle sider omgav os, var her så meget interessantere, som vi befandt os på overgangen til finmarksplateauet med sine bølgeformige åsstrækninger, medens vi i nord, vest og syd omkring Kvæningenfjord og Lyngenfjord og ud i havet så langt øjet nåede, så rækker af høje, taggede toppe med sne- og isbræer.

Men idag gjaldt det at nytte tiden, dersom det skulde blive muligt inden mørkets komme at bestemme den mængde vinkler, som herfra kunde observeres. Der blev ikke tale om hvile eller om

at hengive sig til beundring af naturen; thi med feberagtig spænding granskede vi gennem vore kikkerter alle fjeldtoppe rundt omkring, dels for at finde signaler og dels for at komme på det rene med navnene på de fjelde, hvor vi havde fundet sådanne, hvilket sidste her var meget vanskeligt. —

Idet jeg manøvrerede med stativet rundt om varden for at finde en hensigtsmæssig plads for samme, faldt mit øje på en lang, nedhængende hyssing og derefter på en lap avispapir, stukken ind imellem stenene; ved at vikle det op fandt jeg et brev til mig fra L. med overskrift: „Mit jammers minde“. Han havde allerede før min ankomst til Lyngen fået fat på den eneste kjendtmænd, som der var at opdrive, nemlig den førnævnte lap, Anders Hejra, og havde derfor fået et par dages forsprang. For krokingens skyld havde han taget vejen hertil nordenom Kvænangsbotten men havde ligesom jeg havt skodde og uvejr at kæmpe med og endog en hel dag været fuldstændigt indelukket af skodde her på toppen. Da han desuden havde erfaret, at der ikke fandtes overgangssted over Rejsenelven ovenfor dalens øverste gård Sappen, havde han forandret sin operationsplan på en sådan måde, at jeg kunde håbe atter at gjense ham i Rejsendalen.

Trods de mørke skildringer var derfor brevet hyggeligt at få, især på dette sted, og efterat have læst det, havde jeg desuden den fornøjelse

at få øje på forfatteren selv, arbejdende ved sit målebord, idet jeg rettede instrumentets kikkert mod signalet på fjeldet Mollius, der ligger henved 2 mile derfra. —

Kl. 9 om aftenen kom vi ned til fjeldets fod, hvor hest og kløv var efterladt, og fortsatte marschen over fjeldene efter nogen hvile i retning mod Sappen, da proviantmangel og vor mindre gode forfatning i det hele taget gjorde det ønskeligt snarest muligt at komme til folk. Men natten kom med bidende kulde og snefog, så at det, trods dagens anstrengelser, blev umuligt at tænke på søvn, da der på hele vor vej over de højtliggende fjeldvidder ikke fandtes ved. Vi tog derfor kun en kort hvile den mørkeste tid af natten og kogte da kaffe med resten af de vedstumper, vi om morgenen havde kløvet med os. Først kl. 10 om formiddagen nåede vi Sappen efter tilsidst at have opbrugt den sidste rest af modstandskraft i vore dinglende lægge på nedstigningen af den høje og bratte fjeldside; siden vor afmarsch fra vor lejrplads den foregående morgen havde jeg nu tilbagelagt over 6 mile og arbejdet i 8 timer ved instrumentet.

På Sappen var der fuldt op af god mad, f. eks. fersk lax, at erholde, men jeg vilde for det første blot have hvile, og da jeg skøjnte, at denne ikke var at få inde i huset, hvis eneste stue var fuld af pludrende kvæner og finner med sine børn, og hvor konen var sengeliggende af spe-

dalskhed, slog jeg teltet op og krøb i skindfælden, hvor det dog først lykkedes at falde i søvn, efterat de indfødte havde tilfredsstillet sin nysgjerrighed. Der blev mere end tilstrækkelig tid til hvile, da jeg nu atter fik nogle dages vedholdende uvejr. Imidlertid kom L., og da hans vej skulde gå forbi grændsefjeldet Rejsduodder Haldi, der var mit næste bestemmelsessted, kunde vi følges ad til dettes fod.

Før afmarschen måtte jeg skille mig ved Jens Olsen, der skulde føre den lejede hest hjem igjen, og nu var der atter nød for en kjendtmand; men Anders Hejra, som oplyste, at vejen gik forbi hans lejr, lovede at anstrenge sig i den retning, og ialfald at skaffe et „kvindvolk“, som var kjendt, hvilket på forhånd vakte L.'s munterhed, da han glædede sig ved tanken om at se mig traske afsted med en finkjærring.

Efter omtrent en halv dagsmarsch havde vi nået højdepunktet af fjeldryggen mellem Rejsendalen og Kåfjorden og nærmet os Anders Hejras lejr. Vejen derhen førte langs med en tverdal, hvis stejle sider nede ved bunden vare rigelig bevoxede med birk. På en fra fjeldryggen lodret mod dalen fremspringende rabbe med glacisformig heldning mod os, så vi mod himlen omridsene af en del faste gammer, telte og en del andre på rad opstillede gjenstande, der gave stedet udseende af en forskandset lejr med et opkjørt batteri. Dette passede ikke ilde, da vi på grund af lappens

galonnerede hue havde givet ham obersttitel, „Der skal være lidt stivt hos oberstens“, bemærkede jeg, „vi må vel gjøre toilette, før vi skal presenteres for fruene?“ „Ja, jeg er lidt bange for oberstinden“, svarede L. „hun er nok svært fin på det, da hun har tilbragt flere år i Kristiania.“ „Men hvor er skildvagterne?“ Dette spørgsmål besvaredes strax med et udråb af posten forgevær, nemlig en sort, spidssnudet hund med en trækubbe bundet om halsen, hvorpå feltvagten, bestående af 8 lignende hunde i strakt galop og med en forfærdelig spetakel styrtede løs på os, for rigtignok strax efter, da de gjenkjendte chefen, med mange høflighedsbevisninger at gelejde os ind i lejren. —

Formodningen betræffende tonen i familien var ganske urigtig; der lod tvertimod til, ialfald ved første betragtning, at herske gemytlighed. I det forreste telt, der bestod af en del vadmelsklude, kastede over et pyradeformigt rammeværk, sad oberstinden og lod sig luske af en veninde, medens frøkenen var beskjeftiget med at indsmøre kløvremme med tjære, som hun med sin fine hånd øste ud af en renmave; obersten omfavnedes af alle, så at håret gøv af peskerne under råbene „burra bæivve!“ og „burris, burris!“

Stakkels Anders! trods denne tilsyneladende hjertelige modtagelse, der er finnernes hilsemåde sig imellem, var nok hans familieliv alt andet end lykkeligt. Selv var han bekjendt blandt bumæn-

dene, som en skikkelig og brav fyr, og måske var det disse, blandt dette strøgs lapper lidet sædvanlige egenskaber, der havde givet ham navnet „Banni“ (barnet); men hvad derimod fruen angår, da havde jeg, selv uden hentydningen til hendes ophold i Kristiania (naturligvis som tugthusfange) måttet tage hende for en forbryderske, da hendes ansigt havde et af de barskeste og hæsligste udtryk jeg har seet. Efter hvad man fortalte, havde Anders mangen gang fået føle hendes vilde mod. Tugthusstraffen havde hun udholdt for sin delagtighed i myrderierne i Kautokeino, ved hvilken lejlighed også den da kun 12 år gamle søn havde spillet en væsentlig rolle.

Da lejrens mandskab allerede var på flytning med renen østover, blev der ikke andet valg for mig end at modtage venindens tilbud om at ledsage os til toppen af Haldi, idet Anders forsikrede, at hun vilde give os fjeldnavnene rundt omkring lige så godt, som han selv kunde gjøre det, og efterat hun havde forsynet sig med proviant for 3 dage, hvilken hun anbragte indenfor pesken over livremmen, samt havde kastet én anden pesk på ryggen, tog hun den lange stav i hånden og travede afsted, ivrigt passiarende med obersten.

Lappekvindernes dragt er kun lidet forskellig fra mændenes, kun er pesken noget længere og huen rund og tætsluttende, medens mændenes huer ere høje og oventil firkantede.

En halv mils vej fra Haldi opslog vi teltene for natten, hvilken min kamerat og jeg tilbragte sammen, for næste morgen at drage hver til sit.

Vi fandt en smuk, græsklædt lejrplads i hvis nærhed lappens fine næse snart opsnusede en del vedstumper, der vare efterladte af andre lapper, så at vi til afsked kunde arrangere et festmåltid ved et større bål.

Rejsduodder-Haldi er et af de højeste fjelde i amtet, og der vilde altså blive et større udbytte afdagen, om den vilde holde sig klar. Med megen spænding besteg vi derfor dens top, som vi nåede kl. 10 om formiddagen, da vi allerede halvvejs så svære skoddemasser trække frem fra syd; men finkjærringen forsikrede os, at det ikke havde nogen fare, sålænge vinden stod fra den kant, og det viste sig, at hun havde ret. Resultatet var heldigt, men kostede meget besvær, thi det var bitterlig koldt, og rundt varden lå der alendyb nysne. Heldigvis havde jeg forsynet mig godt med kaffe og ved, så at finkjærringen kunde glæde sig selv og os ved en flot nydelse af den varme og liflige drik. —

Modsætningen mellem naturen øst og vest var her endnu skarpere end på Bezegel-Haldi, thi her så jeg tillige uhyre store strækninger af det Russiske rige, ganske lave og flade samt opfyldte af en stor mængde søer og vasdrag. —

I bælmørke, men i den bedste stemning efter det gode resultat, der tillod allerede næste morgen

at trække ned i dalen igjen, kom vi til teltet, hvor vi også vare så heldige straks at gjenfinde min kløvhest i god behold, og hvor vi ikke vare sene med at få Liebigsuppen ikog.

Min førerske havde været flink og opført sig ret brav, men her ved ilden så det ud som hun vilde rigtig godtgjøre sig efter dagens møje på en noget fri måde. Først gjaldt det naturligvis at ombytte sennegræs i komagerne, men efterat det var lykkedes Tollef at få hende til at forandre plads under denne uapetitlige forretning, udbrød han med næsten mismodig stemme: „Forlade min synd, tror jeg ikke hun trækker broka af sig også, kaptejn!“ Da hun ganske ugenert havde fuldført sit toilette for natten, begyndte også hun at tænke på sit aftensmåltid. Fra peskens dyb fremdrog hun et stykke tørret renkjød, hvoraf hun af og til tæljede et stykke, som hun ristede lidt på gløderne, — et stykke brød samt en pose af renskind, hvoraf hun med tommelfingeren hentede smør og klinte det på brødet. Da hun så fik lov at koge kaffe, var hendes nydelse fuldkommen. —

Ikke såsnart vare vi atter komne ned til Sappen, før uvejret pånyt brød løs, og jeg måtte altså prise mig heldig, da jeg havde fået benytte de to eneste godvejrskage siden min ankomst til Kvænangen.

Efter at have tilbragt en uge her i forgjæves venten på en vejrförändring, besluttede jeg at

rejse ned til Lyngen for at benytte den korte tilbageværende del af årstiden på et par hovedpunkter omkring Kåfjordens bund, nemlig Isa Varre og Nasko Varre, fra hvilke det især var om at gjøre at få observationer.

Turen nedad Rejsendalen foregik på elven, der består af en række fossestryg indtil en mils vej fra fjorden, og var derfor meget rask og fornøjelig, om end lidt fugtig. Bådene, som her benyttes, ere indrettede til at drives frem hovedsagelig ved stagning; årerne ere ganske korte og benyttes af den mand der sidder foran, på vink af høvedsmanden, der står agter og manøvrerer båden. Vor båd var omtrent 15 alen lang og kun $1\frac{1}{4}$ alen bred; vi måtte sidde på dens bund med ansigtet fremad og havde streng ordre til at holde os fuldkommen rolige, da en sidebevægelse let kunde vippe båden over. På enkelte steder havde vi overmåde vanskelige passager nedover stride fosse og mellem store stene; her så det lidt vildt ud, men høvedsmandens dygtighed og snarrådighed klarede alle vanskeligheder. —

Efter at have tilbragt nogle behagelige timer hos handelsmanden i Rejsen, indskibede L. og jeg os med vore assistenter og niste på dampskibet Tromsø, for gennem Ulsfjorden at komme til Lyngsejdet.

Ud på morgensiden lå vi til ankers inderst i den kjedelformige bund af en $1\frac{1}{2}$ mil lang og kun $\frac{1}{8}$ mil bred fjordarm, som under navn af

Kjosen skjærer sig perpendikulært fra Ulfsfjorden og østover mellem de 5000 fod høje, vildt taggedede og stejle Kjostinder og Rørnæstinder.

Dampskibsanløbsstedet Kjosen hører blandt de mærkeligere partier af den på storartede fjeld-situationer eller så rige halvø, der i en længde af 7 mile skiller mellem Storfjord—Lyngenfjord i øst og Balsfjord—Sørfjord—Ulfsfjord i vest. Mere og mere sammensnevret af de mægtige fjeldmasser, tvinges den nævnte fjordarm her, hvor hine tinder nå sin største højde, og hvor de med næsten lodrette vægge træde helt ud i den, til endelig at opgive sit forsæt, at klippe halvøen helt af, uagtet der nu kun står tilbage at gjen-nembryde det førømtalte $\frac{1}{4}$ mil lange Lyngs-ejde, hvis højde ikke overstiger 200 fod, og som her pludselig åbner sig som en smal revne i fjeldmassen.

Min opmærksomhed blev forresten snart draget bort fra landskabet og udelukkende beslaglagt af — min kløvhest, der arrangerede en scene ombord, som jeg ikke vil undlade at fortælle blandt de mange af lignende art, der har foregået under vort landmålerliv heroppe.

Medens min kamerats hest tålmodigen lod sig fire fra dampskibet ned i båden, fik min, der ellers var af en blid natur, det indfald at blive krakilsk, især da den, efter at have gennemfaret

luften i en ynkelig, bueformet stilling, omsider nåede båden, hvor den fik et par dask i maven af nogle løse bræder; med nogle sprang jagede den de forskræmte bådfolk ud i vandet. Ikke bedre gik det, da den, efter at være hejst op igjen, under et gjentaget forsøg blev praktiseret ned i båden med hovedet fore, idet den dårlige hejseindretning var gledet bagover; pånyt kommen på dækket igjen, vilde den nu med al magt befri sig fra sine plageånder og udbredte ikke liden skræk blandt passagererne, da den rev sig løs og med et par satser opad de messingbeslagne trin pludselig indfandt sig på overdækket. Men her standsede den dog straks ved at se Tollefs bekjendte ansigt grine sig imøde med spørgsmål om, hvem der havde givet den billet til første plads.

Imponeret heraf, lod den sig pånyt bringe i sælen, men nu var der ingen anden råd end at hive den tilsjøs. — Langt om længe viste den sig igjen på overfladen; den meget lange svømmetur beroligede nogenlunde dens opbragte sind, men at nogen får den til at gjøre dampskibsrejse oftere, skulde jeg betvivle. —

På marschen over ejdet fik jeg midtvejs øje på en interessant og særdeles malerisk scene. Den flade strækning på sydsiden af vejen og lierne opover, så langt øjet kunde nå, var opfyldt af rensdyr i større og mindre grupper. Lapper af begge kjøen og alle aldre tumlede mellem dem,

svingende sine kastebånd, eller lå henslængte, tæt sammenklumpede og ivrigt snadrende på marken, medens en mængde hunde i det fjerne havde det travelt med at drive dyrene sammen.

Det var de renskarer — 3 à 4000 dyr — der have sine sommerbejter i fjeldene nordenfor ejdet, som nu vare på flytning tilbage til Sverige, og hvis ejere på gennemrejsen gjorde forretninger med stedets handelsmænd.

Her foregik altså slagtning i stor skala. Men måden, hvorpå den foregik, gjorde et uhyggeligt indtryk. Rundtomkring så jeg prægtige renokser, hver med sin lange lappekniv i livet, nogle endnu ravende omkring med hul stønnen, andre liggende overende i de sidste krampetrækninger.

Til det næste offer blev for min skyld udvalgt den okse, der havde det vakreste gewirr, da jeg havde ytret ønske om at købe et sådant. Det forekom mig, som om det stolte dyr anede, hvad der forestod, da det roligt lod sig kaste overende for at modtage dødsstødet; men desto hæsligere blev den lurvede lap mig, som under snak og latter med flere slag trængte kniven ind i dets hjerte, hvor den blev siddende, og derpå ligegyldig rev det op på benene igjen. Det varede adskillige minutter, inden dyret udåndede. — Det skal ikke hænde sjælden, at dødskampen varer en halv, ja en hel time, hvor kniven har været ført af en uøvet hånd. — Døds måden, den indvortes forblødning, skal være let, påstår man

vistnok, men at den ser afskyelig barbarisk ud er også sikkert.

Når man fra det smukke, smilende Lyngsejde rejser over Lyngenfjord ind i dens arm Kåfjord, bliver man uvilkaarlig betagen af en trist stemning. Vegetationen er fattig, især på skov; hist og her findes en græsklædt plet nederst ved stranden, men de usle hytter, som sjøfinner have opslået her, forøge kun det uhyggelige indtryk af omgivelserne. Her findes ikkedestomindre en konditioneret familie, som har været nødt til at ty til denne afkrog og trodse dens savn for væsentlig ved fiskeri at erhverve et tarveligt udkomme. Hos denne familie fik jeg et godt kvarter og blev mødt med forekommenhed, men disse efter det lange nomadeliv uvante goder kunde dog ikke opveje en vis trykkende fornemmelse; thi den trange dal begyndte allerede at blive afstængt for vintren fra solen, og ret mod os lå den høje, golde og meget stejle væg af Isa Varre, hvorover stadig svære skoddemasser med snekaver væltede frem, medens stormens hyl blandedes med søfuglens skrig. Men denne musik klinger dog behagelig i beboernes øren, da den er et tegn på, at sejen er i anmarsch; silden drives da op i vandskorpen, hvilken måger i hundredevis bedække som et hvidt tæppe. Det er derfor ikke vanskeligt at følge sejstimens bevægelser, men det

gjælder at være parat med notbåden, for at passe tidspunktet, når stimen er nær nok under land. Fangstens fordeling er en indviklet affære, thi regelen er, at enhver person, der indfinder sig ved fangststedet, inden kastet foregår, skal have en brøkdæl efter et vist forhold.

På Nasko Varre arbejdede jeg i en storm, der var indledning til et påfølgende langvarigt uvejr; men da dette endelig en dag gjorde en standsning for atter den påfølgende at bryde løs med fornyet kraft, gjorde vi et fortvivlet angreb på kolossen Isa Varre, hvilket også lykkedes, og hermed vare mine højfjeldsture for iår endte. Også her gik døgnet med, da vi først kom ned igjen kl. 5 den følgende morgen, men tanken på blidere dage forjagede snart mindet om denne turs besværligheder og den virkelig farefulde klatren i den mørke nat nedad de stejle styrtninger, som vor vejviser, en sjøfin, førte os nedover, og hvilken vej ifølge obersten „kun fuglen går på“.

Anden del.

Optegnelser

fra

den norsk-russiske Grændserydning

i 1871.

IV.

Fra Tromsø over Lyngen til rigsgrænsen.

Under min omtumlen i det indre af Tromsø amt somrene 1869 og 1870 havde jeg, selv nomadiserende, levet mig således ind i forholdene, at adskilligt for disse strøg ejendommeligt efterhånden tabte sit værd for mig og derved udelodes af min beskrivelse.

Men efterat opholdet søndenfjelds med sine modsætninger til livet deroppe har fremdraget et og andet karakteristisk træk for min hukommelse, og efter at jeg atter et par somre har fået anledning til at fornye bekjendtskabet med Finmarkens folk og natur, navnlig gennem en interessant og eventyrlig fodvandring fra bunden af Lyngenfjord langs den norsk-russiske grænse, indtil dennes endepunkt ved Jakobselvens udløb i Ishavet, — vover jeg at fortsætte skildringen af mine rejseindtryk i håb om, at det skal lykkes mig at føre dem, der vil følge mig på vejen, ialfald såvidt skikkelig frem, at de ikke blive så trætte af rejsen, som jeg var.

Men førend vi tage finstaven i hånd og komagerne på fødderne samt ruste os med alle de gjenstande, der udfordres til arbejdet og til en nogenlunde rimelig tilværelse i Finmarkens vilde og folketomme, men heldigvis dog ikke fugle- og fisketomme fjeldtrakter, ville vi, lidt nærmere end tidligere er skeet, se os lidt om i de strøg af Tromsø amt, der danne operationens basis, og hvis nære beliggenhed til udgangspunktet for grændsebefaringen, rigsrøsen 294, Koskinmodka, for os norske kommissærer var af megen betydning.

For at vurdere vigtigheden af denne basis må man betænke, at den forestående rejse, der udgjør omkring 100 norske mile tilfods gennem ubeboede og i det hele taget meget vanskeligt tilgængelige fjeld- og myrtrakter samt omtrent 50 mile tilbåds, dels på Tana- og Pasvikelven, dels på Ishavet, er et foretagende, der har så alvorlige sider og medfører så mange anstrengelser og prøvelser, at det aldrig vil gå os af minde. Men heller ikke vil nogen af os glemme den velvillige imødekommen, der blev os vist såvel fra lokalautoriteternes som fra den øvrige fastboende befolknings side, og ved hjælp af hvilken det blev muligt at overvinde de hindringer, som usædvanlig ugunstige vejrforhold, terrainet, lappernes umedgjørlighed osv. lagde os i vejen.

Vi kom til Tromsø den 24de juni efter en 5 dages dampskibsrejse, der efterhånden var bleven ret behagelig, efterat vi på markedspladsen Stokmarknæs i Lofoten havde afskibet et større parti af fremmede „handelsrasende“ og på diverse fiskepladse langs den nordlandske kyst så mange partier af ligeglade englændere, at den tiloversblevne rest kun bestod af den gemytlige klasse turister, hvis rejsemål væsentligen er naturen og midnats-solen, — og navnlig efterat et smukt solskinsvejr var indtrådt, der indbød til at nyde disse herligheder i fuldt mål og uvilkårligt drog passagererne nærmere til hverandre.

Blandt disse erindrer jeg et ungt fransk ægtepar, to ældre skotske damer, yderst emanciperede i dragt og manerer, men meget elskværdige, og som uden beskyttelse havde rejst verden rundt, — to unge engelske officerer, der skulde kjøle sig grundigt af efter 5 års tjeneste i Indien, men især en glad og frodigt udseende englænder, der var sjælen i vore fornøjelser ombord. Det varede nogen tid, inden vi kom på det rene med denne mands stilling, nemlig at han var associé ved et større handelshus; thi han var inde på alt, og lod til selv at være i uvished om, hvad han egentlig mest var kaldet til. Engang troede vi at have tingen klar, efterat han havde fortalt os, at han hjemme havde instrueret større musikkor, og vi havde seet ham sætte en ombordværende musiker i forbauselse ved at synge korrekt efter en samling

af halsbrækkende fløjtenoder, hvoraf denne just havde foredraget et numer på sit instrument; men strax derpå satte han os i forlegenhed igjen ved pludselig at forvandle kaptejnens bestiklugar til et maleratelier, idet han fyldte en del blade af sit album med lofottinder, snebræer og midnatssole. Til afveksling arrangerede han vekselundervisning i norsk og engelsk med et par bergenske småpiger af kaptejnens familie og gav prøver på sit udstrakte kjendskab til de fleste andre europæiske tungemål. En ting var vi imidlertid på det rene med, nemlig at han var en behagelig rejsekamerat, hvilket også var tilfældet med vore indiske kollegaer.

Med disse sidste, der drog videre til Hammerfest, aftalte vi stevnemøde ved grændserøsen Urtevara, hvor vejen fra Kautokeino til Muonioniska overskjærer rigsgrændsen, da det var deres plan at lægge tilbagevejen over Haaparanda; vor mangfoldigt begavede ven besluttede derimod at oppebie syddamperen i Tromsø og var ved afskeden særdeles tilfreds med udbyttet af denne dags ophold, især da han havde fået anledning til at tage „scetches“ af lappefamilierne i Tromsdalen, af deres hytter og renflokke m. m. Ved siden deraf fik han tid til at gjøre sig bekjendt med byen og dens indvånere, så at han i sine rejseminder kan supplere den beretning om denne stad, der skal være givet til bedste af en af hans landsmænd:

„Tromsø by består af en lang gade med en snebræ i hver ende“.

Denne flotte beskrivelse, der sætter ud af betragtning de brede fjorde, der skiller den lave Tromsø fra Kvaløen og Ringvasøen med sine høje fjelde i vest og nord og fra det faste land med Bentsjordtinderne og andre mægtige snøjelde i syd, giver en prøve på værdien af fremmede turisters beretninger fra Norge, men viser tillige, hvorledes finmarksluften og fjeldenes højde skuffer ved distansebedømmelsen.

Staden Tromsø er ret smukt beliggende på den østlige strand af øen, som gjør et behageligt indtryk ved sin rige birkeskov og sine jevne, græsklædte afheldninger, hvoraf den østlige er opfyldt lige til toppen af net bebyggede landsteder.

Dette indtryk taber sig ikke ved nærmere bekendtskab, men forvandles tvertimod hos enhver fremmed til levende interesse, når man erindrer, at man befinder sig nær ved den 70de breddegrad, og dog overalt træffer en vextrigdom og blomsterpragt, hvortil landets sydligste egne mangesteder ikke kan opvise mage.

Til at forhøje indtrykket af byen bidrager også enkelte ret anselige bygninger, såsom den store trækirke med sit høje tårn, der ligger på en åben plads i byens centrum, latinskolen, seminariet o. fl., og kanske især de mange fartøjer af forskjellig størrelse og form, der stadig findes på havnen.

I skarp modsætning til dette liv og øens venlige natur stå de høje, vildt sønderrevne alpegrupper, som øjet træffer rundt omkring såvel på fastlandet som på øerne, og som overalt, hvor ikke sidernes stejlehed forbyder det, ere bedækkede med uhyre sne- og ismasser. Ved vor ankomst til Tromsø var snemængden i fjeldene endnu så betydelig, at vi ikke uden bekymring imødeså de mange møjsommeligheder, der forestod os for at bringe vore lastdyr og os selv frem over bræer og vasdrag, for at kunne holde ud i vore telte og, hvad der især var af vigtighed, for at finde havnegange til vore kløvheste, om det skulde bekræfte sig, hvad vi nu fik foreløbig underretning om, at det ikke havde lykkedes lensmændene at overtale lapperne til at udleje rener til ekspeditionen, som de mente på denne årstid vilde ødelægge dem.

Grunden hertil er dels den, at renen om våren skifter hår, så at den, desto mere udsat for myggens rasende angreb, bliver aldeles ustyrkelig og sætter tilfjelds for at nå bræerne, dels også, at den på denne tid neppe har en fjerdepart af den bærekraft, den besidder om høsten, hvilken af den forrige kommission blot var anslået til 50 pund.

Under disse omstændigheder var det et særdeles heldigt træf, at vi fra guvernøren i Uleåborg pr. telegraf underrettedes om, at kommissæren for Finland først omkring den 8de juli vilde

kunne nå frem til Koskinmodkarøsen, grændsens begyndelsespunkt, der ligger 6 mile øst for Lyngefjord og omtrent 18 mile fra Tromsø.

Thi det i de sidste dage indtrådte varme vejr vilde snart drive en smule „hestemad“ frem i fjeldet, medens det vistnok vilde forøge vanskeligheden ved vor marsch, især på grund af flomvand i elvene. Dertil kom, at vi fik god tid til at fuld-
stændiggjøre vor udrustning samt at fordele og afsende vor egen og vort mandskabs proviant til de punkter af grændsen, der betegne vor inddeling af denne i afsnit for tilvejebringelsen af transportmidler, håndræknings- og rydningsmandskab samt vejvisere, nemlig Koskinmodka, Urtevara, Skjetsamiok, Polmak, Nejdenelv, Reja-Njarga og Elvenæs, samt til gennem amtmændene at erhverve de lokale autoriteters bistand til at engagere hine hjælpere og føre dem og vort habengut frem på de nævnte punkter til de tider, vi havde beregnet at kunne nå frem til dem.

Men en vigtig artikel, som ikke kunde skrives, og som den ensformige vandring i en øde og trist natur, langt fra den civiliserede verden, måtte lægge stærkt beslag på, var et godt humør; desto heldigere var det derfor, at vi under det forlængede ophold i den glade, smukke og gjæstvenlige Tromsø by kunde indtage en så rigelig forsyning af denne vare, at vi med økonomi hjalp os langt frem på vejen.

Medens vi vare beskjæftigede på denne behagelige vis, fulgte vi i tanken vor ubekjendte finske kammerat, oberst Tamelander, som nu arbejdede sig opad Torneåelvns og Muonioelvns 45 norske mile lange vasdrag, hvis stærkt opsvulmede vandmasse og hyppige fossefald måtte gjøre stagningen overordentlig besværlig og langvarig. —

Jeg kan spare mig for en udførlig redegjørelse af den betydning, staden Tromsø i de senere år har fået og sandsynligvis snart i endnu højere grad vil få for udviklingen af de nordlandske og finmarkske trakters handel og industri, da dette noksom fremgår af de statistiske data, der nylig ere blevne offentliggjorte, og af beretningerne om forrige års industriudstilling. Desuden ligger det mig her nærmest på hjerte at udhæve den evne, byens indvånere lægge for dagen gennem løsningen af den opgave, den som stiftstad har sat sig i civilisatorisk retning forøvrigt.

Det er ganske naturligt, at den storslagenhed, der karakteriserer både folk og natur i disse egne, må udvikle et forretningsliv af en ganske anden farve, end det, man her er vant til at se. Hvor naturen selv gemmer så mange betingelser for velfærd, som her er tilfældet, føler enhver, at opnåelsen heraf væsentligen beror på hans dygtighed og foretagsomhed, og den udvikling, der fremkaldes ved forretningens ejendom-

melige art, ved en stadig forøget tilstrømning af fremmede rejsende og ved en ikke ubetydelig handelsforbindelse med udlandet osv., undlader ikke at gjøre sig gjældende i det sociale liv. Også i denne henseende indtager derfor Tromsø en af de første pladse blandt norges byer. —

Blandt de arrangements, som vi forud kunde træffe, havde vi allerede fra Kristiania bestemt os til at antage en del assistenter som faste for hele turen, da erfaring tidligere havde lært, at lapperne ere aldeles umulige som sådanne overalt, hvor det gjælder at behandle og kløve heste, arbejde med sine hænder og i det hele taget at „ta' i og dra“; men da deres mærkelige lokal-kjendskab, marschdygtighed samt raskhed i brugen af øksen og kniven i skov vare for os uvurderlige egenskaber, så vi os dog nødte til gennem lensmændene at forskrive det fornødne mandskab af dem, huggere og vappusser (vejvisere), i regelen omtrent 8 mand, fremsendte samtidig med de rekvirerede lastdyr og provianten til de ovenfor nævnte holdepunkter af grændselinien.

Kun en lap hørte til den faste stok af assistenter, nemlig tolken, der ikke var nogen anden end min ven fra tromsøkrokingerne, kautokeinolappen Lars Hætta, hvis navn i de senere år oftere er blevet fordelagtigt nævnt i forbindelse med professorerne Daa's og Friis's beretninger om sine videnskabelige forskninger i disse egne. Navnlig har professor Daa i sine i „Aftenbladet“

indtagne rejseskizzer givet en interessant beskrivelse af denne personlighed, hvis ualmindelige åndsevner af disse mænd blev opdaget og udviklet under hans ophold „i Kristiania“ efter de sørgelige optrin i hans hjembygd i 1852, hvori han, dengang ung gut, havde ladet sig forlede til at deltage. — Taknemmelig mod forsynet og mod hine velgjørere, der hjalp ham til benådning, har han opgivet nomadelivet for med utrættelig iver at kaste sig over literære sysler i religiøs retning. Således har han under vejledning af professor Friis med dygtighed oversat på lappisk det nye testamente og Kingos salmebog, og har nu det gamle testamente under arbejde.

Han var en af de første bekendte, jeg traf i Tromsø. Allerede på lang afstand gjenkjendte jeg ham på hans blandede dragt, idet han kom rullende nedad den omtalte lange gade. Trods mine tidligere forestillinger om det smagløse ved at forkvakle den fantastiske lappemundur med fremmede tilsætninger, havde han ikke kunnet bekvemme sig til at skille sig ved sin stivbremmede grå hat, der formodentlig var beregnet på et vist civiliseret sving, og som også i forbindelse med hans videnskabelige stilling ved ekspeditionen forskaffede ham navnet „professoren“ blandt hans kamerater.

Det øvrige faste personale bestod af agonom Haukland som første assistent og chef for transportvæsenet (den samme som både før og

senere har assisteret ved befaringen af renbejterne i Tromsø amt), en forhenværende furer ved artilleriet, ved navn Huseby, fuldblods thrønder, som chef for huggerne, samt to dygtige og uforfærdede målselvinger, nemlig min gamle ven og højre hånd, Tollef Nilsen, og hans broder Iver.

Der var altså kun en mand af denne faste stok, som jeg ikke tidligere havde kjendskab til, nemlig fureren. Men denne mand svarede også til det fordelagtige indtryk, hans djerpe personlighed gjorde, da han fremstillede sig for kapt. Ræder og af ham blev engageret i Kristiania, hvorhen han da alene havde transporteret fra Throndhjem en vanvittig skomager, der undervejs til gjengjæld havde bidt en finger tvers af på ham. —

Tiltrods for det behagelige ophold i Tromsø, hvilket vi havde tid til at nyde endnu i nogle dage, besluttede vi os til at gjøre afkald på disse og at drage ind til Lyngsejdet for i samråd med lensmanden, med hvem vi havde vekslet telegrammer angående lastdyrene, desto bedre at kunne træffe fornøden bestemmelse i denne henseende.

Al bagage, bestaaende af telte for os selv og for omtrent 15 mand med andre udrustningsgjenstande samt proviant for 20 dage, afsendte vi med 4 af de faste assistenter på dampskibet „Kjæ“ til Skibotten, medens den femte, nemlig Tollef, fulgte os på en liden dampslup, omtrent som en af de små himmellegemer, der fare på

Ladegårdsøen, gennem Grøtsund og Ulfsfjorden til det 10 mile fra Tromsø liggende, før nævnte handelssted Kjosen ved den vestre ende af Lyngsejdet. Ved dettes andet endepunkt, hvor den lille smukke landsby er beliggende, som jeg ligeledes har omtalt, bleve vi siden optagne af "Kjør".

Himmellegemet, hvis bane, hastighed og fysiske egenskaber var intet mindre end fordelagtigt omtalt i Tromsø, viste sig dog hæderligere end sit rygte. Imidlertid er det nok muligt, at vi især skylder det rimelige vejr, at rejsen fik et heldigt udfald.

Jeg indtog min plads på taget for at nyde det sidste vederkvægende syn af den vakre ø, hvor der — som vi indbildte os — fra nogle bekendte punkter sendtes os en afskedshilsen ved flagning, en høflighed, som også besvaredes; men af hensyn til lastens jevne fordeling anmodedes jeg af chefen, eller, som Tollef kaldte ham, „sjefferten“, om at forlade denne plads.

Sjefferten, der var en snakkelysten, aldrende mand af et lidet sjømandsmæssigt ydre, manøvrerede sit fartøj på sin egen vis og med selvgjorte kommandoord: „til den andre sia!“ „tilbars!“ osv., medens han truende henvendte sig til en halvvoksen rorgjænger, der viste sin foragt for disciplinærreglementet ombord ved at vrænge ansigt, når han vendte ryggen.

Her var Tollef i sit element og morede sig kosteligt. Under krampelatter bemærkede han:

„Sjå på sjefferten, kaptejn! hosdan han manøvrerer fregatten sin; han regjerer som ejn fin i ejt tomt Helvete!“ Men han kunde dog heller ikke undlade, at give sit gode hjertelag tilkjende, idet han lagde til: „Men gamlingen er snil han stakkar; ’eg tru’r, ’eg får hjælp’an, så han får kvile lidt“, hvorpå han med sine stærke næver tog del i arbejdet ombord, og jeg har mistanke om, at han for en del af natten var sjeffert også.

Såmeget er vist, at han her som overalt, hvor vi færdedes, på land eller hav, var alles yndling, da han havde særligt talent for at arrangere hyggelige grupper og var utrættelig i sin underholdning med rørende sjømandsviser på 20 à 30 vers, historier fra Finmarks- og Lofotfisket, hans jagtliv osv. samt til afveksling saftige vittigheder. — At han havde sørget for at udstyre os med en ærefrygtindgydende rang og værdighed i staten, kunde jeg forstå af sjeffertens udråb til en del passagerer, der på et stoppested langsomt forberedte sig til at ro ombord til os: „Nå får di nok nøjte dere, for nå er der no’en ombord, som ikke er at spøge med!“, en advarsel, der imidlertid slet ikke lod til at afficere vedkommende.

Sjefferten var nemlig bekjendt som en godmodig mand, der indrettede sin rute efter de rejsendes bekvemmelighed. Men det er ikke godt at gjøre alle tillags her i verden. Nogle skumlere sagde, at det var bedre, at posten kom frem i rette tid. Men at han engang, som følge af denne

godmodighed var bleven nødt til, som der fortalte, at ligge 2 dage ved Jægervandet og hugge ved for at komme hjem til Tromsø igjen, naturligvis for sent til syddamperens afgang derfra, benegtede han dog på forespørgsel. —

Vi havde nu beskrevet en halvcirkel omkring den halvø, der stikker ud fra fastlandets nordvestlige del, og som kun hænger sammen med dette ved det $\frac{1}{2}$ mil lange og lave ejde, på hvilket begge Laxvandene og en del myrer er beliggende.

I sin nordlige del er halvøen opfyldt af forholdsvis lave og i almindelighed let tilgængelige fjelde, næsten overalt bevoksede med græs og indtil 1000 à 1200 fod også med birk. Blandt mærkeligere fjelde i dette strøg, der er et af de bedste renbejter i amtet, kan nævnes det smukt formede Nonsfjeld i midten af partiet samt Bratfjeld, der hælder stejlt af mod Ulfsfjorden, men sænker sig jevnt i skov- og græsklædte åse nedad mod Bredvikejdet, der fra Ulfsfjorden fører tvers over halvøen til Ramfjorden og deler den i to afsnit af forskjellig karakter. Bredvikejdet, der i sin hele længde, omtrent 2 mile, er bevokset med frodigt græs og for en stor del er opdyrket, er et af de vigtigste stridsfelter mellem lapper og bumænd.

Halvøens sydlige del består næsten udelukkende af et virvar af golde og vilde tinder, ad-

skilte ved dybe, trange skar. Flere af disse tinder, såsom Svartnæstind, Ørnæstind og Bjørnskartind, gå op til 4500 à 5000 fod. Græsvegetationen er her i regelen meget tarvelig, fordi fjeldsiderne ere bedækkede med ur, hvoraf betydelige masser ere styrtede ned i dalene. Mod Bredvikejdet og Sørfjorden have dog fjeldene noget blødere former og rigere vegetation; enkelte højere fjelde er her endog græsbevoksede lige til tops.

Dyrkbart og opdyrket terrain findes kun langs kysten, hvor det dog udgjør ikke ubetydelige strækninger.

Af den såkaldte Lyngshalvø, der tidligere kortelig er omtalt, er afsnittet nordenfor Lyngsejdet et alpelandskab i ordets strengeste forstand, med en uafbrudt række af tinder, hvis vildhed og maleriske former neppe har noget sidestykke, selv i Tromsø amt. På grund af fjeldenes stejlehed og hyppige skred er vegetationen ringe og ialfald indskrænket til dalen og de lavere strøg af skråningerne. Skoven går også her op til 1000 à 1200 fod. Yderst mod havet ender halvøen i Lyngstuen, et goldt fjeld, der især på nord- og østsiden styrter sig overordentlig brat ned.

I nordvest skyder to arme af Ulfsfjorden ind i halvøen, nemlig Nord- og Sydlenangenfjord, omgivne af omkr. 4000 fod høje alpetoppe, hvoraf må mærkes den spidse og utilgængelige Piper-tind, der ligger strax nordenfor det med en

isbræ opfyldte Ganvikskar. I den vestlige del af dette parti ligger det omtrent 1 mil lange og $\frac{1}{4}$ mil brede Jægervand, hvis plads tydeligen for-
 dum har været optagen af en isbræ, da den land-
 strimmel, der skiller det fra Ulfsfjorden, er dan-
 net af den efterliggende moræne. De øvrige bred-
 der af Jægervandet ere overordentlig stejle, og
 kun tilgængelige på den omtalte moræne samt på
 sydsiden, hvorfra gangbare skar (renveje) føre ned
 til Kjosens mellem den lave, med græs og skov
 bevoksede Ulfsnæsås og den høje Tyttebær-
 tind. Af den stejle og utilgængelige rad af
 tinder, der ligger østenfor Jægervand, må især
 mærkes den omtrent 5000 fod høje Goatze-
 gaizze, og østenfor denne samt skilt fra den ved
 en mægtig isbræ, der forgrener sig mod Jæger-
 vand og Lyngenfjord, en anden række, nemlig
 Kopangstind og Fastdalstind, mellem hvilke
 fører et gangbart skar til Lyngenfjord, samt en-
 delig de før omtalte 5000 fod høje Kjostinder,
 der vende sine stejleste og højeste vægge mod
 Kjosens, men derimod langs Lyngsejdets nordside
 skyde østover en tilgængelig ryg, Rottenvik-
 aksla, der er græs- og skovbevokset.

På grund af fjeldenes stejlehed og de vældige
 skred, er denne del af halvøen fattig på skov,
 der kun findes langs Ulfsfjorden samt i halvøens
 lavere del i sydøst, hvilke strøg også havde ad-
 skillig bebygning. Af samme årsag er den også
 tålelig fri for rentrafiken, for hvilken der kun i

skarene mellem Jægervandet og Tyttebærtinden findes tilgængelige bejter.

Søndenfor Lyngsejdet hæver sig det andet afsnit af halvøen som et overordentlig storartet fjeldparti, ligeledes med stærkt udpræget alpe-karakter, men dog noget forskjellig fra de nys beskrevne, dels ved sin betydeligere højde, dels ved en i almindelighed noget roligere form, nemlig fladt afskårne toppe og regelmæssigere, om end overmåde stejlt profil. Overgangen til dette afsnit dannes for en større del af det isolerede, tilsyneladende kegleformige fjeld, Golzevarre, der mod vest er overordentlig stejlt, men med Lyngsejdet sænker sig i græsklædte og indtil 1300 fod skovklædte terrasser, medens det mod øst fra den lange, kun et par fod brede eg, der danner dets top, går over i et 1800 fod højt, græsklædt plateau, hvis østligste del, fjeldet Oxen, fra en højde af 2000 fod styrter sig lodret ned mod sletten langs Lyngenfjordens kyst.

Golzevarre er derfor et ret anseligt fjeld, og vilde med sin 4100 fod høje top, der i en fint-formet spidse hæver sig op over de nævnte terrasser, vistnok også fortjene den udmærkelse, hvormed det før har været udhævet på karterne, og hvormed det nævnes blandt amtets turister, dersom det var beliggende under andre omgivelser. Men efterat have seet disse i sin sammenhæng fra flere højtliggende punkter, må jeg fratage fjeldet noget af dette renommé, som det har er-

hvervet ved at stikke sig frem foran sine „højt begavede kamerater“, der ifølge almindelig regel også her have trukket sig beskedent tilbage, og derfor ikke engang ere nævnte. Tilgiv derfor, om jeg af retfærdighedsfølelse bliver noget bred i fremstillingen af disse mærkelige fjeldgrupper, mod hvis langt højere og vildt sønderrevne vægge Golzevarre fra mit standpunkt ganske forsvandt, tilligemed dets trigonometriske signal, som jeg for-gjæves spejdede efter, og hvormed det uretteligen praler på sin top.

Aldrig glemmer jeg den gribende virkning af solnedgangen bag denne række af tinder, hvis yderst fantastiske og elegante former under denne belysning tegnedes med en skarphed, som jeg ikke før har seet, og hvis mellemliggende, mægtige isbræer skinnede med en purpurrød glands. —

Lade vi altså øjet følge denne fjeldkjæde fra Kjosens af, hvor den med næsten lodrette vægge og en højde af 5000 fod træder lige ud i søen, og sydover, komme vi først til Jertinden og Rørnæstinderne, der på østsiden ere tilgængelige og bevoksede med skov og græs; mod syd hænge disse sammen med det kolossale, omtrent 6500 fod høje fjeldparti, der under navn af Jækkavarre danner tyngdepunktet af hele halvøens fjeldforgrening og halvøens højeste punkt. Ovenpå ere disse fjelde fladt afskårne og bedækkede med uhyre snebræer, over hvilke enkelte toppe hæve sig op.

Kun et dybere skar findes i disse fjelde, nemlig mod Kvalvikdalen, og dette skar er udfyldt af en isbræ.

Mod Lyngsdalen, der munder ud i Lyngsfjord, et par mile søndenfor Lyngsejdet skyder en mægtig isbræ ned indtil kun nogle hundrede fod over havet, udfyldende den indre del af denne dal, hvilken forøvrigt ligesom Kvalvikdalen er græsklædt og bevokset med tynd birkeskov, og hvis sidedale frembyde gode renbejter. —

Det beskrevne fjeldparti, hvis indre kun er kjendt af de lapper, der her have sin flytvej for at nå den nordlige del af halvøen, udfylder næsten hele dennes midterste del, såat der for bebygning kun er levnet en smal kyststrimmel, som dog opover mod Oksen udvider sig til en slette af henimod $\frac{1}{4}$ mils bredde.

Den fastboende befolkning ser med en vis gru indover disse fjelde, der koldt og truende hæve sine stejle vægge over deres hoveder, sender hyppige skred ned over deres ejendomme, og hvis bræer og styrtninger minde om død eller ulykke, der har ramt nogle af dem, som dristigt have begivet sig derind uden vejviser. Især er Lyngsdalen berygtet i denne henseende.

På sydsiden af denne dal og med tilgængelige skråninger mod samme hæver sig det kolossale, på alle øvrige kanter stejlt hældende fjeld Nialavarre, 4900 fod højt, hvis glat afslebne vægge, der træde lige ud mod fjorden, med dybe

snefurer fra top til fod i parallelle mellemrum, giver det et karakteristisk udseende.

Fra dette punkt af antager fjeldene sydovert atter den samme karakter som på halvøens nordligste del, idet de næsten udelukkende bestå af høje, isolerede og spidse tinder eller grupper af sådanne. Blandt de mærkeligste må jeg nævne de pyramideformige toppe, Russevarsiookka og Pigvind, og det førnævnte vilde, snedækte parti Laxelvtinderne, der fra vest fortøner sig som en lang, sort, lodret væg, hvorpå et halvt snes spidse og høje tinder rage op.

Nærmere Balsfjorden have dog fjeldene, om end fremdeles med bibehold af den alpige form, en forholdsvis rolig og jevn kontur. De lavere fjelde og alle skar have en frodig græsbund og afgive gode renbejter. —

For den fastboende befolkning er foruden kyststrøget kun Laxelvdalen af betydning, da alt det øvrige terrain, med undtagelse af ejdet mellem Balsfjord og Ulsfjord samt udmundingerne af nogle trange dale mod Storfjorden, ligger over skovgrænsen.

Laxelvdalen er kun tyndt beboet, gårdene ubetydelige og beboerne fattige finner. Her er yppig græsvegetation og i dalens søndre del have derfor de nærmestboende balsfjordinger slættemarker. —

Endnu have vi ikke nået rigsgrænsen, medens jeg frygter for at have overskredet grænsen

for læserens tålmodighed, af kjærlighed for denne stolte natur, der i så høj grad har fængslet min egen interesse; vi skulle derfor nu gjøre et sprang over Lyngenfjord til Skibotten markedsplads, det egentlige udgangspunkt for ekspeditionen. Dette kan så meget mere ske, som jeg tidligere har ageret „vappus“ gennem prestegjældets sydostlige del, idet vi drog gennem den lave, frugtbare dal, der under navn af Balsfjordejdet går rundt om den nysbeskrevne halvøs sydlige afhældninger og videre over Storfjorden til nævnte markedsplads.

Om jeg under toget gennem Skibottendalen atter fører læseren tilvejs over de høje fjelde, skal jeg trøste ham med, at rigsgrænsen, der tillige er grænsen mellem alpekarakteren og de finmarkske, lavere plateauformer, kun er et par mile i ret linie fra Lyngenfjord.

Da vore undersøgelser i disse trakter, vedkommende den bedst mulige måde at ordne transportvæsenet på, ikke ledede til noget resultat, hvorpå vi med sikkerhed kunde bygge, medens alle vare enige i, at det endnu i nogen tid vilde være vanskeligt at finde føde for hestene inde ved grænsen, og at renen i sin nuværende ynkelige forfatning snart vilde gå træt eller på anden måde sætte os i forlegenhed, var der intet andet at gjøre end at forsøge os frem, og at påbegynde marschen med en blandet besætning af lastdyr,

nemlig 8 rener og 7 heste, hvorved vi ialfald undgik i påkommende tilfælde at stå ganske fast.

Snart fik vi også grund til at prise denne forsigtighed, da en af renerne, skræmt af udyr, slød sig løs og ikke var at gjenfinde, trods et par dages søgen af tre lapper. Forøvrigt stødte vi også ved dette arrangement på hindringer, der uden den velvillige bistand, vi erholdt hos hr. Rasch i Skibotten, kunde blevet meget vanskeligt at overvinde, eller som i ethvert fald havde gjort os det umuligt at nå frem til Koskinmodka i rette tid. Intetsteds var nemlig kløvgrejer til alle vore heste at erholde, ligesom disse naturligvis som sædvanlig vare barbenede. Men da det fornødne materiale af alle slags var blevet tilvejebragt, lykkedes det i løbet af de par dage, vi heldigvis endnu havde at løbe på, vore nævenyttige Målselvinger at løse disse ingenlunde lette opgaver til vor særdeles tilfredshed, så at vi endelig om middagen den 6te juli fik den glæde at se det hele brogede tog i marsch.

De små fjordheste bleve næsten borte under de svære kløver, der foruden telte, beklædnings- og udrustningsgjenstande af forskelligt slags også indeholdt proviant for os selv og mandskabet for 20 dage, inden hvilken tids forløb vi havde beregnet at nå Urtevara. Og denne proviantvegt vilde ikke sige lidet, da mandskabet, der i begyndelsen bestod af 16 mand (nordmænd, kvæner og lapper) samvittighedsfuldt havde efterkommet

vore forskrifter om forsyning i denne henseende. Dog var det vort håb, at deres æf naturen velsignede appetit, som marschen endmere skjærpede, snart vilde få bugt med en masse af renkjødknoker, kvænkager osv. og derved befri vore stakkels dyr for en væsentlig del af sin byrde. —

Ret over for det ovennævnte fjeld Nialavarre, hvor Storfjorden pludselig udvider sig fra $\frac{1}{8}$ miles bredde til det dobbelte og går over i Lyngenfjord, ligger markedspladsen Skibotten ved den lave, sandige og temmelige brede udmunding af Skibottendalen. Markedspladsen selv med sine nærmeste, net bebyggede, samt skov- og græsklædte omgivelser, hvorigjennem elven snor sig i serpenter, ser ret venlig ud, men da fjorden her danner en bugt, stænges den videre udsigt ganske af de kolossale fjeldvægge, der omgive den. Trianglet, der dannes af Storfjorden og Skibottendalen, er nemlig helt opfyldt af en sammenhængende kjæde af fjeldgrupper, hvis øvre, plant afskårne og snedækte flader efterhånden tiltage i højde mod de nævnte triangelsider, der skjærer den stejlt og vildt af fra en højde af omtrent 4500 fod. Yderst i NV. og altså hvor bugten fra Storfjorden skjærer ind, ligger toppunktet Falsnæstind; videre i fjeldrækken langs dalens sydside kommer Middagsfjeld, Buodoaivve og Surkivarre, adskilte ved dybe og urlændte skar, hvorigjennem gletscherelve i smukke fossefald styrte sig ned. I SO. for Surkivarre og skilt fra

denne ved en dyb og rigt græsbevoxet dal ligger Reppovarre, 4 kuppelformige granitfjelde, der hæve sig indtil 1500 fod over et 2500 fod højt, i den nedre del græsbevokset plateau. Ved grændsen falde fjeldene af i åsstrækningen Rasa, 12 à 1500 fod høj, stærktheldende mod syd og øst og med rig græsvegetation på skråningerne.

På dalens nordside aftage fjeldene ligeledes mod grændsen efterhånden i højde og vildhed, idet de fra den lange, smale og taggede ryg Adjek (4000 fod) gå over i et omtrent 2000 fod højt plateau, men hvorfra dog grændsefjeldene hæve sig i alt højere kupler indtil kulminationspunktet Rejsduodderhaldi.

Skibottendalen, der i en længde af 6 mile strækker sig fra markedspladsen op mod sammenstødet af Norge, Sverige og russisk Finland er i hele sin længde skovbevokset, i den øvre del også med furu. Dalen hæver sig i lave terasser fra fjorden af, indtil den 1½ mil op snevrer sig betydeligt sammen for derpå atter at udvide sig i et af myrer og åse opfyldt terrain, hvilket 4 mile op, hvor fjeldstuen Helligskoven er beliggende, og hvor dalen deler sig i to arme, går over til et bredt, tørt og græsklædt plateau, der deles i flere afsnit ved en mængde mindre og større vande. Den ene af disse arme, Passivaggi går som en trang slugt med stærk stigning østover og optager nær grændsen en sidedal, der er bredere, svage heldende og opfyldt af myrer og vande. Omkring

disse strækker sig i en halvkreds af runde, lave højder, bevoksede med skov og græs, hvilke her danne vandskillet og rigsgrænsen, og give denne en spidsvinklet form indad mod Finland.

Skibottenelven har allerede ved sammenløbet af de stride fjeldelve, der danne dens kilder, en betydelig bredde og vandmasse, og er kun vadbar på få steder. Da den er fuld af stryk, er den heller ikke farbar for båd, uagtet faldet er ubetydeligt. Tidligere har den været en god lakselv, men da der i de senere år stadigt trækkes vad ved munden, hvorved laksen hindres i at gå op og gyde, er det næsten forbi med denne herlighed. Derimod er elven rig på stor, fed ørret, hvoraf dog kun opsidderen på Helligskoven benytter sig.

Til opdyrkning er dalen lidet skikket, og kun nær markedspladsen findes gårde. Dens øvre del er meget udsat for frost og har mager jordbund. Af bebygning findes derfor her kun fjeldstuen Helligskoven og en mellem denne og fjorden liggende sæter. Heller ikke ere fjeldbejterne synderligt rige. Derimod ere de indre dele og dalsiderne skikkede som renbejter, hvortil de også benyttes, skjønt ikke i nogen større Udstrækning. Fjeldene på nordsiden ere for en del også bevoksede med renmose og benyttes derfor under markederne i Skibotten som bejte for den mængde kjøreren, som de der handlende lapper medføre.

Vejen, som vi fore på opefter dalen, er tildels oparbejdet ridevej lige til Helligskoven, og er på

et par myrlændte strøg nær god og fast, ligesom de vanskeligst passable elve ere forsynede med broer. Udenfor flomtiden kan elven ved Helligskoven vades; efter at man derpå har nået op en stejl skråning, kommer man til en del dybe myrer, men derefter er vejen fast og god lige til grænsen, der passeres ved røs 295 lige ved sjøen Koltajaure.

Gjennem Skibottendalen fører også en for samfærdselen med Sverige meget vigtig vintervej, der omtrentlig følger den her beskrevne ridevejs retning, og som før og efter Skibottenmarkederne befares af hundreder, dels lapper, der fremføre produkter af renavlen og forsyne sig med kolonialvarer og sild, dels kvæner, der især handle med smør. Forrige år blev der indtransporteret 1500 vog smør på denne vej. —

Vort nærmeste mål, som vi først nåede kl. 1 om natten, var naturligvis den omtalte fjeldstue Helligskoven, Bassivuobma, hvis beboer, en kvæn, fulgte os som vappus fra Skibotten. •

Det var klart at skjønne, at denne familie frister en kummerlig og trist tilværelse i sin afkrog. Efter forgjæves at have ansøgt storthinget om en forhøjelse i det årlige bidrag, der ydes dem af staten, har manden nu opsagt sin akkord for at trække ned til fjorden og drive på fiskeri ligesom alle andre heromkring. —

Ved at omtale disse steder må jeg uvilkaarligt tænke på den ringeagt for afstande og marsch-

besværligheder, som den finmarkske befolkning af begge kjønn lægger for dagen, og som den fremmede også snart går med på, når han i nogen tid har færdes i disse vidstrakte ødemarker. Dengang studsede jeg ikke synderligt ved at høre „Helligskoven“ eller hans kone tale om at gå hjem eller at gå ned „til gården“ (Skibotten) uden flere omstændigheder end dem, hvormed en Kristiania-mand arrangerer en tur til Skarpsno eller Hegdehaugen, medens Drammen eller Drøbak ere de rigtige sammenligningspunkter. —

Da konen nylig havde været en „sviptur“ nede i Skibotten, var vor ankomst til Helligskoven ikke ganske uventet, hvilket også kunde skjønnes deraf, at huset var rent og net stelt, noget der efter sigende ellers ikke er den stærkeste side hos madamen, som heri ikke fornægter sin lappiske herkomst. Gulvet var renskuret og overstrøet med løv, bordet og den lange krak langs væggen renskede, og den yngste i familien, der, ophængt i et taug under taget, beskrev pendelsvingninger i højde med vore hoveder, lod til at befinde sig vel i sin lille vidjekurv, og havde et rent, hvidt tørklæde over sit blankpolerede hoved for at værgede det mod myggen. Derimod så det lidt mystisk ud borte i den fjerne vrå af det store værelse, hvorfra mutter selv krøb frem, og hvor hun ved vor ankomst gjorde et yderst letvint toilette.

Det lod til, at det ensomme ophold i den triste natur havde virket forskjelligt på disse

ægtefolk: hun havde fået et barskt udtryk, der tydede på den strenge, „men retfærdige“ hustru, medens han — formodentlig også påvirket heraf — havde et udtryk af stille resignation og en langsom, klynkende stemme. Uvilkårligt lagde jeg en udsøgt høflighed i min anmodning til hende om at erholde tilkjøbs en ringe melk; den tilstodes nådigst, hvorpå hun overlod til os at holde pendlet i bevægelse. medens hun med den øvrige slægt tog en virkelig rørende afsked med gårdens bittelille hest, som i Skibotten var gået over i vore hænder, og som uden anelse om sine mange forestående lidelser gav sin glæde over gjensynet med familiens forskellige individer tilkjende. —

Efter nogle få timers søvn påbegyndte vi flodmanøvren ved hjælp af Helligskovens bittelille båd, $\frac{1}{4}$ mil nedenfor huset, hvor elven har udvidet sig til et vand, og hvor strømmen var såvidt rolig, at hestene til nød kunde arbejde sig frem ved at føres ved bidslet enkeltvis eller to og to efter båden.

Her fik vi først for alvor sætte os ind i de berværligheder, der ere forbundne med en transport af dette omfang over Finmarkens vilde og uvejsomme ødemarker, hvor især de mangfoldige vasdrag, såvidt vi nu med bekymring måtte forudse, på denne årstid i høj grad vilde forsinke og besværliggjøre marschen, ja måske umuliggjøre den.

Vore i Skibotten lejede rideheste sendte vi

her tilbage igjen med beslutning fra nu af at bruge apostlenes. Kløvhestene, der efterhånden kom over, vare ynkeligt medtagne af anstrengelsen, men især af det iskolde bad, og nogle af dem, der under den lange venten, inden alle vore folk med kløvgrejerne og den øvrige bagage vare transporterede over sjøen, viste foruroligende symptomer, måtte muntres op ved volteridning, hvorunder især Iver viste sig som kunstberider på „barbak“ til fornøjelse for lapperne.

Men ingen del af ekspeditionen gik det dog værre ud over, end vore lappehunde, som, i vildrede med målet for den langvarige manøvreren, uafladelig fulgte båden frem og tilbage og tilsidst, ganske udmattede, måtte optages af denne for ikke at fare med strømmen ud over fossen. —

Da vi endelig kl. 4 om eftermiddagen havde alt klart til afmarsch, tiltrådte vi denne med frejdigt mod, idet vi med spøg og sang søgte at holde hinandens humør oppe, som alt syntes at forene sig om at nedbryde. Medens vi langsomt arbejdede os frem over fjeld, myr og vasdrag, styrtede regnet over os i strømme, idet lyn og heftige tordenskrald uafbrudt afløste hinanden mellem de stejle vægge: det var Tromsø amts jættestejle, som sendte os sin afskedshilsen, men den blev fugtigere, end vi kunde ønske.

Endnu havde dette dog ingen nød, sålænge der var tilgang på brændsel, men værre blev vor forfatning, da regnet afløstes af en tæt tåge, såat

vor vappus, „Helligskoven“, mistede vejen. Ved hjælp af kompasset og det mangelfulde kart måtte vi nu lede os frem gennem et yderst besværligt terrain til fjeldet Bossooaiwve, hvor røsen no. 295, Kalkogabbo ligger, og hvor vi efter lappernes udsagn turde håbe at finde lidt hestemad.

Vi skyldte et tilfælde, at vi endelig kl. 1½, om natten nåede frem; thi rentransporten, der var afgået før os og havde truffet rigtig vej, var ankommen længe forud, og en lappehunds heldige indfald til at gjø bragte os på ret vej, efterat vi ganske udmattede havde opgivet håbet om at nå frem den nat, og bestemt os til at slå vore telte op, hvor vi vare. Den lykkeligt tilvejebragte for-
ening med vore lappiske kamerater, som under Hauklands kommando havde forberedt lejrslag-
ningen ved Bossoaiwves fod, hvor der ganske rigtig fandtes nogle græsstrå til vore heste, bragte os snart i ligevegt igjen, og det tarvelige, men højst velsmagende måltid, tørre klæder, samt, fremfor alt, den hyggelige skindfeldsæk, bragte os snart til at glemme dagens anstrengelser. —

Vi stode nu på den russiske grændse, men, vel at mærke, en røs længere frem end begyndelsespunktet. For at nå dette i rette tid, besluttede vi, med 6 mand og de heste, der ikke vare for stærkt medtagne, at drage frem den næste dag til Koskinmodka, 2 miles marsch sydover.

Rundt om det vidstrakte snefjeld Koltapakta havde vi en hel del gletscherelve at passere, og

dette gik kun med yderste nød for sig. De altid parate målselvinger Iver og Tollef vare vor trøst i nøden, thi de vadede ufortrødent frem og tilbage til langt på livet for at bjerge bagagen og hestene, og presenterede tilslut stiltiende sine stærke skuldre for os. Men under en af disse flodpassager var Tollef mod sædvane så uheldig at glide ud på en sten, så at han tilligemed den kongelige kommissær på hans ryg pludselig gik på hovedet i elven. Det var ynkeligt at se hans fortvivelse over dette uheld, som forøvrigt for rytterens vedkommende snart blev repareret, da vi havde trosset nær ved hånden. „Det var skammeligt, det var rigtig synd i kaptejnen“, sagde han, men ofrede ikke et ord på sin egen drivvåde tilstand.

Da vi ud på eftermiddagen havde passeret den stejle sydpunkt af Koltapakta, lå endelig det smukke landskab foran os, i hvis centrum Norge, Sverige og Finland støde sammen. Partiets midtre del optages nemlig af de to betydelige indsjøer Koltajaure på norsk og Kilpisjaure på svensk og russisk side, der ere skilt fra hinanden ved det lave, kratbevoksede og kun nogle favne brede ejd Koskinmodka, på hvis ryg rigsrøsen no. 294 af samme navn er anbragt.

Bag begge sjøer, hvis bredder og mange øer ere bevoksede med birk, strækker sig en halvkredsformig fjeldkjæde af 10 à 12 miles længde, der fra de førømtalte, vildt sønderrevne alper omkring Lyngenfjordens bund efterhånden går over i

de mere langstrakte åsrygge på den norsk-svenske grændse.

Udover de „tusen sjøars land“ har øjet derimod kun få hvilepunkter; fra det højtliggende standpunkt fortøner det sig som en uoverskuelig, mørkgrå slette, hvor sollyset overalt glitrer i sjøer og myrer. Kun på et enkelt punkt øjner man nogen afveksling, idet fjeldet Saima svagt viser sin kegleformige kontur i solrøgen, på en halv snes miles afstand.

Men ligeså storartet og malerisk, som altså naturen selv bærer de tre rigers terrainkarakteristik frem ved deres sammenstød, ligeså beskedent og fattigt har „kunsten“ betegnet dette interessante punkt, da der her såvelsom i alle andre grændsepunkter kun findes en simpel, tømuret stenrøs af 6 fods højde og omtrent samme bredde, i midten forsynet med en flad, tilhuggen, såkaldet „hjertesten“, på hvis sider er indmejslet de respektive kongelige navnechifre med krone samt årstal og numer.

Siden den første grændseforretning, der efter flere års arbejde fuldførtes i 1764, og hvorunder de nuværende røser bleve opsatte og deres beliggenhed og indbyrdes afstand samt grændseliniens retning blev indkroket og beskrevet, er der ikke foretaget nogen grændseopgang før 1826, og uagtet Finland i mellemtiden var gået over til Rusland, blev de gamle hjertestene med Adolf Fredriks og Fredrik den Femtes navnechifre bibeholdt. Heller

ikke er der under grændserydningerne i 1846 og 1871 heri foretaget nogen forandring, hvortil desuden kommissærerne hverken have erholdt pålæg eller vilde have tid på en sommer ved siden af alle de øvrige arbejder. —

Før den finske kommissær nåede frem, havde vi god tid til at arrangere vor lejr hyggeligt og net på den norske side af røsen, hvor de hvide telte med det lille splitflag foran, toge sig godt ud mellem birketræerne. Heldigvis fandtes der ret god havnegang for vore heste i nærheden. Derimod skuffedes vore forventninger om en rig jagt — naturligvis på finsk side —, thi de derboende fuglefamilier fik det meget travelt med at flytte over på norsk grund, hvor loven beskyttede dem, og det bestandigt så højt over os, at vi ikke kunde ramme dem.

Men forårsagede vor ankomst en ængstelig forstyrrelse af det stille liv i fugleverdenen, så var øjensynlig overraskelsen desto behageligere for myggen, der aldrig så snart „lugtede kristmands blod“, før den i urimelige masser styrtede til fra alle 3 riger og lagde sig som en mørk sky over ejdet. Begge vandene, det tætte krat og den høje temperatur, som var indtrådt, var altsammen betingelser for dens trivsel på vort nuværende opholdssted, hvor den i 4 dage forbitrede os livet på en yderst ynkværdig måde.

Et par dage før obersten indtraf, blev hans ankomst meldt os af en „extraordinarie kommis-

sionslandtmetare“ med det velklingende navn Juvelius, der en vakker morgen krøb frem af et bitte lidet telt, som var ganske skjult for os bag om røsen. Hr. Juvelius, hvis egentlige opgave var at optage kart over den nordvestre del af finsk lapmarken, forelæste os sin fuldmagt som midlertidigt „biträde“ for kommissæren, i hvilken egenskab han senere skulde afløses af „kamraten Friman“, og skildrede derpå i stærke farver besværlighederne ved den lange rejse nat og dag opefter elven, især stagningen opover de mange fossestryk, der havde kostet ham og obersten adskillige af deres effekter og proviantsorter; fornemmelig beklagede han tabet af sin „go'a, go'a tub“, samt oberstens „vinlåda,“ begge tab meget betydningsfulde i disse egne. Hvad der imidlertid gjorde stærkest indtryk på os, var hans beretning om, at obersten, overanstrengt af de voldsomme strabatser, havde pådraget sig en rheumatisk feber, som vistnok han og „kamraten Friman“ havde kureret i det øverste gjæstgiversted Mokkavuobma, men som dog, trods hans forsikring om sin kynighed som „läkare“, foruroligede os noget med hensyn til de forestående marschbesværligheder, især da det nu gjaldt om at gjenvinde så meget som muligt af den tabte tid.

V.

Om forholdet mellem lapper og bumænd i Tromsø amt.

Medens vi oppebie oberst Tamelanders ankomst, ved jeg ingen bedre anvendelse for tiden, end at kaste et tilbageblik på livsvilkårene inden Tromsø amts fastland, hvis grændser vi nu om kort tid skulle forlade, og med nogle korte og almindelige bemærkninger om forholdet mellem lapper og bumænd, lidt nærmere, end i det foregående er skeet, søge at belyse en sag, der i de senere år har fået en større betydning og interesse. —

I amtets indre dele er naturligvis fædrift den fastboendes vigtigste næringsvej. Uagtet nemlig solen virker hele døgnet og med en varme, der i de trange dalfører kan blive temmelig betydelig, kan kornet ikke med nogen grad af sikkerhed påregnes bragt til modenhed (gjennemsnitlig kun hvert tredie år), hvorfor forsøg i denne retning mere må ansees som en hævdvunden skik blandt de hertil fra landets sydligere strøg indflyttede

kolonister, end at være påbudt af nødvendighed eller endog klogskab.

(Dette gjælder i mindre grad kyststrøgene, hvor der som oftest erholdes modent korn, en fordel, som for disse egne med sine store distancer fra alle kornproducerende lande er af særdeles betydning).

Men ligeså ugunstigt som forholdene stille sig for agerbrug, ligeså gunstigt stille de sig for fædrift. De vidtstrakte fjeldbejter og den mærkværdig yppige græsvegetation, der, såsnart sommeren indtræder, bringes frem til en forbausende udvikling, tillader et forholdsvis stort kreaturhold. Kjør, får og gjeder ere de almindelige husdyr.

I regelen befatter man sig ikke med kunstig engdyrkning, ialfald strækker denne sig ikke videre end til gjødning af den naturlig forekommende eng, og selv dette sker kun hos de mere foretagsomme opsiddere.

Hvad der især har stået i vejen for udvikling i denne retning, er foruden det strengere klimat, der ikke tillader anvendelse af de i de sydligere strøg dyrkede finere græssorter, væsentligen den overordentlige græsrigdom i skov og fjeld, der har fristet til en altfor udstrakt anvendelse af udslåtter. Disse ere gjerne beliggende i de højere strøg, ofte langt tilfjelds, hvor græsvæksten er stærkere end skovvæksten. Helst vælger man sådanne steder, hvor lapperne fra gammel tid have havt rengjerder, d. e. indhegninger, hvor

simler samles, når de skulle malkes, da ikke alene skoven her er borthugget, men også jorden er bleven mere frugtbar.

Da slåttånen begynder i indmarken, ere de øverste udslætter på grund af sin spredte beliggenhed og den forholdsvis ringe arbejdskraft sjældnen afslåede, når lapperne efter myggeperiodens slutning ved midten eller enden af august vende tilbage fra kysterne til det indre af landet, ja ofte ikke engang da, når de lapper, der ligge på øerne til midten af september, drage indover til Sverige. Herved opstår stadig anledning til konflikt, da disse højtliggende slætter hyppig findes lige i renvejen eller tæt ved skovgrænsen, hvortil renen i uvejre eller tåge altid tyr ned.

Endnu slettere stiller forholdet sig for gårde, der have sine udslætter i de samme strøg, der benyttes af lapperne til sommerbejter, og hvor renen altså holder til i længere tid.

At der i den senere tid i enkelte strøg, navnlig Målselvdalen, høres færre klager over skade, tilføjet af ren, skyldes for en ikke ringe del den omstændighed, at man her har slået ind på en bedre oparbejdelse af indmarkens england og indskrænkning af sine udslætter.

Imidlertid vil vistnok anvendelse af udslætter, ialfald inden en passende begrænsning, for disse egne altid stille sig som en nødvendighed for bumanden. I ethvert fald kan man ikke bebrejde ham en forsigtighedsregel, der sikrer ham mod

sultefodring af besætningen efter et ugunstigt år for væksten på hjemmejorderne, eller når der indtræder uvejr under slåtånnen. —

Når undtages enkelte strøg i amtets nordlige del, findes der i almindelighed overalt udmærkede havnegange.

I Målselvdalen med forgreninger, ere sæterbrug sjældnere, og de sætre der findes, ere ialmindelighed beliggende ganske nær gårdene.

Derimod forekomme de hyppigere i Bardudalen, hvor flere opsidde ty til fjerntliggende, fjeldskar med sine kreaturer, enten fordi de savne hjemmehavn for dem, eller fordi de ville skåne denne. Da fjeldsiderne her ere temmelig stejle, trykker renen sjælden ned over disse, men fylder derfor desto stærkere de skar, der munde ud i dalen. Jo længere ind i dalførene rydningspladsene ligge, desto mere ere de naturligvis udsatte for besøg af renen på sine havnegange, især da disse også mangesteds have en højst urimelig beliggenhed og udstrækning. Eksempelvis kan anføres, at i de øverste dele af Salangsdalen, der især er bekjendt for sine rige græsgange, ligge havnegange og udslætter i en afstand af indtil 1 mil fra gårdene og falde sammen med lappernes eneste mulige flytvej, når de ikke skulle til Nordland eller Ofoten.

Da de fleste konflikter mellem bumænd og lapper opstå under disses flytninger, vil det

måske også være af interesse at omtale måden, hvorpå disse foregår.

Fra umindelige tider har lapperne flyttet med sine rener mellem Sverige og Norge, — indtil grændsespærringen i 1852 tillige til Rusland.

Flytningen er dem en så afgjort nødvendighed, at den hænger sammen med deres eksistents, hvorfor det også ved traktat er fastsat, at krig ikke kan forandre deres rettigheder i så henseende.

Tiden for flytningen og måden, hvorpå den foregår, afhænger især af følgende omstændigheder:

1. De forskellige afstande fra grændsen.
2. Flytvejenes antal og beliggenhed med hensyn til renhjordernes af hinanden uhindrede passage.
3. Hensynet til kalvingen, der almindeligvis foregår i slutningen af april.

Dette sidste hensyn bevæger enkelte familier til allerede at flytte i april, før kalvingen, dels fordi flytningen da foregår med langt mindre besvær — fornemmelig over vasdragene —, dels fordi dødeligheden blandt kalvene er mindre, når de komme til verden i det mildere klimat ved kysten.

Flytningen før kalvingen foregår altid med samlet hjord af okser og simler.

Da græsset ved denne tid endnu ikke er fremspiret, bliver der først ved fremkomsten til

kysterne tale om sommerbejtning og anledning til tvist med bumanden, idet renen da helst søger ned til stranden for at finde det fremspirende græs, ofte endog helt ind i hjemmejorden, hvorfra bumændene søge at holde den væk med sine hunde.

Den anden slags flytning foregår fra midten af maj til omkring St. Hanstid, og bejtningen går da efterhånden over fra lavbejtning til sommerbejtning.

Da kalvene ere for små til straks at følge med, gjælder denne flytning først okserenerne. Disse efterlades da på kyststrøgene, somoftest ganske ubevogtede, medens lapperne trække tilbage for at afhente simler og kalve, med hvilke de sædvanlig nå kysterne i slutningen af juni.

I det her nævnte tidsrum, medens vårrånnen står på eller just er færdig, strømme disse skarer af okserener udover fjeldene og forårsage bumændene den største ængstelse og bekymring.

På denne tid foretrækker renen nemlig det unge græs for mose, og da sneen endnu ligger i højfjeldene, vil den, således overladt til sig selv, ty ned i skovlierne til udslætter og havnegange og i tåge eller uvejr endog helt ned til gårdenes indmarker.

Men eftersom sommeren skrider frem, befries de lavere, beboede strøg mere og mere for besøg af renen; thi efterhånden som snegrændsen går højere op, trækker den med, bestandig søgende

det yngste græs. Når endelig malkningstiden indtræder, i midten af august, er det nødvendigt for lappen selv at jæte sine rener for at kunne holde dem samlet.

Før denne tid derimod lader han dem rent skjøtte sig selv, medens han dels er beskæftiget med at opsøge de på vejen tilbageblevne dyr, dels og fornemmelig med at dovne sig hos de bumænd, for hvem han har modtaget ren i sin hjord, og derved søge erstatning for sit vistnok ofte møjssommelige vinterliv. —

Det skal især være de efter grændsespærringen mod Rusland fra Kautokeino til Karasuando indflyttede lapper, der bruge den sidstomtalte flytningsmethode, medens derimod de ældre lapper gjerne flyttede med hele sin hjord samlet, under forsvarlig bevogtning, til sine vante pladse, uden at forårsage synderlig skade, ligesom de heller ikke ankom til sommerbejtepladsene før ved St. Hanstid, da højfjeldene afgive tilstrækkelig føde for renen.

Men den af Karasuandolapperne brugte flytningsmethode, hvorved som anført okserenerne aldeles uden bevogtning trække frem til kysterne, er så meget besværligere for bumanden, som disse såkaldte „nordfinner“, der gjerne ere velstående folk, føre meget talrige skarer med sig.

Uvante til de hensyn, en fastboende, jordbrugende befolkning kræver, have de til disse strøg overført en skjødesløshed i vogtningen, som

i Finmarken var af ringe betydning, men som i Tromsø amts nu på flere steder temmelig stærkt bebyggede strøg er højst skadelig, og det så meget mere, som også de øvrige lapper have begyndt at tage efter, da de se, at det i almindelighed kan gå ustraffet.

At det er muligt for lapperne at holde renen så fuldstændigt under kommando under flytningerne, at den ikke behøver at anrette skade, om det end vistnok under uvejr og tåge kræver nogen anstrengelse, er en sag, hvorom alle ved befaringerne og krokeringerne beskjæftigede funktionærer have afgivet bekræftende vidnesbyrd.

Når den værste myggeperiode er over, nemlig ved slutningen af august, trække en stor del af lapperne igjen tilbage mod de indre strøg, medens andre blive liggende på halvøerne til midten af september, da de trække mod grændsen, idet de af og til standse på vejen. Ved denne tid eller i begyndelsen af oktober begive de sig gjerne alle ind i Sverige.

I sin almindelighed er den af renen forårsagede skade størst på de temmelig stærkt beboede halvøer i den midterre og sydvestre del af amtets fastland, hvor forøvrigt forholdet i væsentlig grad vilde udjevnes ved en del simple og heldigvis lidet bekostelige foranstaltninger, for hvilke der er redegjort i rapporterne efter de topografisk-

statistiske undersøgelser, der, som før nævnt, have været udførte i dette amt i årene 1869, 70 og 72, for at indhente det fornødne materiale af denne art til ordning af lappeforholdene.

Især vilde disse foranstaltninger, der væsentlig bestå i indkjøb af en del ubetydelige, men for rentrafiken uheldigt beliggende ejendomme, omlægning af renveje, bygning af rengjerder, på enkelte strækninger af disse, nogle simple broer osv. vise sin store nytte, når et fuldt tilstrækkeligt lappopoliti blev organiseret. —

I amtets nordligere strøg afgiver fædriften i almindelighed ikke det fornødne, idet en stor del smør årlig købes fra Sverige og en betydelig mængde renkjød årlig forbruges. Når undtages Rejsendalen, hvor det lod til, at fædriften blandt de derboende kvæner havde taget lidt bedre opsving, og hvor rentrafiken heller ikke lægger mærkbar hindring ivejen, findes der få eller ingen sæterbrug i disse strøg. I Skibottendalen findes der kun en sæter, der nylig er anlagt af en del kvæner, og som skal give godt udbytte.

Det har tidligere almindelig været påstået, at hvad renen æder af græsset, er sågodtsom for intet at regne, og at skaden består deri, at den med sine skarpe klover oproder jorden, og om sommeren, da den skifter hår, efterlader en mængde af disse på markerne, hvor kreaturerne ikke vil æde af græsset, forinden det er renskyttet af regn.

Imidlertid påstår agronom Haukland, der har

deltaget i de ovennævnte arbejder, at hans undersøgelser i denne henseende har ledet til et modsat resultat, idt markerne have været ganske afbejtede der, hvor renflokkene en kort tid have standset under sine flytninger.

I de strøg af amtet, hvor adgang til gjerdefang er let, ere ejendommenes indmarker anseet nogenlunde sikrede, da renen nødig springer over gjerder og i regelen kun, når den bliver heftig forfulgt. Man kan derfor bebrejde beboerne langs Bardu- og Målselvdalen, at de ikke have iagttaget denne forsigtighedsregel i fuld udstrækning; men sagen er vel den, at om de åbne udslåtter ere afspiste i slutningen af juni, så vokser græsset her så hurtigt til igjen, at det ved slåttetiden er så stort, som man sjælden ser det søndenfjelds, hvorfor en indgjærding af udmarkerne ikke ansees for at lønne umagen.

At skaden i almindelighed ikke står ganske i forhold til skriget, er ganske vist. Således klages der også på flere kanter og især i Måselven med forgreninger over, at renen ødelægger furuskoven, idet renoksen om høsten „pynter“ sine horn (skubber håret af dem), hvorved de unge furutrær miste grene eller brækkes.

I 1869 søgte løjtnant Lorange forgjæves efter denne skade, der skulde kunne påvises i stor udstrækning i hans opmålingsdistrikt, fornemmelig i Dividalen. Tvertimod fandt han netop i denne 5 mile lange tverdal, der går omtrent parallelt

med rigsgrænsen i en afstand fra denne af 2 à 3 mil og altså passeres både pålangs og påtvers af de renskarer, der holde til i amtets midtre del, de prægtigste furutrær i hele sit distrikt, hvilket er en følge af, at elven kun i de sidste år har været flødbar.

Efter hans formening giver derfor netop Dividalen det bedste bevis for, at furuskoven kan bestå, trods rensdyrene.

Året efter fræmsattes den samme påstand atter, og skildredes skaden nu med så stærke farver, at jeg fandt det nødvendigt at underkaste de steder, der opgaves som stærkest hjemsøgte, en speciel undersøgelse.

Mærker, der muligens kunde skrive sig fra renhorn, kunde selv vedkommende ejere kun med vanskelighed påvise enkelte af, medens det var tydeligt at se, at skoven led af en sygdom, der bevirkede, at træerne døde ud. —

Videre klages der over, at lapperne om våren skaller barken af de unge birketrær, dels for at drikke saften og dels for på barken at koge en lud, hvori de præparere renskind.

Heller ikke denne anke kan dog tillægges nogen reel betydning. Vistnok træffer man hyppig, især op mod trægrænsen, afbarkede og tørre ungtrær, men dels kunde de her af lapperne spolerede træer neppe være kommet nogen anden tilgode, dels er deres antal forsvindende i forhold til den overordentlig frodige birkeskov i de strøg,

hvor skaden har været påtalt, og i forhold til antallet af de træer, der, døde af ælde eller omblæste, mange steder gjøre skovene ufremkommelige. —

Hvor ubehagelig lappen end er for normanden under flytningerne, så er han dog mange gange værre som „bufin“, c: fast bosat. Af sådanne findes det største antal i amtets sydvestlige strøg, og der fornemmelig i og omkring det store, af vande, myrer og åsrygge gjennemskårne plateau Snørken, samt i fjorddistrikterne vest og syd for samme, hvilke strøg ere undersøgte af løjtnanterne de Seue, Widerberg og Bjørnstad samt af agronom Haukland.

Foruden sine rydningspladse have disse bufinner nemlig en mængde ren, som de om vinteren sende til Sverige med flytlapper, og igjen modtage fra disse om våren ved rigsgrænsen. Ved hjemkomsten overlade de dyrene til sig selv på fjeldstrækningerne ved sine gårde, vel iagttagende, at de ikke komme disse for nær, men fuldkommen ligegyldige for den skade, der forøves på de fastboende nordmænds ejendomme. Disse klage med rette over dette forhold, thi foruden bufinnernes uvorrenhed med sine ren sommeren over, tiltro de sig også som ejendomsbesiddere større rettigheder end flytlapperne have, idet de som skatteydere af sin jord negte at betale eller yde erstatning for benyttelsen af oparbejdede vejlinier, broer o. d. under flytningerne, og således forene lappens

og bumandens bedrift og fordele uden at påtage sig andre forpligtelser end bumænd i almindelighed mod naboerne og bygden.

I fjorddistrikterne vest og syd for Snørkenpartiet føles dog ulemperne allerstærkest, da de smale halvøer med sin indskrænkede plads ere aldeles overfyldte af rensdyr. Vel er også flere af de herboende nordmænd renejere, men renavlen er dog for dem en binæring, medens det omvendte er tilfældet med lapperne, som derfor lidet eller intet bekymre sig om den skade, renen gjør på markerne, og desuden bidrager hin omstændighed meget til at forøge vanskeligheden i at påvise den erstatningspligtige, når skade er forøvet, eller i at opdrive uvillige skjønsmænd til at vurdere den.

Men foruden den skade, der forøves af de fastboende, renejende lapper, og som bliver desto større, fordi disse undlade at malke renen, der altså også i høsttiden her går uden bevogtning, ere disse fjordstrøg også i højere grad end de øvrige dele af amtet hjemsøgte af flytlappernes renskarer. Thi ikke nok med de rener, hvis ejere flytte hertil og have sine sommerbejter mellem fjordbundene og Salangsdalen, strejfe hertil også tusinder af rener, tilhørende de lapper, der have sine gammer inde ved rigsgrænsen og på begge sider af Altevandet.

Det er naturligvis under disse højst forviklede forhold umuligt for beboerne at få godtgjort

tilføjet skade, så meget mere som den ren, der strejfer herreløs omkring, altid tilskrives skylden for den skade, som de fastboende lappers ren gjør. —

Som ovenfor omtalt, ser forholdene anderledes ud, betragtede med lappernes øjne, og fornemmelig er der hos de omhandlede Karasuandolapper eller såkaldte „nordfinner“ indgroet en ringeagt for bumandens ejendomsret, som kun kraftige politiforanstaltninger ville formå at fjerne, da den har sin grund i den fra deres hjemstavn medbragte idé, at det hele terrain oprindeligt tilhører dem, og at de indflyttede rydningsmænd følgelig kun ere usurpatører.

Denne dybt rodfæstede idé er en så meget større hindring for lappesagens ordening, som det had, den nærer, snarere bringer lappen til at søge end til at undgå anledning til skade, hvor det kan ske ustraffet.

En af lappernes hyppigst fremførte besværinger gjælder buhundene, der jage renerne ud over bratte fjeldvægge, så at de slå sig ihjel, eller forfølge kalvene til de sprænges. Uagtet sådant vistnok hænder, er her naturligvis også en hel del overdrivelse tilstede, da det ligger i bumandens egen interesse at dressere sine hunde til at være i nærheden af hjorden, og således vel holde udyr og rener væk fra indmarken, men ikke forfølge udenfor dennes grændser.

Men uagtet dens ringe reelle betydning har

dog denne sag stærkt markeret krigsfoden og foranlediget blodige optrin, da lapperne have taget sig tilrette ved at skyde buhundene, medens de fastboende til gjengjæld have fældet rener.

Denslags misbrug forekommer vistnok ikke så hyppigt i de tættere befolkede strøg af Bardu og Målselven, men i Balsfjordens og Lyngens præstegjælde høre de til dagens orden. Her har også sådan selvtægt, hvortil bumanden i almindelighed tror sig berettiget, udartet til rentyverier i større skala. —

Først i rækken af de foranstaltninger, der må træffes til ordningen af forholdet mellem lapper og bumænd, kommer derfor et politi, der er kraftigt nok og således fordelt, at det straks kan gribe straffende ind ved enhver begået forseelse.

Kun i de sjældneste tilfælde bliver der nemlig nu erlagt nogen erstatning, selv om skaden vitterlig hidrører fra ligefrem uvorrenhed. Thi da de fleste skadetilføjelser som anført foregå i fjerntliggende udslætter og havnegange, ved gjerne lappen tidligere besked derom end bumanden. Men aldrig såsnart mærker lappen, at galt er påfærde, før han fortrækker.

Søger bumanden øvrighedens hjælp, har han gjerne mange miles besværlig vej for at nå lensmandens bolig, og skal så synderen opsøges, er lappen, der kjender fjeldene som ingen anden,

enten vanskelig at finde, eller han negter simpelt-
hen, at skaden er forøvet af hans ren.

Da nu renen vanskelig lader sig fængsle, så
at lappen ved merket kan blive overbevist, står
bumanden der, i regelen med overbevisning om,
at han har den skyldige foran sig, men ude af
stand til at komme ham tillivs.

Istedetfor at udsætte sig for betydelige opof-
relser af tid og penge til liden nytte, foretrækker
derfor bumanden oftest straks at sætte efter lappen
i forening med et par naboer, for enten at bringe
en overenskomst istand, eller at tage sig tilrette
ved at fælde ren. —

At et effektivt politi vilde bringe langt større
resultater, end man tidligere havde ventet, er tyde-
ligen godtgjort ved frugterne af de få politiop-
synsmænds virksomhed, som til en begyndelse
have været ansatte af amtet på enkelte af de
mest udsatte punkter, idet der ikke alene gennem
de påbudne erstatningsansvar er fremgået en bedre
vogtning af rensdyrene, men der er også indtrådt
en større beroligelse hos begge parter alene ved
bevidstheden om, at et sådant opsyn eksisterer.
Denne indirekte virkning vil især for bumanden
være af værd, thi under de hidtilværende forhold
er det måske bevidstheden om det næsten håbløse
i at påtale erstatning, i forbindelse med den be-
standige ængstelse og bekymring for at se sine
ejendomme pludseligen ødelagte, der mere end den
virkelig forårsagede skade piner og ærgrer ham. —

Hvad angår principet om fællesansvarlighed, da er dettes berettigelse og måden, hvorpå det skulde kunne effektueres, blevet så grundigt drøftet af den norsk-svenske lappekommision af 1866 og af Indredepartementet i dets foredrag angående lovudkastet, at jeg skal indskrænke mig til nogle få bemærkninger desangående. —

At en sådan foranstaltning er fuldt berettiget ligeoverfor det ejendommelige ved lappernes næringsvej, som det eneste middel, der kan fremkalde fællesvirksomhed i vogtningen samt muligheden af at få ansvar gjort gjældende og bevislig forsømmelse afstraffet, og at det ligeledes er en fuldstændig misforståelse, når der indvendes mod fællesansvarligheden som middel til at skaffe bevis for, hvem de skadegjørende rener tilhøre, at der sættes et uhæderligt mærke på lapperne, — er klart og fuldstændigt påvist af den ovennævnte kommission.

Heller ikke vil den indvending, at en kan komme til at betale for, hvad en anden har gjort, få nogen betydning, når fællesansvarsdistrikterne gjøres så små, at renerne inden samme stadig ere blandede sammen, thi „med lappernes nøjagtige kjendskab til alle de omstændigheder, der have indflydelse på, hvorvidt alle renejere inden distriktet eller kun en del deraf have haft ren på et sted, hvor skade er gjort, vil det kun sjældnen indtræffe, at de ikke kunne udrede, ved

hvis ren skaden er bevirket, og fællesansvarligheden vil drive til at skaffe alle mulige oplysninger tilveje“.

Men selv om man ikkedestomindre måtte finde det foreslåede lovbud om fællesansvarlighed at være i strid med de almindelige retsbegreber, så kan denne betænkelighed formentlig kun gjælde, sålænge den nuværende planløshed og vilkårlighed i bejtestrafiken eksisterer.

Under forudsætning af, at der i overensstemmelse med de af den geografiske opmåling besørgede karter og beskrivelser, foretages en gennemgribende regulering af lappernes flytveje og bejtesmarker, således at hvert „hejm“ får sin bestemt anviste plads, hvortil de hvert år komme tilbage, og at der, for at afværge de nu hyppigt forekommende overgreb fra de rigere lappers side mod de fattigere, tillige sørges for, at fordelingen til de fælles bejter foregår med den størst mulige tillem্পning efter ønsker og interesser, — vil bestemmelsen om fælles ansvar så langt fra indeholde noget stødende, at den meget mere bliver ligeså naturlig som hensigtsmæssig.

Det bedste bevis herfor finder man ved at betragte forholdene inden det store bejtesdistrikt, der optages af højfeldspartiet mellem Altevand, Bardudalen, Målselvdalen og Dividalen, hvor en hel del renejere med tilsammen omtrent 20,000 dyr og med den bekjendte Lars Jansen Sikko som overhoved i mange år har holdt til. Løjt-

nant Lorange, der har arbejdet i dette distrikt, udtaler sig i sin indberetning således: „Terrainet er skarpt begrændset; de samme renejere ville utvivlsomt i årrækker benytte trakten, og efter at den for de mindre renejere såre nyttige og næsten nødvendige ordning her er bleven almindelig, at de mindre hjorder om våren „tælles ind“ i de større, og at ejerne som følge deraf bo sammen, flytte sammen og ligesom i fællesskab skjøtte den samme bedrift, er intet rimeligere, end at de også dele ansvaret for den skade, den sammenbragte hjord afstedkommer. Lars Sikko har selv erkjendt principets anvendelighed, idet han, formentlig i 1865, betalte erstatning til Bardudølerne for skade, forårsaget af hele distriktets ren, og da til vedkommende skjønsmænd ytrede, at han naturligvis vilde af de øvrige ejere få tilbagebetalt den part, der faldt på dem“.

Anvisning af bestemte bejtesmarker i forbindelse med et vel organiseret politi vilde forøvrigt bringe en støhed ind i disse forhold, som ellers ikke ved noget lovbud alene kan ventes opnået.

Når de samme lapper og bumænd år efter år komme i berøring med hverandre, vil der formentlig omsider ske en tilnærmelse og en samvirken til begge parters fordel, ligesom det også med sikkerhed tør antages, at bumanden i regelen ikke på langt nær vil være så nøjeregnende med de mindre betydelige skadetilføjelser, når han ser,

at der virkelig foretages noget for at beskytte hans velfærd.

Således fortælles der også overalt, at forholdet tidligere var meget bedre, og at grunden hertil hovedsagelig var den, at lapperne altid søgte de samme bejter og itide underrettede bumanden om renskarernes ankomst, så at han kunde være behjælpelig med at vogte dem forbi sin ejendom. *) —

Anvisning af bestemte bejtesmarker forudsætter nøjagtige angivelser fra Sverige om, hvilke lapper der årlig komme indflyttende, og hvormange rener enhver fører med sig.

År til andet vil det blive nødvendigt at gjøre enkelte forandringer i denne anvisning, men forandringerne ville dog ikke blive betydelige, når sagen gennem nogle år får ordnet sig.

Ved hin ordning vilde man endelig også have lettere for at holde russiske rener, hvoraf der i de senere år har bejtet tusinder inden amtet, borte fra landets grændser.

---

*) Da antallet af ren, for hvilke der af agronom Haukland og de to skjønsmænd er fundet sommerbejte inden amtets fastland, beløber sig til omtr. 140,000, er der for rummets skyld formentlig intet til hinder for, at rentrafiken kan vedblive, når det nøje kontrolleres, at renen fordeles på bejterne overensstemmende med karterne og beskrivelserne i det angivne forhold, ved hvilket der i fuld udstrækning er taget hensyn såvel til de krav, renholdet stiller, som til de fastboendes interesser.

Under de nuværende forhold er en gennemførelse af spærringen sågodtsom ugjørlig på grund af den betydelige tid og bekostning, det vilde medføre for lensmændene at foretage de fornødne rejser langs grænsen; meget vilde vistnok opnåes, om de norske lensmænd, ligesom tilfældet er med de russiske, gjordes delagtige i salgsudbyttet af den konfiskerede ren, men at heller ikke denne foranstaltning er ganske betryggende, fremgår af lappernes egne udsagn.

Når nemlig norske lapper have drevet sin ren over på finsk territorium, vedligeholde de en meget levende rekognosceringstjeneste for i rette tid at kunne opdage den fælles fiende. Så snart dette sker, går der bud fra fjeld til fjeld og fra lappeby til lappeby, og nu gjælder det hurtigst muligt at drive alle dyr tilbage over grænsen igjen. — Lykkes det russelensmanden og hans folk at afskjære tilbagetoget for nogen del af den retirerende styrke, da føres disse dyr længere ind i Finland, hvor de sælges ved auktion; men ikke så sjælden skal det dog hændes, at lapperne om natten erobre dem tilbage igjen og på gjenveje få praktiseret dem over grænsen, før lensmanden kan indhente dem. — En fortsat forfølgelse på norsk grund indlader denne sig nødvendig på, da den ikke er uden risiko.

Hvad angår den af lappekommisionen fremsatte tanke, hvilken den dog ikke kunde give nogen bestemt form af mangel på lokalkjendskab,

nemlig at trække renhjorderne ganske væk fra kysterne og ned til de ubeboede grændsedistrikter, og i hvilken anledning den især har henledet opmærksomheden på egnen om Altevandet og Torneåträsk, da have undersøgelserne ledet til, at denne tanke kun tildels kan realiseres på grund af forholdenes natur, og at sådan foranstaltning heller ikke er nødvendig.

Sålænge som nemlig flytningerne fra Sverige foregå så tidligt på året, som nu er tilfældet, vil det være meget vanskeligt at holde renen inde ved grænsen i sommerens begyndelse, da græsset her endnu er så lidet fremme.

Her må også en anden af lapperne fremsat hindring tillægges adskillig vegt, nemlig at myggesværmene inde ved grænsen gjør opholdet der uudholdeligt for renen, dersom der ikke, som tilfældet er i enkelte af disse strøg, navnlig i alpepartiet nordenfor Altevand, findes tilgængelige snefjelde i nærheden.

At det som nævnt, også er unødvendigt at forvise lapperne fra kyststrøgene, kan man overbevise sig om ved et blik på detaljekarterne.

Bejterne ere nemlig, især med hensyn til højdeforhold, således beliggende, at der ikke fornuftigvis bør blive tale om klage fra bumandens side over uretfærdighed i fordelingen, og at det endog måtte ansees uforsvarligt at stænge disse strøg for rentrafikken, hvortil de i virkeligheden alene ere skikkede.

At lappen foretrækker strøgene nærmere havet, har vistnok ikke alene sin grund i de anførte omstændigheder, men også i den lettere adgang til at proviantere og at få afsat sine produkter af renavlen.

Men heri bør man formentlig ikke fortænke ham. Tvertimod taler billighedshensyn for, at også denne grund såvidt muligt kommer i betragtning.

VI.

Koskinmodka—Urtevara.

Vi ere nu færdige med lappeforholdene i Tromsø amt, såvidt som jeg har troet det rigtigt her at gå ind på dem, — og det passer nok så godt; thi en lang bølgende række af mennesker og heste, der i det fjerne sees at arbejde sig frem over det gjennemskårne, skovbevoksede terrain langs Kilpisjervis østre bred, bebuder den finske kommissærs ankomst.

Det er en overmåde varm dag, 24° C. Den fra top til tå hvidklædte person må sandsynligvis være obersten.

Det er noget ejendommelig pikant ved et stevnemøde af denne art, og begge parter spændte nysgjerrighed efter at se og lære at kjende den eller de personer, som man i nogle måneder skal færdes sammen med under omstændigheder, der nødvendiggjør en nærmere tilslutning end nogen anden forretning, er højst naturlig.

At oberst Tamelander med den intelligents og takt, hans personlighed i høj grad bar præget

af, også forenede denne bramfrie, eskværdige åbenhed, der straks vækker tillid og sympathi, var det os derfor dobbelt behageligt at opdage.

Fuldmagterne udveksledes uden det tilbebør af stive ceremonier, såsom visiter i gallauniform o. l., som vi havde måttet forberede os på, og vi kunde derfor slippe at slæbe vore uniformer videre med os, men fik dem med „Helligskoven“ tilbage til Skibotten, hvorfra de ekspederedes til Sydvaranger for det tilfælde, at der her skulde blive spørgsmål om dem ved sammenkomsten med kommissæren for det egentlige Rusland. .

Det var øjensynligt, at den lange rejse dag og nat opad vasdragene havde anstrengt obersten. Men trods hans nedstemte humør, der var følge af den nys overstandne sygdom i forbindelse med den naturlige bekymring for tilbagefald under den forestående marsch, vidnede både hans tale og hans ansigt om en bestemthed, der tydede på, at han ikke vilde give tabt uden tvingende nødvendighed.

Han afgav også et mærkeligt bevis på, hvad en kraftig vilje kan udrette, da han kort tid efter uden synlig anstrengelse tilbagelagde sine 3 à 4 mile om dagen i meget ulændt terrain. —

Oberst Tamelander var allerede for omtrent 10 år siden bleven chef for Wasa bataljon, men da hele den finske armé for tiden er opløst, med undtagelse af den 1200 mand stærke gardebataljon, der er stationeret i Petersburg, ved hvilken han

tidligere har tjent som kaptejn, står han nu, ligesom samtlige officerer af den inddelte armé i Finland, på „inddragningsstat“, med bibehold af fuld gage uden at gjøre militær tjeneste.

Uagtet udsigt til fordelagtig ansættelse i den russiske armé har han foretrukket at oppebie den nye organisation af den finske, hvormed en kommission for tiden er beskjæftiget, og hvor han sandsynligvis vil komme til at beklæde en højere stilling.

Obersten medførte kun få heste, men derimod desto flere stærke kvæner, der bar utrolige byrder.

Det lod til, at kommissæren for Finland og hans assistent, „landtmetaren“ Friman (ingeniøren, som han også kaldtes), på sin side ligeledes vare ret tilfredse med os; ialfald anstrengte vi os for, så meget vort hus formåede, at give det interessante møde i vildmarken et festligt anstrøg.

Vore tjenere, Tollef og Iver, der efter et par års færden med landmålerne havde tilegnet sig et vist militært sving og en takt, der gjorde deres naturlige djervhed og åbenhed endnu mere tiltalende, arbejdede ivrigt til det samme mål og lagde for dagen en dygtighed i kogekunsten og en opfindsomhed i at bøde på mangler eller skrøbeligheder i bohøve og service, som var ganske beundringsværdig.

Med en vis stolthed mønstrede vi vor anretning på de to forenede teltborde; vore retter,

opmarscherede i dåser, udmærkede sig vistnok mere ved sin mangfoldighed, end ved sin liflige smag, men så var til gjengjæld vort traktements flydende del desto mere udsøgt. —

Marschen tiltrådtes tidlig næste morgen, efterat den tildels nedramlede røs var bleven restaureret og „hjertestenen“ samt „udliggerne“ bragte på ret plads. Nu var der ikke tale om at følge trosset rundt om foden af Koltapakta, men at gå lige løs på dette stejle og snedækte fjeld for at følge retningen af grændselinien, hvis første mil er bevokset med birkeskov, hvorigjennem der altså måtte foretages afstikning og opugning.

Denne sidste forretning foregik med mærkeligt liv og raskhed; her vare lapperne i sit element og håndterede især sine lange, skarpe knive med megen dygtighed, ligesom deres chef, thrønderen, der tidligere havde været formand ved telegrafarbejderne i Finmarken, udmærkede sig ved sikkerhed i sit arbejde og bestemthed i kommandoen.

Han havde altså tidligere bekendtskab til lapperne og lod til at have opfattet dem ganske rigtigt, ialfald tydede hans advarsler og især hans opmuntringer på, at han følte, han havde med barnslige sjæle at bestille.

„Tror du it' nu, du kan tak' godt øjemærk' da, Jossa?“ hørte jeg ham engang spørge en lap, som han havde udvalgt til sin personlige adjutant,

og for hvem vi opgav et par terrainpunkter i den retning, hvor en fjerntliggende røs ifølge kart og kompas skulde søges; medens lappen studerede terrainet, lagde han listig til: „Lad mig nu se, du er flink gut, da Jossa, så skal du få lov at følg' med på lina imorgen også“.

Hensigten forfejlede ikke, thi Jossa sluttede, at det var en større hæder og udmærkelse at få følge huggepartiet på linien end at ledsage trosset.

Især kjørte han sine tropper i ring om morgenen, når han, som almindeligvis var tilfældet, skulde tørne tidligere ud end os for at rense gaden eller udhugge en forud afstukken linie; lapperne vilde nemlig gjerne tage sig god tid ved sine måltider. Da var det den samme lap, der først og fremst måtte være på færde: „Nu får du betterdø' se til at bli' all right, nå Jossa!“

Om Jossa forstod dette sprog, skal jeg lade være usagt, imidlertid var han på det rene med, at han altid skulde være der, hvor hans herre var, og viste sig såre tro i sin tjeneste.

Hvad derimod hans ydre angår, var dette mindre tiltalende; ansigtet blegt og gustent, pesken meget pjaltet og kun hist og her beklædt med hår. I samme ynkelige forfatning var hans hoved, hvorfra nogle lyse, lange hår kun stykkevis hang ned, uden at begrændse nogen regulær måne, og høist ufuldkomment værgede ham mod myggen.

Bedre stillet i så henseende var en anden af vore mere fremragende drabanter, der også havde været med ved grændsebefaringen for 25 år siden. Hans ualmindeligt markerede ansigt med langt skjæg og hår, der tæt sammenfiltret hang ham ned over skuldrene, mindede stærkt om enkelte af Arbos figurer på hans historiske malerier; hos os gik han under navnet „Harald Hårfager“. Trods sin betydelige alder var denne lap ligeså djerv og rask som nogen; da han dertil var meget glad og tjenstvillig og talte godt norsk, opstod der snart et godt forhold mellem os, trods hans uvaskede og lurvede fysiognomi.

I modsætning til ham må jeg nævne en anden historisk person, men fra den nyere tid, renvasket og iført blå vadmalsspek med gule og røde passepoiler, nemlig „von der Tann“, — således kaldet, fordi han altid bar en bjørnetand bag i sin livrem, en talisman til afværgelse af fare. —

En af de mest velhavende lapper på Lyngshalvøen, nemlig Is Bjetti skulde have fulgt os som vappus, men måtte trække hjemover igjen, da hans kræfter svigtede ham; det kostede ham dog adskillig overvindelse at skilles fra os, da han lod til at have sine behageligste minder fra en lignende færd på disse kanter, hvorunder han havde fulgt kapt. Sejersted som assistent, og hvis portræt han med megen stolthed drog frem af pesken.

„Å kjære, kjære min bror“, klynkede han,

„ik' vind'*) gå krændsen; gammel nu, meket syg; rejse bejnast heim!“

Længe efter at vi havde taget afsked med hinanden, og vi allerede vare komne langt på marschen, fandt vi atter Is Bjetti på vor vej, siddende sammenrullet som en bylt, med benene trukne op under sig. Han havde taget en gjenvej for endnu engang at sige os farvel og for at give de sidste alvorlige formaninger til sin søn Anders, der i hans sted skulde være vappus for os.

Anders var kun et snes år gammel og lav af vækst, men meget stærkbygget. Benene var endog for en lap ualmindelig korte og stærkt krummede, så at han med sin svære overkrop næsten så ud som en kugle, der kom rullende, når han var i bevægelse, hvilken altid var usædvanlig rask. Bagfra så han især løjerlig ud, da de lange folder af vadmelspesken uafladelig sva-jede frem og tilbage som en hale. Ansigtet var af det ægte lappiske slags, men med et overvejende udtryk af skalkagtighed og trods, hvilket endmere trådte frem ved den flotte måde hvorpå han havde trukket den galonerede hue ned over ørene.

Anders var også altid oplagt til løjer og små streger, som forskaffede ham et dårligt ord blandt de andre lapper, der lagde dem ud til

---

*) holde ud.

beregnet ondskab. „Ik' s'ikkelig fyr, ik',“ var deres sædvanlige bemærkning, hvergang Anders blev nævnt.

Men da jeg engang tilfældigvis blev voldgiftsmand i en strid, hvorunder han blev beskyldt for bedragersk forhold af sine kammerater, kom jeg til det resultat, at han igrunden var en godmodig og relativt honnet person, uagtet det vistnok måtte erkjendes, at hans retsbegreber ikke vare synderlig stærkt udviklede. De strengeste og uforsonligste af hans anklagere vare Harald Hårfager og en anden lap, en lang, træven, spidsnæset person, hvis navn jeg har glemt, men som med held anstrengte sig for at gjælde for den personificerede dyd og moralitet blandt sine kammerater.

Det lod også til at han havde vundet deres ærbødighed ved sin navnkundighed som læserpræst, hvilken værdighed han søgte at bære tilskue ved at lade den lange pesk hænge løst ned som en samarie, medens, som bekjendt, lapperne ellers bestandig har den sammenbundet om livet med et knivbelte.

Anklagen gik denne gang ud på, at Anders selv havde fortæret et stykke renkjød, som han havde solgt til dem og modtaget penge for.

Hvorledes det egentlig hang sammen hermed, kunde jeg ikke rigtig få ud af deres pudserlige og halv forståelige ordstrid; dog kom jeg tilsidst på det rene med, at selv om anklagen i alle dele var

sandfærdig, så havde Anders dog i virkeligheden ikke nogen bedragerisk hensigt, men kun det barnagtige indfald at pine dem nogle dage med sultefodring til gjengjæld for nogle små snyderier, som han på sin side beskyldte dem for.

Det viste sig også, at han med sin velfyldte madsæk kommanderede situationen; thi først da hans kontraparter begyndte at lide nød, og følgelig talte i anden toneart, var han at formå til at udlevere noget af sin overflødighed.

At der dog igrunnen var et godt hjerte i ham, havde jeg flere små beviser på, ligesom man i regelen skal erfare, at fjeldlappen med et barns fortrolighed slutter sig til den, der viser ham lidt interesse.

Anders fulgte mig nogle gange på ekstrature, og jeg så og følte, at jeg kunde lide på ham, om noget alvorligt skulde indtræffe. Den, der har færdes noget omkring i vildmark, vil vide at vurdere sådanne små tjenester eller opmærksomheder af den „simple“ mand, hvilke under andre forhold har lidet eller intet at betyde.

Læserpræsten var derimod en kjedsommelig fyr, der kun spekulerede på at lure alt besværligt arbejde over på sine kammerater, medens han for et syns skyld puslede med småforretninger i lejren, såsom at bringe kviste til ilden o. l., hvorunder han passede på at afsynge et salmevers med en snøvlende stemme, når nogen af os var i nærheden.

Men hverken hans hykleri eller forsøg på at få konversation istand i utide, kunde bedrage Tollef, politimesteren, der afskyede alt fjesk og vilde have arbejdet ligelig fordelt på alle. Ikke engang et så interessant emne som myggen, kunde bedåre ham, når der var travlt med lejrslagning, hestenes stel, madkogning o. s. v. for aftenen; thi da læserpræsten satte sig hen til „brasa'n“ ved siden af obersten og med et suk udbrød:

„Å kjære oberst, min bro'r, meket skadelig fuggel den mugga!“ hørtes straks politimesterens myndige røst, der henviste ham til sit arbejde ved lejrslagningen og kløvene. —

Tollefs og Ivers opmærksomhed og dygtighed, som jeg flere gange har nævnt, fik under de mange følgende gjenvordigheder daglig anledning til at åbenbare sig.

Obersten kunde ikke noksom rose disse flinke gutter, og meget morsomt var det at bemærke deres djerve ligefremhed mod ham, uden at den gemytlige nedladdenhed, han altid viste dem, nogensinde fristede dem til brud på den sømmelige ærbødighed.

Såsnart vi hver aften nåede frem til bestemmelsesstedet, var det deres første omsorg at ud-søge et hyggeligt punkt, hvor vi kunde „fira brasa“, henslængte på vore pressenninger, og, hvad der især gjorde indtryk på os norske, nyde oberstens velsmagende karavanthe, der af hans tjener tilberededes ved hjælp af „iso canno“ (den store

kande) og „pico canno“ (den lille kande) samt citronat.

Russerne have i regelen en stor svaghed for the, der altid serveres i glas, og kunne i aftenens løb konsumere ganske betydelige kvanta deraf. Men dette er ikke forunderligt, da deres the står højt over den, der i almindelighed benyttes hos os. Ialfald varede det ikke længe, inden vi bleve oplærte til at sætte næsten lige så høj pris på den, som obersten.

Når jeg her har omtalt flere af vore mere fremragende medhjælpere, kan jeg ikke undlade at nævne en høj, muskelstærk kvæn fra Skibotten, en af de dygtigste og pålideligste af dem alle, uagtet vi fra først af frygtede for at måtte opføre ham som utjenstdygtig „på grund af manglende begribelse“.

Sandsynligvis havde han også fået dette skudsmål på en ekserserplads, da hans evner neppe havde strakt til ligeoverfor nutidens taktik; thi ved at se ham, mindedes jeg en lignende figur, der på Gardermoen fik sit rulleblad påtegnet med karakteren „stupid“ — under rubriken „ansigtsform“.

Jeg mindes ikke at have hørt ham tale på turen, men jeg husker tydeligt, at han arbejdede for to, efterat Tollef med tålmodighed havde fået indprentet ham håndgrebene.

At han var vor armés „Sven Dufva“, er vel overflødigt at tilføje; men mærkeligt var det, at

den kvæn, der bar oberstens „kantin“, var akkurat magen både i sind og skind.

Hans byrde var meget betydelig, men der sås aldrig tegn på misfornøjelse i hans ansigt; tvertimod lå der et bredt, godmodigt smil over dette, når det lykkedes ham at få formon og stå færdig med et glas friskt vand, hvor vi skulde passere en bæk, da han havde opdaget, at obersten holdt meget på „vattenkuren“. — Da det store, slebne glas gik itu for ham, blev han meget mørk i hu, men en dag stod „Apo“ (Abraham) atter på post ved et kildevæld foran os og opvartede med en drik vand af et sammenrullet stykke næver, — taus, men strålende glad over sin opfindsomhed. —

Af oberst Tamelander fik vi foreløbig underretning om, at hans funktion som kommissær for Finland skulde ophøre ved vor ankomst til røsen Modka-Vara, sammenstødningspunktet mellem Norge, Rusland og Finland, $\frac{3}{4}$ mil før grænsen når Pasvigelv.

Her skulde han afløses af generalmajor i den russiske generalstab, baron v. Stackelberg, der skulde opgå grænsen mellem Norge og det russiske gouvernement Archangelsk, og som i den anledning havde fået ordre til at være i Vadsø allerede den 1ste August.

Herom fik vi også senere meddelelse fra Indredepartementet tilligemed pålæg om at sende

generalen underretning om, når vi kunde indtræffe ved Modka-Vara.

Selv uden den før omtalte forsinkelse skulde vi med almindelige dagsmarscher og rastdage efter vor beregning neppe have nået dette punkt før i slutningen af august, men nu gjaldt det at forcere marschen så meget som muligt, hvortil også obersten var beredvillig, trods hans foregående anstrengelser.

Men en hurtig avanceren viste sig at være et såre besværligt arbejde; thi vandskjelslinien, hvorefter grænsen overalt går, fører på de første 6 mile, i hvilke dens hovedretning er nordlig, gennem et ualmindelig vildt og sønderrevet fjeldterrain, hvor stejle styrtninger, ur, snebræer og gletscherelve m. v. forvoldte os en uafbrudt række af besværligheder, og hvor vi desuden havde den største vanskelighed for at finde havn til vore heste.

Hertil kom desuden, at vi blev opholdt ved en hel del skov, der måtte udhugges i liniens retning, ligesom også mange af røserne måtte restaureres eller opbygges fra grunden af. —

Det nytter i almindelighed lidet at foreskrive lovregler, hvor der ikke tillige kan foretages streng kontrol fra autoriteternes side, og især gjælder dette for strøg som disse, hvor alene nomader færdes, uagtet der ikke har været sparet på strenghed i straffestemmelsen.

Således bestemmer grændsetraktaten af 7/18 oktober 1751 angående røserne m. v. i pkt. 7:

„Da de forrige grændserøser på adskillige steder dels have været med deres visere forandrede, dels rent udkastede og adspredte, hvorved megen ulejlighed er forårsaget grændsebønderne, så og den ønskelige rolighed og naboelige venskab imellem begge riger og undersætter samme-steds er forstyrret; så er kommet overens, at hvo, som herefter ved sådan håndgjerning bryder denne fastsatte grændselinie ved at forandre eller rent udkaste nogen grændserøs, skal, til skræk og afsky for andre så ildesindede, på gjerningsstedet ophænges“.

Alligevel var det klart at skjønne, at røsernes ødelæggelse næsten altid skrev sig fra uvorrenhed hos lapperne, der benytte dem som forrådskamre under sine flytninger. Men især have de en stor svaghed for de tilhugne hjertestene, der tjene dem som brynestene.

Det vakte bestandig glæde i selskabet, når vi under marschen til en røs gennem kikkerten kunde opdage, at den havde dette sit officielle stempel i behold; thi det var gjerne besværligt nok at fremkalde den zirlige træk af den 25 år gamle, stenhårde mose, om vi ikke skulde nødes til at ofre flere timer på først at udsøge en sten, der var værdig til at bære inskriptionen, og så at udføre dette kunstverk, medens myggen med større routine end os og ligeså ihærdigt leverede

ophøjet arbejde på hænder og ansigt, eller en iskold vind gennemblæste vore af sved drivvåde lemmer.

Den første ærgrelse af dette slags havde vi allerede ved røsen no. 296, som vi efter megen hugning og en hård marsch over det høje Jækka-varre nåede om aftenen den 13de juli.

Først sent om aftenen fandt vi en lejrplads ved bredden af sjøen Kolajaure. Herfra fortsattes marschen de følgende dage over en række af golde fjelde og en mængde stærkt opsvulmede vasdrag, indtil vi endelig om aftenen den 17de kunde slå vor lejr ved en græsbevokset liden vig af den vakre sjø Somasjaure, der ligger i nærheden af det mægtige snefjeld Rejsduodderhaldi, ved enden af den lange kile, som Finland i nord-vest skyder ind i Tromsø amt.

De værste møjsommeligheder indtil dette punkt havde vi at bekjæmpe mellem fjeldet Tallihupaks, røs no. 298, og Ortasvaggi, røs 301, hvor vi først efter 13 timers overordentlig anstrengende marsch fandt såvidt føde for hestene, at vi kunde etablere os for natten.

I det hele taget vare de steder, hvor der fandtes „hestemad“, af den højeste interesse og gjenstand for vore ivrigste efterspørgsler blandt vappusserne, da denne artikel var den mest bestemmende faktor ved opgjøret af marschplanerne efter kartet. Alle vare vi grebne af dens store betydning, og selv efter endt arbejde, da vi rejste

hjem langs kysten, passerede vi neppe mangel grønt plet, ja ikke engang græsbevoksede tage, uden at der lød en mumlen om hestemad i selskabet.

Ved Rejsduodderhaldi nåede terrainvanskelighederne sit højdepunkt; thi dette fjeld, der indtager flere kvadratomile og består af en mængde, med dybe skar adskilte og kun på få steder tilgængelige toppe, var ikke kendt af vore lapper, da ingen af dem havde flyttet på denne kant, og af de gamle, højst ufuldkomne grændsekarter var endog ingen tilnærmelsesvis rigtig vejledning at få.

Efter 2 dages søgen, som desuden en tæt tåge yderligere besværliggjorde, lykkedes det at finde — ikke røsen selv, men nogle få sammenlagte stene, der viste dens fordums plads.

Under de omtalte elvepassager var det især trosset, som bekymrede os; thi hvad os selv angik, da fik vi lære at finde os i det værste. Ved en flodovergang indtraf der et større uheld, da en hest styrtede overende i elven, hvorved kløven blev drivvåd tilligemed alle deri værende papirer og dokumenter. Vi kunde blot trøste os med, at de vel havde været for tørre før, samt at de herefter fik vænne sig til det våde element, hvilket der også blev rig anledning til.

Fra Rejsduodderhaldi af antager landskabet en anden karakter, idet fjeldene gå over til lavere, afrundede åspartier, der efterhånden næsten ganske tabe sig i de vide myrstrækninger, som begynder ved sammenstødet mellem Tromsø og Finmarkens amter (røs 309) og siden med afbrydelser af lavere højdepartier strækker sig mange mile langs grændselinien. Dennes retning er nu sydostlig henimod Urtevara, efter at den fra Haldi af har gjort en 3 à 4 mile lang bue østover.

Vi havde glædet os til et rigt fiskeri og en herlig fuglejagt langs de store sjøer og elve inde ved grændsen, men heri bleve vi fremdeles næsten skuffede, såat vi i regelen vare henviste til nydelsen af de hermetiske sager, vi førte med os. Den usædvanligt sildige sommer og den mængde rovfugl, der findes i disse strøg, har vel været de væsentligste årsager.

Især havde vi gjort sikker regning på at kunne fiske, ialfald det nødvendige til vor husholdning, men ørretten og røjen, som jeg ellers har seet med begjærighed at gå på en rød fille, som lapperne hefte på krogen, vilde nu ikke engang lade sig friste af vore elegante fluer. —

Når jeg havde havt valget af marschterrain, tror jeg nok, at jeg havde foretrukket de nys omtalte fjelde fremfor de yderst chikanøse og ensformige myrtrakter, vi nu skulde befare.

De uhyre vidder, som aldrig syntes at ville tage ende, den ejendommelige, grågrønne farve

af renmossen, som overalt beklæder det terrain, der stikker op over den mørke myrflade, og de få forkrøblede dvergbirker, som hist og her findes, virke i forening højst nedstemmende på sindet.

Ikke bedre bliver det ved fjeldloens klagende skrig, det eneste liv, der spores i naturen.

Under vore vandringer dag efter dag og uge efter uge i disse ødemarker lærte vi naturligvis at sætte desto større pris på det kameratslige samliv, men dette magtede dog langt fra at holde indtrykket af de triste omgivelser stangen; ofte vandrede vi her hele milen uden at veksle et ord. Alle higede efter at komme ned i skovtrakterne igjen, thi først der kunde vi gjenfinde de stille aftenglæder og den smule poesi i naturen, som kunde bøde lidt på de uafsladelige anstrengelser og gjøre dette liv nogenlunde udholdeligt i længden. — Men endnu var det langt frem til dette mål. —

Ligesom obersten var også hans assistent, ingeniør Friman, en særdeles elskværdig mand, lidet snaksom, men djerv og åbenhjertig. Som landmåler af fag var han vant til strabadser og sævn; kun en nydelse var det ham umuligt at undvære, nemlig sin lange pibe med „Geflevapen“.

Når han mærkede, at han nærmede sig bunden i piben, forcerede han altid marschen, for at fornye den og for at kunne nyde de første behagelige drag i siddende stilling på en sten eller

tue, inden vi indhentede ham, hvorpå han med et langt suk sluttede sig til os for derpå snart at gjentage den samme manøvre. —

Den 21de juli vare vi avancerede til røsen Valivaraç, no. 310, hvorfra vi dog af mangel på hestemad måtte fortrække. Oberstens vappus, russefinnen Johanna Lasse skulde lede toget videre fremover, men vi vare alle så medtagne, at vi ikke engang spurgte, hvorhen han vilde føre os.

Først da han tilfældigvis kom til at nævne et kvænsk nybygge ved sjøen Hirasvasvuopio, kom der liv i os, og jeg kan neppe beskrive min behagelige følelse, da jeg nu efter 3 ugers forløb gennem kikkerten fik øje på en indhegnet og ganske net bebygget gård, hvor en hel del mennesker af begge køn fore frem og tilbage, men — fremfor alt, da jeg så en hel del kreaturer. Tænk, at kunne få melk, og det sandsynligvis så meget vi ønskede! Uagtet vi først nåede frem til sjøen langt ud på natten, var det vor første omsorg at sende en ekspedition over den i dette øjemed, og heldigvis fandtes der en båd på stedet.

Melken, der snart bragtes os i store kvantiteter og forskellige former, var af bedste sort, men derimod blev selskabets yngre del og især Iver og Tollef, der havde anholdt om lov til at afhente den, høieligen skuffede i sine forventninger til stedets befolkning, hvis kvindelige del,

som deres fantasi straks havde udstyret med megen skjønhed og elskværdighed, de havde higet efter at gjøre bekendtskab med.

Det varede ikke længe, før melkeekspeditionen kom tilbage, ledsaget af hele familien, der med den højeste grad af forbauselse havde seet dette optog og nu skulde tilfredsstille sin nysgjerrighed. Med et bittersødt smil presenterede Tollef husets frue, der var af et alt andet end tiltalende udvortes; men smilet forvandlede sig til et voldsomt latteranfald, da hun — efterat have omfavnet læserpresten — pludselig fremdrog en tobakspung af renskind og en stor modbydelig pibe, hvoraf hun dampede frygteligt.

På oberstens bebrejdelser over denne for en dame så lidet passende tilbøjelighed bemærkede hun, at hendes mand ikke tålte tobak, og at dog en af huset måtte røge for „myggens skyld“, hvilket gemalen bekræftede ved at forlænge sin ualmindelig brede mund opad mod ørene, idet han sendte hende et beundrende blik. — På dette sted tilbragte vi en af vore behageligste aftener; vi havde nu overflødighed af mad til vore heste og os selv og en prægtig birkeskov omkring os, så at vi fik et herligt bål istand.

Derimod blev natten mindre behagelig, ialfald for mit vedkommende. Jeg drømte, at jeg var ude og sejlede og var i havsnød, og da den umiddelbare berøring med det våde element vækkede mig, viste denne nød sig også på en vis måde

at være virkelighed, da jeg på alle kanter var fuldstændig omflydt af vand, og min madrads havde gjort en frontforandring, så at jeg i begyndelsen havde ondt for at orientere mig i teltet. —

Medens vi fortsatte vor marsch langs grændselinien henimod Urtevara. afgik en ekspedition, bestående af hr. Haukland med tolk og vappus, til Kautokeino for at afhente de nye mandskaber samt lastdyr, proviant osv., der efter forudgående rekquisition skulde stå færdige der, og at føre dem til Urtevara.

Trosset afgik direkte til dette punkt, som det nåede den 22de kl. 10 om aftenen efter en uhyre besværlig marsch gennem de bløde myrtrakter.

På mange steder have vi både før og siden haft den største møje med at udfinde såvidt gangbare strøg, at hestene kunde arbejde sig frem i myrene, men ingen marschdag var så vedholdende besværlig i denne henseende, hverken for folk eller heste, som denne. Hvert øjeblik sad hestene aldeles fast, så at de måtte hives med stænger, medens de svære kløver måtte bæres af mandskabet, hvor det syntes vanskeligt nok at bære sin egen vegt.

Ivrige efter snarest muligt at blive færdige med arbejdet på linjen indtil Urtevara. no. 317, vor første etappestation, besluttede vi, uagtet det

var over middag, at forsøge på at fuldføre afstikningen af det ene ben af den store vinkel, som linjen danner mellem røserne 314, 316 og 317, uagtet vi forudså umuligheden af at kunne løse denne opgave uden at tage en del af natten tilhjælp. Det andet vinkelben kunde siden bekvemmere opgåes fra Urtevara, hvor det var os af vigtighed at få etableret os jo før jo heller, ikke alene af hensyn til den forventede transport fra Kautokejno, men også fordi vore trætte lemmer og lasede klæder nødvendiggjorde en liden rast, inden vi kunde begive os ud på nye vandringer.

Da Johanna Lasse hidtil havde vist sig fuldkommen pålidelig som vappus, ligesom hans for en lap usædvanligt distingverede personlighed indgjød megen tillid, overgav vi os ganske trygt til hans ledelse, efterat have forvissat os om, at der ingen misforståelse var tilstede angående det nærmeste mål for marschen, nemlig røsen 315, Haukevaraç, der desuden ligger lavt nede i en skov uden sådanne orienteringspunkter i nærheden, at det gamle grændsekart kunde give os nogen vejledning. Såmeget fremgik dog af dette, at det pågældende punkt skulde ligge i samme linje som 314 og 316, men terrainet tillod ingen sikker kontrol i denne retning, selv om vi havde givet os tid dertil. Vor tvivl om at have holdt rigtig retning blev bestemt imødegået af Johanna Lasse, der stadig styrede kursen mod en lav højde; men mistanken var vakt, og nu mumledes der stærkere

og stærkere om, at vi for længe siden måtte være komne røsen forbi. Lasse holdt sig tapper i det længste, men da vi havde besteget højden, og han havde gennem søgt denne på kryds og tvers uden at finde spor af nogen røs, blev han ganske sønderknust og bad vakkert for sig.

Nu var gode råd dyre; skrub og „ovet“ vilde været ilde anvendte på den gamle hædersmand, der havde gjort sit bedste, så meget mere som det tvertimod gjaldt om, at han fik ro til at samle sine tanker og orientere sig.

Situationen var også bleven noget betænkelig, thi vi fortærede nu de sidste rester af den niste, vi havde stukket i lommen til denne tur, og den lange marsch til Urtevara, hvor trosset skulde søges, var yderligere bleven forlænget med 1 mils vej. Vistnok fandtes der hos en og anden af vore folk en „knoke“ med tørret renkjød, et stykke brød osv.; men at lægge os til for natten med gjenneblødte klæder og fodtøj og uden telte var ikke at tænke på.

Vi tog dog uheldet med ro og fatning, hvorved lapperne fik mod igjen, og en lang dram gjorde en magisk virkning på deres orienteringsevne og beslutsomhed.

Efter en kort rådslagning rullede Anders og Lasse „bejnast“ udover fjeldet ret østover; vi havde kun at følge dem, og kort efter vare vi i fuldt arbejde med at bryde os frem over det forræderske terrain, som på nogle steder et næsten

ugjennemtrængeligt krat gjorde endnu besværligere. Flere gange sank jeg så dybt ned, at jeg måtte tage hænderne tilhjælp og hale benene ud af dyndet. Endelig hørte jeg til min store glæde et råb, der tilkjendegav, at „raja“ (linjen) var funden, og ved at følge retningen af den for 25 år siden udhugne linje, arbejdede vi os over myrene frem til røsen 315 Haukevaraç, der på en så chikanøs måde havde leget gjemsel med os. Mine komager vare nu aldeles fulde af vand, og nyt sennegræs var ikke at opdrive, men her vidste også Tollef råd. Uden nogen ceremoni tog han fat på behandlingen af mine fødder, tørrede og knugede dem, lavede et par strømper af sit halstørklæde og mit lommenørklæde og halte derefter sine røjsere på mig, efterat han først så godt som muligt havde lænsat dem for vand. Indsigelser vilde han ikke høre på.

Arbejdet på røsen og udstikningen af linjen var snart såvidt fuldbyrdet, at hugningen siden kunde ledes af formanden Huseby, og nu styrede vi vore fjed direkte på Urtevara. Vi havde marscheret omtrent en mils vej, da det endelig lykkedes os at opdage en røg og omridsene af et par telte på toppen af en skovklædt skråning ved Urtevaras vestlige afheldning i en afstand af omtrent $\frac{3}{4}$ mil i ret linje.

Glade over at være vort mål såvidt nær, tog vi os en kort hvile, hvorunder vi troligen delte de yderst tarvelige proviantrester, som kunde

sammenskrabes. Men snart mødte vi nye skuffelser, thi den rette linje, som vi fulgte, bragte os pludselig midt på bredden af en indsjø, der tvang os til atter at gjøre en omgående bevægelse af en drøj halv mil. — Først langt ud på morgensiden nåede vi lejren i en yderst ynkelig forfatning. — Den følgende dag anvendtes dels til hvile, dels til reparation og storvask på vort tøj, dels til opgjør med vore mandskaber, som nu skulde trække tilbage til Lyngen igjen og erstattes med de fra Kautokeino kommende medhjælpere, der, som vi fik melding om, stod med heste og bagage en mil længere øst. —

Kaste vi nu et tilbageblik på det befarede terrain, så se vi, at dette skiller sig i to højst forskjellige afsnit, mellem hvilke den vidtstrakte og mægtige fjeldgruppe Rejsduodderhaldi danner en skarp afgrænsning.

På det vestlige af disse afsnit der med undtagelse af det store bassin, hvorfra Skibottenelven har sine kilder, nærmest må karakteriseres som et alpeparti, der rigtignok hist og her afbrydes af temmelig brede skar, og hvor de lagdannede bergarter ere fremherskende, finder man de forøvrigt i Tromsø amt almindelig forekommende alpeplanter.

På sådanne er især trakten mellem Bossoo-aivve (røs 295) og Tallihupaks (nø: 298) særdeles

rig. Af de mest iøjnefaldende kan anføres*): *Dryas octopetala*; *Azalea procumbens*; *Diapensia lapponica*; *Rhododendron lapponicum*, flere arter *Saxifraga*; *Andromeda tetragona*, *hypnoides* og *polifolia*; *Phyllodoce cærulea*; *Arctostaphylos alpina* og *officinalis*; flere arter *Pedicularis*; *Pinguicula alpina* m. fl.

Langs elvene og bækkene: *Trollius*, *Geranium*, *Viola*, *Festuca*, *Poa*; hist og her *Sceptrum Carolinum*, og i myrdragene: *Carex*, *Eriophorum* og enkeltvis *Petasites frigida*.

På Rejsduodderhaldi fandtes *Ranunculus glacialis*.

Fra dette punkt. der, som tidligere antydet, danner afslutningen af Tromsø amts storartede højfjeldsnatur, går terrainet i terrasseformige afhældninger efterhånden over i de nys omtalte lyngheder og vidtstrakte myrtrakter, der østfor Urtevara afløses af umådelige sandmoer, med enkelte bølgeformige forhøjninger.

Langs det betydelige vasdrag, der går parallelt med denne del af grændselinien findes de såkaldte åkerbær, der udmærker sig ved sin fine smag (en mellemting af jordbær og bringebær) og sine smukke blomster.

Såvel her som forøvrigt hist og her langs

---

*) De i det følgende anførte plantenavne, som jeg har troet det af interesse at optage, skyldes agronom Haukland.

hele grændsen findes også *Linnaea borealis*, rigtignok med betydelige mellemrum.

I den omtalte vinkel, som grændselinien danner omtrent ved Urtevara, og hvor Kautokejnelven har sine kilder, ligesom også i hele dennes øvrige nedslagsdistrikt er den vilde Rosmarin (*Ledum palustre*) temmelig almindelig.

VII.

Urtevara—Skjetsamjok.

Den til Kautokejno afsendte ekspedition havde på 3 dage tilbagelagt omtrent 9 mile og havde røgtet sit hverv til vor tilfredshed; især var det nu en stor opmuntring at modtage breve fra hjemmet, selv om de vare noget gamle. Ikke lidet bidrog det heller til vor hygge, at den havde kunnet opdrive enkelte for vor husholdning vigtige gjenstande, som vi hidtil enten ganske havde savnet eller også ødelagt under transporten, således vakte især et par forhenværende små syltekrukker, som Haukland havde erhvervet, vor udelte beundring, da de kunde tjene os både som kopper og glas. — Den nye forsyning med proviant var i fuldstændig orden; de nye mandskaber, hvoraf de fleste vare normænd fra Alten, lod til at være dygtige og kraftige folk. At de førte heste med sig istedetfor rener, som vi havde rekvireret, var vi også særdeles tilfreds med efter den erfaring, vi nu havde vundet.

Men ingen af os var dog så tilfreds som Lars Hætta, der havde fået anledning til at besøge sin familie, som det lod til, han omfattede med stor hengivenhed. Tidligere havde han hele vejen klynket over den lange forestående marsch, som han inbildte sig, at han ikke skulde kunne udholde, og stadig jamret over, at han „plev så maker“. Vi havde dog ingen frygt i så henseende, thi professoren havde en fortræffelig appetit, som han også med en forbausende hurtighed forstod at tilfredsstille, såsnart der gjordes en kort hvile; i et nu så man ham da ifærd med at koge kaffe og stege flesk i en bitte liden pande, der ellers lå skjult i pesken.

Ved duften fra stegepanden og kaffekjedlen, som professoren afvekslende lod sig stige op i næsen, bredte der sig et velbehageligt smil over hans åsyn, og nu henvførte han os med rørende veltalenhed til sin huslige kreds. — For de penge, han har sammensparet i det offentliges tjeneste, har han bygget sig et pent lidet hus nær Kautokejno kirke, hvor han, som før omtalt, tilbringer vinteren med bibelvoversættelse. Derhos arbejder han flittig på at erhverve sig kundskab i historie, geografi, sprog og naturhistorie, og har til den ende forskaffet sig et lidet bibliothek.

Lars Hætta er altså virkelig en mærkelig personlighed. Som ekspeditionens tolk blev han såvidt muligt fritagen for alt tungere arbejde, hvilket de øvrige mandskaber havde ondt for at finde sig

i. Men de temmelig drøje angreb, som han i denne anledning hyppig var udsat for, mødte han altid med rolig overlegenhed. — Forøvrigt var han os en nyttig mand på anden måde; thi „i Kristiania“ havde han også erhvervet færdighed i at bruge nålen, så at vi ved hans hjælp kunde holde vore klæder såvidt i orden, at vi ialfald undgik at såre hinandens velanstændighedsfølelse, ligesom han også var rosværdig i sin bestræbelse for at holde vore støvler og komager i brugbar stand, hvilket under en uafsladelig marsch i sligt terrain ikke var nogen let opgave.

Det aftalte møde ved Urtevara med vore engelsk-ostindiske venner fra dampskibsrejsen slog til vor bedrøvelse fejl. Dog må skuffelsen have været meget større på deres side, fordi dens årsag, efter hvad vore folk fra Alten vidste at berette, var en række terrainhindringer, der må have været af alvorligste slags og længe trodset, inden disse mænd gav tabt og drog tilbage igjen. Den ene af hine folk, en bekjendt dygtig skydskarl fra Alten, skulde nemlig have ledsaget dem, hvis han ikke allerede før hos fogden havde forpligtet sig til vor tjeneste, og den mindre velkjendte vejviser, de derved erholdt, havde ført dem på afveje, hvor de efter en hel del besværligheder og eventyr, hvorunder også den største del af deres proviant gik tabt, omsider stødte på et vasdrag, som vejviseren rent ud negtede at forsøge på at passere, tiltrods både for deres bønner og trusler. —

Vore uafladelige vandringer henover de vidtstrakte, sterile sandmoer, der kun ere bevoksede med renlav og nærmest kan sammenlignes med en steppe, bleve omsider højst trættende ved sin ensformighed, hvilken kun hist og her afbrødes ved små eventyr under myr- eller flodovergange, hvoraf vi endnu af og til havde adskillige at udføre, — eller ved en smule skov, som hist og her fandtes i fordybningerne og på enkelte skråninger. —

Især gjorde en del af grændsen et uhyggeligt indtryk, hvor en ildebrand havde fortæret renlaven på flere miles strækning.

Først ved Karasjokkas kilder stødte vi igjen på fast fjeld, her bestående af granit, og kun i enkelte myrdrag såes grøn vegetation i ringe udstrækning.

Synet af røserne glædede os kun som tegn på, at afstanden til Tanaelven efterhånden aftog; thi også deres udseende trættede os ved sin ensformighed. „Havde bare en og anden været firkantet, til afveksling“, ønskede jeg ofte. — Endelig fandt jeg dog en, der var lidt interessant, nemlig no. 325, Termesvaddo.

På et i denne indstukket, stort renhorn fandtes nemlig en med blyant smukt udført inskription i det finske sprog, hvilken ingeniør Friman oversatte således:

„Jeg Maria Eliasdatter har været her thors-

dagen før St. Hanstid 1871; o du stakkel, som ikke traf mig!“

Så få og simple disse ord vare, gjorde de dog en gribende virkning; thi punktets beliggenhed på toppen af det høje fjeld, omgivet af disse umådelige golde vidder, der yderst sjælden betrædes af menneskefod, gav dem en poetisk farve; ialfald gjorde min fantasi dem til en rørende liden roman. — Her bar „hjertestenen“ sit navn med rette. —

Den 27de Juli nåede vi sjøen Kivijervi, hvor oberst Tamelander ventede ny forsyning af proviant for sig og sine folk, hvilken skulde føres på både opad elven Pallojokki.

Skydsfolkene vare allerede komne for flere dage siden og havde lejret sig på en liden yndig plet ved sjøens søndre bred, hvor der foruden vakkert birkekrat, til vor behagelige overraskelse også fandtes overflod på græs. Middagsrasten på dette hyggelige sted blev betydelig forlænget over den sædvanlige tid, thi vi havde selv gjort et festmåltid, hvortil især en ret fersk fisk bidrog, der overlodes os af skydsfolkene, og vilde også gjerne unde vore heste den sjældne nydelse, der her var anledning til at forskaffe dem.

Denne dag gik marschen videre over det flade, myrlændte og kratbevoksede ejde Beversmodka, i retning mod Pojasjaure, ved hvis østlige bred der opgaves at være god hestemad.

Omtrent $\frac{1}{4}$ mil søndenfor dette sted fandt vi røsen 326, Bevers modka, hvor vi bleve længe op-

holdte med at lave ny hjertesten, efterat vi havde ladet trossen fortsætte marschen til lejrpladsen. Temmelig sent nåede vi frem til denne, yderst anstrengte efter den lange marsch, udpinte af myggen, og skulde nu belønne os selv med aftenens stille glæder "inden vægge".

Men istedet derfor fik vi ialfald for det første en større forskrækkelse, thi ingeniøren, der led af et rheumatisk tilfælde og derfor havde trukket alene afsted til lejren længe før os, var her intetsteds at finde. Sandsynligheden for, at en ulykke havde tilstødt ham ved overgangen over en af de dybe og stride elve, var såmeget større, som vi vidste, at han med os havde undersøgt kartet og som landmåler var dygtig i at orientere sig. Heldigvis kunde vi råde over en betydelig troppestyrke, med hvilken vi formerede kjæde over de skovbevoksede fjelde i nord, med venstre flanke støttet til sjøen Pojasjaure.

Dette manøver lykkedes, thi endelig fandtes angjældende i det fjeldskar, der fører mod det følgende røs Raudoaivve, hvorhen han ved en misforståelse af den aftalte plan for dagen havde styret sine fjed.

Roligt filosoferende, „på sin tue tryg“ og indhyllet i skyer af Gefle vaper, anede han ikke, at al denne støj og spektakel gjaldt ham, men da han nu erfarede sammenhængen og førtes i triumf tilbage til lejren, kunde endog vor glæde over gjen synet ikke rigtig forsone ham med hans uheld. —

Havde ikke den ulyksalige myg så grusomt forbitret os livet, vilde vor aften ved Pojasjaure været overordentlig behagelig, efter at denne forskrækkelse var gået så heldigt over. På en åben, jevn skråning, klædt med det fineste græs, vare teltene opslåede, og omkring et herligt bål vare vore tjenere ivrigt beskjæftigede med at arrangere måltidet, som på grund af det sjældent smukke vejr iaften skulde nydes i det frie.

Men dette gjorde vore arge fiender til en umulighed, og snart måtte vi trække os tilbage til vore indre forskandsninger, hvor kampen ialfald ikke blev fuldt så ulige. — Værre farne vare vore stakkels heste, der fristede en højst kummerlig tilværelse midt i denne overflod; næsten uafladeligt såes de at vælte sig på ryggen i forgjæves anstrengelse for at befri sig for sine ihærdige plageånder, der dækkede dem som et sammenhængende teppe. —

Maria Eliasdatters originale hjertesudgydelse havde som sagt interesseret mig, og her fandt jeg endelig et svagt holdepunkt for min gjetning. Thi på en yndig, skovbevokset holme såes en liden fiskerbod, der benyttes af kvæner, som undertiden foretage den lange rejse hertil, lokkede af den rige fangst, de kunne erholde i den fiskrige sjø.

På denne malerisk skønne plet måtte sikkert hun og „staklen“ have fundet hinanden.

Fra Pojasjaure gik vor marsch først $\frac{1}{2}$ mils vej over et kuperet, skovbevokset fjeldterrain, som derefter igjen afløstes af bølgeformige, med renlav bevoksede sandåser.

Efterat have beskrevet en bue af et snes miles længde søndenom Kautokejnoelvens nedslags-distrikt, er rigsgrænsen nu, ved røsen no. 327, atter omtrent på samme nordlige bredde som Urtevara, men bøjer derpå i sydøstlig hovedretning og i en længde af et halvt snes mile nedad mod sit sydligste punkt Beldovaddo, no. 341 (omtr. $68^{\circ} 23'$ n. B.), idet den under en mængde vinkler løber langsmed ryggen af fjeldkjeden Jauris Duoddar, hvor en mangfoldighed af små sjøer danne kilderne for Tanaelvens store bielve Karasjokka og Anarjokka.

Gjennemskåret af sjøer, elve, myrdrag og højderygge og tillige næsten blottet for træer og græs, forener dette terræn sågodtsom alle marschbesværligheder. Ved Aletvara, no. 330, lykkedes det vel at finde så meget græs, at hestene til nød kunde ernære sig en dag over, men herefter blev der et svare stræv for at skaffe mad til vore stakkels dyr.

Dette madstræv blev så meget værre, som ingen af de fra Kautokejno komne nye lapper vare rigtigt kjendte på linjen.

Bestemmelserne vedkommende grændserydnin-gen vare nemlig komne så sent, at alle flytlapper allerede vare trukne ud til kysterne, da fogderne

erholdt sine ordres angående „vappusser“ o. s. v., så at de lapper, der sendtes os fra Kautokejno som vejvisere og medhjælpere, væsentlig bestode af nogle der fast bosatte oldinge, der var os til liden nytte.

Heri gjorde dog en af dem en undtagelse, nemlig Aslak Mathisen Sara, som jeg kjendte fra arbejderne i Tromsø amt, hvor han havde været skjønsmænd ved bejtebefaringen i forening med Lars Hætta, og som derfor specielt var bleven nævnt i rekvisitionen til fogden.

Da han til forskellige tider havde forrettet som lensmand eller været overdraget inspektionsrejser langs den første halvpart af Kautokejnos grændse, kunde han ialfald med sikkerhed føre os dette stykke, men derefter var også hans viden-skab sågodtsom forbi, da han kun en gang før, og det endog for 20 år siden, havde befaret den anden del af rigsgrændsen til Tanaelven.

Vi skjøjnte imidlertid snart, at Aslak også her var den eneste, vi kunde stole på, når han selv tiltroede sig evne til at føre kommandoen. Ved hjælp af de skrøbelige karter opfriskede vi efterhånden hans hukommelse, og virkelig beundringsværdigt var det, hvorledes han med så få, ubestemte holdepunkter for orienteringen, kunde finde vej i denne ørken; og, måske i endnu højere grad, hvorledes hans fine instinkt undgik de strøg, der vare vanskeligt passable for hestene.

Aslak var vel nær 70 år gammel, og hans

meget lange skjæg gav ham et ærværdigt udseende. I modsætning til de fleste andre lapper var han altid renlig og net i sin påklædning og viste, at han frygtede den nære berøring med sine kammeraters pesker derved, at han sov i sit eget lille, hvide lærredstelt, der var forarbejdet af hans hustru.

Med megen varme talte han sine landsmænds sag angående grændsespærringen, som han påstod, at de russiske autoriteter håndhæve med megen strengthed, uagtet tusinder af russiske rener uanstastet færdes på norsk territorium.

Grunden til det skarpere opsyn på russisk side er som tidligere nævnt nærmest at søge deri, at lensmændene erholde en vis del af udbyttet, efterat de arresterede rener ere solgte ved auktion i nærmeste by.

Jeg har grund til at tro, at oberst Tame-lander har anstrengt sig for at bevirke nogle tillempninger i denne sag, som han lovede at behandle i sin indberetning, og dette skyldes isåfald væsentlig Aslak Saras overbevisende vel-talenhed. —

Vore marschebesværligheder i denne måned nåede sit højdepunkt på dens sidste dag. Da der nemlig efter Aslaks antagelse fra vor lejrplads ved Altevara ikke fandtes føde for hestene, før vi kom til Kjetemjaure, røs no. 336, måtte vi søge at nå dette til aftenen, uagtet vejen udgjorde omtrent $3\frac{1}{2}$ norske mile. Vi opholdtes med ar-

bejde ved røserne undervejs, så at trosset nåede frem før vor ankomst, der indtraf kl. 10 om aftenen; men istedetfor, som vi nu højlig tiltrængte, at finde en færdigslået lejr, fandt vi en seddel fra Haukland, der meldte, at den utilstrækkelige føde for hestene havde nødt ham til at drage videre østover langs linjen, der nu førte over et par temmelig høje fjelddrygge.

Der var intet andet valg end at slæbe sig efter; kun med møje fandt vi den vej, trosset havde slået ind på, ved hjælp af sporene efter hestefødderne, og først mellem kl. 12 og 1 om natten oplivedes vore slappe livsånder ved, at vi fra toppen af Raudoaivne opfangede lyden af en hestebjelde, tegnet på, at vi var i nærheden af lejren, hvilken vi også snart efter fik se på en slette under fjeldet.

Vi havde på denne dag tilbagelagt gode 4 mile og trosset $3\frac{1}{2}$ mile.

Ikkedestomindre marscherede vi den følgende dag, den 1ste august, de resterende 2 mile til Skjetsamjok, som vi higede meget efter at nå jo før jo heller. Thi hertil var det ikke alene den forventede, behagelige bådfart, nedover Tanaelven som drev os, men vi frygtede meget for, at det trods den forcerede marsch ikke skulde lykkes at nå frem, medens endnu de til bådskydsen bestilte folk ventede på os.

Det viste sig også, at denne frygt var vel begrundet, thi i røsen 342 fandt vi en seddel med

samme dags dato fra lensmand Øvre fra Karasjok, der af amtet var beordret at følge skydsen, med underretning om, at skydsfolkene, som havde ventet i 8 dage, vilde drage afsted igjen dagen efter; længre havde det ikke stået i hans magt at overtale dem til at vente, da deres proviant ikke vilde række længere end den tid, de da vilde behøve for at nå nærmeste bebyggede sted, 7 mile derfra.

Da vi derfor fra højden fik øje på den lille elv Skjetsamjok, der i mange bugtninger snor sig gjennem en vakker birkeskov og et yppigt grønsvær, og kort efter opdagede en høj røgsøjle i omtrent 2 miles afstand, lød et kraftigt hurra ud over dalen.

Vor mest rapfodede lap blev om natten, efter et par timers hvile, sendt afsted fra vor lejr ved Skjetsamjok for at melde, at vi var i anmarsch, og berolige karasjokkerne angående provianten, hvormed vi var vel forsynede.

Allerede ved middagstid kom vor udsending tilbage med underretning om, at forbindelsen var tilvejebragt, og at vi ventedes ved Njullajoks udløb i Skjetsamjokka, hvilket punkt var det højeste, hvortil bådene kunde stages op. —

Hidtil havde vi ikke en dag havt såvidt skyfri himmel, at vi havde kunnet benytte sekstant og kronometer, som vi med megen møje slæbte med os, men da denne dag tillod os endel solobservationer ved røsen 341, fik vi en ekstramarsch, som

tillagt turen til bådene, gav en samlet marschlængde, der ikke var betydelig kortere end den foregående dagsmarsch. —

Synet af det første furutræ gjorde et stærkt indtryk på os alle, uagtet det stod forkrøblet og halv visnet på en fjeldbrink; det var nemlig den for langt fremskudte forpost for de mægtige rader af samme sort, som vi fra fjeldene dagen før havde seet i retning mod Skjetsamjokka. Men endnu mere opfriskende var den yppige græsvegetation, vi stødte på længere fremme, på skråningerne mod denne elv.

Også på denne marsch havde vi forøvrigt mange vanskelige myrpassager, men alle anstrenge gik nu som en leg, da vi vare så nær vort første hovedmål.

Et godt stykke før vi nåede dette, traf vi lensmanden, en dannet og forekommende mand, der var ude for at spejde efter os. Fra en højde viste han os vor lejrplads for natten.

Denne kunde ikke været heldigere valgt, thi den græsklædte tange, der på den anden side af Skjetsamjokka dannes ved dens sammenløb med Njullasjokka, er bevokset med de skønneste birke- og furutræer. Forøvrigt bidrog naturligvis også det travle liv, som vor ankomst vakte, karasjoklappernes brogede dragter og en mængde både, der ilsomt for frem og tilbage over elven, meget til at forøge det gode indtryk.

Alt var nu kun forsoning og glæde. Det

knagede og bragede overalt omkring os, thi Karasjoks og Kautokejnos lapper kappedes om at fælde træer og arrangere et hidtil useet bål. Aldrig havde oberstens karavanthe smagt bedre, og neppe har kamerater med større hjertelighed og med større grund ønsket hverandre til lykke efter overståede anstrengelser end kommissærerne for Norge og Finland gjorde ved det her improviserede festarrangement. —

Vore beregninger af den tid, de forskellige dele af grænsen skulde medtage, havde slået udmærket godt til, takket være de vejledende bemærkninger herom, der vare indsendte til departementet af den forrige grændsekommission, hvis norske medlemmer vare premierløjtnant i artilleriet (nu generalmajor) Wergeland og sekondløjtnant i kavaleriet Hertzberg (død som ritmester). Men den vigtigste del af disse mænds råd var, at marschen burde gå fra vest mod øst, thi ved at gå den modsatte vej havde de foruden andre besværligheder også den meget langvarige stagnering opad vasdragene, hvor flomgang eller tilstødende uheld gjorde beregningen for fremmødet med lastdyrene meget usikker. —

Først langt ud på natten kunde der nu være tale om at komme til hvile, thi vore folk fra Alten skulde have et længere opgjør for hjemrejsen, og lapper, kvæner og nordmænd af gammel og ny besætning havde samlet sig i grupper, og havde hundrede ting at meddele hverandre.

Vore i Lyngen købte kløvheste sendte vi med skydsfolkene til Alten, med anmodning til fogdén om at sælge dem ved auktion. —

Da der som før omtalt, på den hele strækning fra Urtevara og hertil kun undtagelsesvis findes lidt grøn vegetation, har det overvældende indtryk af de sterile trakter ladet mig glemme de enkelte interessante plantearter, som her blev bemærket af vor botaniker. *Eriophorum russeolum* findes i dette strøg, og blev specielt taget i en liden myr tæt ved Kivijervi. Mærkeligt er det, at man i denne ørken, når man nærmer sig Skjets-amjok langs elve og bakke træffer pragtblomster som *Polemonium coerulium*. Også her findes den før omtalte åkerbær.

VIII.

Skjetsamjok—Polmak.

Rigsgrænsen følger nu Skjetsamjokka og Tanaelven i en længde af 32 norske mile indtil den ved handelsstedet Polmak, 6 mile nordenfor elvens udmunding i Tanafjord, atter tager fjeldene fat og går i sydostlig og sydlig retning til Pasvikelven, som den træffer et par mile østfor Enare Träsk, efter at den over en række af højderygge har gået parallelt med den østre bred af denne sjø. —

Om morgenen den 2den august indskibede vi os for den lange bådfart til Polmak, hvilken vilde medtage 5 dage.

Bådenes antal var betydeligt, da hver af dem kun rummede 1 à 2 passagerer med en del bagage samt bådens besætning, der havde sin plads forud og agter med hver sin stage tang. — Stagningen, som de udføre stående i halv frontstilling, foregik med en forbausende raskhed og behændighed, idet båden under pilsnar hastighed manøvreredes frem mellem stenene. Hvor elven løber

roligere, drives også båden frem ved stagning, og først når bunden ikke længere kan nåes med de 10 à 12 fod lange stænger, benyttes årene. Disse tages dog også undertiden fat, når båden skal føres ud over sådanne bredere render i fossestrykene, hvor ingen hindringer ere i vejen, og må da føres med størst mulig kraft, for at båden skal få så meget større hastighed end strømmen, at den fuldkommen lystrer styret. For at kunne føres med fornøden hurtighed ere årene meget korte.

Disse både, der uafladelig skulle drives frem over grundinger, mellem stene og klippestykker, må naturligvis være noget flade i bunden og meget smale i forhold til længden; mærkeligt var det dog, hvorledes de, med sin lette konstruktion, kunde modstå de mangfoldige voldsomme stød og slidninger, især i elvens øvre del, hvor der var overmåde stenet og grundt. Her måtte stagerne de første par dage sikkert et snes gange daglig hoppe ud i vandet, når stagningen ikke længere kunde drive båden frem, for enten at løfte den af en sten eller vadende at trække den over grundingerne.

Karasjoklapperne have i udseende lidet tilfælles med sine stamforvandrede fra Kantokejno og Karasuando, da de i almindelighed have en høj og stærkbygget vekst, der endmere fremhæves ved den lysgrå, med blå og røde farver forsirede vadmelspek og den høje hue. Hertil kom også,

ialfald for disse mænds vedkommende, at deres antræk vidnede om en sands for renlighed, som man blandt hine kun finder hos mænd som Lars Hætta, Aslak Sara o. l.; således bare alle vore karasjoklapper linned og det endog temmelig rent, medens det kun undtagelsesvis falder nogen af flytlapperne vesterpå ind at berøve sit legeme den pikante nydelse af umiddelbar berøring med pesken.

For rigtigt at lære at kjende og respektere karasjoklapperne, må man se dem manøvrere sine elvebåde; thi selv de tungere gårdsarbejder, såsom slåtånnen osv. overlade de til sine kvinder, men drive til gjengjæld hin specialitet op til en sådan grad af sikkerhed og uforfærdethed, at man neppe deri træffer deres ligemænd.

Kun på et par steder, hvor fossen dannede større stup, der ligefrem umuliggjorde farten med bådene, bleve disse trukne overland; men på enkelte andre punkter, hvor skydsfolkene fandt det nødvendigt at sætte passagererne i land og lade tøjet bære, lode de det selv dristig stå til udover fossen. Jeg mindes nogle sådanne scener, der stå for mig som overordentlig interessante og male- riske: den meget brede, vildt skummende elv, hvis begge bredder ere bevoksede med prægtige birke- og furutrær mellem svære klippeblokke, — hvor udsigten pludselig åbner sig, en båd, der med rivende fart jager forbi, snart efterfulgt af en hel række, — de fantastisk klædte mænd forud

og agter i dristige stillinger og med stagstængerne løftede over sine hoveder.

Den første dags fart udgjorde, trods de mangfoldige hindringer, 7 mile, hvoraf de 6 første tilbagelegdes på Skjetsamjokka, der går sågodtsom i et eneste stryk lige til dens sammenløb med Anarjokka.

Det kvænske nybygge Aigio, hvor vi skulde tilbringe natten, ligger omtrent 36 mile fra det tidligere omtalte bosted ved sjøen Hirasvasvuopio, det eneste, vi siden afmarschen fra Skibottendalen havde passeret!

Intet under derfor, at vore unge, tidligere så livsglade målselvinger i den senere tid havde sendt mangt et vemodigt suk tilbage til sin hjembygd, hvor nu slåtånnen var i fuld gang, og hvor man levede flot med sin højtidsret: „grød- og fisk“ samt melkebunker.

Ved synet af Aigios huse og den vakre grønne vold blev der nyt liv i dem. Ingen tid skulde spildes for at sikre sig, hvad der måtte findes af melk og andre herligheder; ud i elven bar det med dem og i strakt trav op til gården, hvorfra de, endnu før bådene vare fastgjorte, med jubel løftede en del melkebunker ivejret mod os.

Det viste sig forresten, at hastverket var unødigt, da der var tilstrækkelig forsyning af denne artikel for hele kompagniet både for denne og den følgende dag. Men efterat vi havde beseet husets indre for at tage vor bestemmelse for natten, be-

holdt dog vor egen luftige bolig afgjort fortrinnet, til trods for de mest rasende angreb af myggen, der uu tog igjen med renter, hvad den havde måttet opgive under vor bådfart, da det friske luftdrag langs elveløbet dæmpede dens mod. Men af to onder var dog denne „skadelige fuggel“ med sin raske og åbne færd alligevel langt at foretrække for de lumske og endnu farligere fiender, vi kunde udsætte os for hos opsidderne langs Tanavasdraget, hvorfor vi besluttede ikke at opgive nomadelivet, før vi nåede Polmak. —

Bådfarten blev mere og mere interessant, eftersom vi kom dybere ned i den egentlige furu-region, hvor desuden elveprofilet efterhånden antager større dimensioner, og vasdraget opgiver den stride fjeldelvs karakter; thi med undtagelse af enkelte steder, hvor elven udvider sig til små sjøer, er strømmen fremdeles stærk nok, til at give båden en betydelig fart, medens hindringerne ere færre, og fossene, der ligge længere fra hverandre, til gjengjæld have en desto større vandmasse og vildhed. Til end mere at forøge interessen bidrager også det mærkelige fugleliv, der her overalt findes.

Ud på eftermiddagen den anden dag var vi nået frem til rydningen Jørgastak, 4½ mil nedenfor Aigio, da vi ved at dreje om en fjeldodde, der dannes ved Anarjokkas sammenløb med Gossejokka, overraskedes ved det behagelige syn af et civiliseret telt, hvis snit og stempel tydede

på, at det beboedes af en offentlig funktionær. Vi gjettede naturligvis straks på bergmester Tellef Dahll, der i en række af år har berejst forskellige strøg af Finmarken på videnskabelige undersøgelser og specielt havt opmærksomheden henvendt på guldets forekomst, og det stadfæstede sig snart, at vor gjetning var rigtig, idet han med en hast, der tilkjendegav ligeså stor overraskelse som vor, nærmede sig stranden for at tage det uventede tog i øjesyn.

Uagtet den forholdsvis korte dagsrejse blev der selvfølgelig kun tale om hurtigst muligt at etablere vore telte ved siden af hans, især da det traf sig så heldigt, at hr. Dahll, der just var kommen tilbage fra en undersøgelse i Gossejokka, hvis gyldne resultater han viste os, ligeledes agtede sig nedover elven den følgende dag. — For at skaffe ham skyds, måtte lensmanden fortsætte rejsen til Karasjok kirkeby, der ligger $1\frac{1}{2}$ mil fra Karasjokkas sammenløb med Tana.

Ved vor ankomst hertil havde lensmanden beredet os en modtagelse, der gjorde et behageligt indtryk; på den flade græsklædte strand vajede det norske flag, omgivet af vakre birketræer, og da vi havde taget sæde på et sted, hvorfra naturomgivelserne tog sig rigtig godt ud, ønskedes vi velkommen i et virkeligt „glas“ vin.

At vi herefter ved lensmandens hjælp så os istand til at afskaffe syltekrukkerne fra Kautokejno som drikkebægere, havde ikke lidet at sige,

thi efterhånden, som vi nærmede os civilisationen, gjorde den uappetitlige blomsterpottetefacon sig mere og mere gjældende. —

Vort følge blev her betydeligt forøget, da der foruden de bådfolk, bergmesteren behøvede for sin baggage, også havde indfundet sig to af Karasjoks notabiliteter, nemlig kirkesangeren og den forhenværende lensmand, begge dannede og vakre mænd, klædte i lappedragt, der dog var af finere stof end almindeligt. Disse mænd skulde nemlig være tilstede ved et norsk-finsk kommissionsmøde, der skulde afholdes ved Utsjokkis udløb i Tana, og hvis hverv var at forfatte udkast til lov angående fredning af laksen i denne elv.

Tiden havde ikke tilladt os så lange ophold ved strykene, at vort fiskeri kunde blive så betydeligt, som det ellers kunde blevet i denne prægtige lakselv; imidlertid blev fangsten mere end tilstrækkelig til husbehov; thi Iver og Tollef, der havde studeret kunsten, som tjenere for de englændere, der hver sommer fiske i Malangsfossen i Målselven, ofrede gjerne en hel nat på sin liden-skab, når de kunde få en laksestang fat. Således tog Tollef på en nat 7 meget store lakse ved Jørgastak.

Før vi forlade Karasjokmundingen for at nå Segelnæs, bestemmelsesstedet for dagen, er det værd at omtale den betydning, dette strøg har som koncentrationspunkt for Finmarkens vigtigste indre kommunikationer. Foruden de store vas-

drag, Tana og Karasjokka med forgreninger, der ere hovedkommunikationslinjerne, udgå nemlig fra Karasjoks kirkebygd de to vigtige vinterveje, hvorpå postbefordringen foregår med renskyds til bunden af Porsangerfjorden i nord (omtrent 10 mile) og til bunden af Altenfjord i nordvest (omtrent 15 mile).

På begge disse veje, der i temmelig lige linjer gennemskjære den nordre halvdel af Karasjoks store og forholdsvis lave fjeldplateau og som dels følge højderyggerne, dels gå langs vasdrag og over en mængde større og mindre sjøer, findes der små fjeldstuer i afstande af 3 à 4 mile fra hverandre.

Først et par mile fra Porsangerfjorden støder den hertil førende vej på egentlige højfjeldsformer, hvoraf enkelte meget høje og fjerntliggende toppe kunne sees fra Tanaelven, idet det vasdrag, vejen her følger, gjennembryder en række af tinder (Gaizzerne), der i et halvt snes miles udstrækning går fra Tanaelven ret vestover og danner grænsen mellem Karasjok på den ene side samt Kistrand, Lebesby og Næsseby på den anden. —

Gården Segelnæs, på hvis flade græsvold vi opslog vore telte kl. 10 om aftenen, svarede i bebygning, udstrækning og frugtbarhed til det ord, den havde for velstand, hvilket også i endnu højere grad stadfæstedes ved beboernes påklædning, der rigtignok udmærkede sig mindre ved sin smagfuldhed end sin pragt. Manden selv var iført en

fiffig, rød og hvid randet lærredsskjorte, som han bar tilskue hel og holden, kun sammenbunden om livet med en rem, og kvinderne havde skjorter af glindsende møbeltøj med brogede farver, og hvad der for disse trakter er almindeligt, en hovedbedækning i form af en hjelm. Denne sidste prydelse tog sig især yderst pudserlig ud på nogle gamle kjærringer, der med den yderste grad af nysgjerrighed puslede omkring os for at iagttage vore forberedelser for natten.

Ved Utsjokkis munding, som vi nåede den følgende dag, fandtes der et for disse strøg usædvanligt stort antal både ved stranden; thi foruden kommissærerne, nemlig begge landes fiskeriinspektører med assistenter samt vedkommende juridiske embedsmænd var der som anført tilkaldt endel andre mænd for at deltage i forhandlingerne. —

Den 5te dag kom, og med den en stigende længsel efter at komme til vor 1ste hovedstation Polmak, hvor vi i 3 dage skulde nyde den store vederkvægelse at have civiliseret bolig med duget bord og, fremfor alt, ordentlig seng, og da der nu fra Ishavet sendtes os imøde en skjærende kold vind, ledsaget af regn, blev der end stærkere opfordring til at påskynde farten, så at vi allerede kl. 7 om aftenen lå ved Polmaks brygge.

Elven har her udvidet sig til den betydelige bredde af omkring 4000 fod. Af skråningerne, der på begge sider ere bevoksede med birk og lidt furu, er den vestre, der danner afhældningen

af den før omtalte højfjeldskjede, på sine steder temmelig brat og jevntældende. Her ligger lensmandens hus ret smukt inde i skoven.

Derimod består terrainet på den østre side af flere ved dybe skar adskilte toppe, hvoraf dog kun en, nemlig Harimatskajdi, der bærer den første røs østenfor Tana, har nogen anseelig højde, og fra disse højdegrupper falder det pludselig af til den større, græsklædte slette, på hvilken Polmaks lille kapel, handelsmandens bygninger og et par mindre pladse ligger i en kreds.

IX.

Polmak—Nejdenelv.

Opholdet i Polmak var egentlig ingen rast, da vi vare fuldt optagne med besigtigelse af de nærmest omliggende grændserøser, nemlig no. 343, hvor grændsen forlader Tana, no. 344 på toppen af Harimatskajdi og no. 345 ved sjøen Polmajure (omtrent 1 mil østenfor Polmak), samt afstikningen og udhugningen af linjen mellem dem, der fører gennem en temmelig tæt birkeskov. Her måtte videre forfattes udkast til protokollen for den befarede grændselinies vedkommende, da det i det højeste kun havde været muligt at få noteret de dertil fornødne momenter under vort foregående bestandige jag og de højst ubekvemme, i regelen horizontale, stillinger vi kunde indtage i vore telte.

Endelig skulde der også på dette sted træffes en mangfoldighed af større og mindre forberedelser for marschen til Pasvikelven, og disse voldte både obersten og os norske en række af bekymringer.

Ved vor ankomst hedte det således, at der kun havde været et par heste at opdrive, og at renerne, der skulde erstatte det manglende antal, kun vare at erholde lejede for en betaling, som vi anså for altfor skamløs (11½ spd. daglig for 11 rener og 2 førere), selv om renen under denne mere fremskredne årstid havde gjenvundet noget af sin bærekraft og led noget mindre af myggens angreb.

Efter forenede anstrengelser, hvori vi desuden kraftigt understøttedes af bergmesteren, der fra tidligere rejser var vel kjendt i omegnen, lykkedes det i sidste time at opdrive det fornødne antal heste, hvis førere, benyttende sig af situationen, tiltvang sig en godtgjørelse af 2½ spd. daglig hver, for sig selv og sin hest, dog med undtagelse af en enkelt, der, som hørende til det andet køn, omsider lod sig overbevise om, at hendes arbejde måtte sættes noget lavere i værdi end de øvriges, medens hun ikke var at bevæge til at udleje sin hest, uden at vi også tog hendes behagelige selskab med på købet. Der var altså ingen anden udvej end at tage hende med i toget, såmeget mere som hun fik et vidnesbyrd for raskhed og marschdygtighed, der fjernede vore betænkeligheder i så henseende. Hendes udseende var vistnok intet mindre end tiltalende for vor skjønhedssands, men desto større komisk virkning gjorde den indsmigrende courtoisie, som Tollef affekterede, der altid optrådte som hendes

galante ridder, når uheld med kløven e. l. indtraf under marschen.

Efter at have sendt trosset forud til den sødre ende af Palmajaure, toge vi selv bådskyds til dette punkt, hvorfra marschen samme dag fortsattes til røsen no. 347, Vuoma Varaç.

Naturen er på denne strækning ret smuk, thi i forlængring af Palmajaure, der indesluttet af de skovklædte fjelde Zerbaçokka og Harimatskajdi, ser man den nederste del af Tana, der her har en bredde af 6 à 8000 fod, slynge sig mellem vakre fjelde. —

Terrainet, der fremdeles er stærkt kuperet og skovbevokset, tillod kun en langsom avanceren, især da vore nye heste vare ganske uvante til at bære kløv og meget ubehjælpelige ved flod- og myrpassager.

Søndag den 13de fandt vi sent om aftenen røsen Pitsus Marast efter en besværlig marsch med mindre gode vappusser. Det begyndte at blive mørkt om aftnerne og vi vare meget bekymrede for trosset, der havde været nødt til at gjøre endnu betydeligere omveje til den anden side af grændsen, men heldigvis vare vi endnu ikke ganske færdige med træregionen og fik omsider et uhyre ildsignal istand af de tørre birkestammer, vi med forenede kræfter slæbede sammen.

Trætte og udhungrede som vi vare, bleve vi meget glade, da vi efter et par timers forløb hørte den første svage lyd af hestebjelderne fra

lien nedenunder, og kort efter var den livlige afkløvningsscene i fuld gang. Men denne gik dog ikke for sig med den sædvanlige lystighed, og Tollef var ualmindelig morsk i kommandoen, hvoraf jeg sluttede, at der havde indtruffet noget uheldigt.

Dette fik jeg også snart en sørgelig vished for; thi uden at svare på min anmodning om tørt ombytte, som jeg højlig tiltrængte, gav han sig med en ynkelig mine til at hænge op alt, hvad mine vadsække indesluttede af linned, strømper og klæder på en teltsnor, som han strammede ud foran ilden ved hjælp af vore lange finstave.

Uagtet dette uheld var af ikke ringe betydning, i betragtning af, at vor marsch herefter i flere dage skulde føre os over skovløse vidder, og vejret var koldt og fugtigt, blev det dog langt fra taget på den alvorlige måde, som Tollef lod til at befrygte. Tvertimod fremkaldte den lange rad af forskelligartede ydre og indre beklædningsstykker i drivvåd tilstand, som han taus og sukkende drog frem og ordnede på snoren ved siden af hverandre, og hvoraf det ene bar mere modbydelige mærker end det andet efter alvorlige basketag i myrene, munterhed over hele selskabet, ejeren inklusive.

Til at holde munterheden vedlige bidrog også vore lapper ved den kejtede måde, hvorpå de behandlede de store, endnu lidt viltre heste, der

øjensynlig indgød dem en sand rædsel. Da således en af hestene, i glæde over at blive sin svære byrde kvit, gjorde nogle satser fremover, så vi pludselig et par lapper sætte afsted opover fjeldet, idet de så sig tilbage for at undersøge om forfølgelsen vedvarede.

Efter kartet skulde vi nu omtrent have 4 mile til Nejden elv, hvor ny forsyning af proviant og ny besætning af folk og lastdyr ventede os; men jeg tager neppe betydelig fejl ved at regne vor marsch til det dobbelte. Thi på hele denne strækning findes kun 2 røser, der markere de første $1\frac{1}{2}$ mile, uagtet den øvrige del af linjen fører over vidtstrakte, golde vidder, hvor hverken vore vappusser eller vore karter kunde give nogen sikker vejledning. Hvad der mest forlængede marschen var de betydelige afstikkere, vi måtte gjøre for at finde føde for hestene.

Af de nævnte røser har Golmesoaivve Madagætscha ialfald historisk interesse, da den tidligere dannede begyndelsespunktet af grænsen mellem Rusland og det såkaldte fællesdistrikt, hvis endepunkter mod havet var Bugønæs med Varangerfjorden i vest og midten af Fiskerøen i øst. —

Ved traktat, afsluttet i St. Petersburg den $20\frac{1}{2}$ maj 1826 blev dette distrikt delt, overensstemmende med de af begge rigers kommissærer året forud udførte karter og reguleringer, således at Norge beholdt terrainet vest for Pasvik elv,

med undtagelse af den lille firkant, der omslutter St. Boris og Glebs kapel, beliggende 1 mil søndenfor Sydvaranger kirke, og desuden det terrain omkring Jarfjorfjorden, der indesluttet af Jacobselven i øst og i syd af en linje fra et punkt en verst nordenfor nævnte kapel indtil denne elvs kilder. —

Rypernes lovmæssige fredningstid var udløben, men uden synderlig forandring for vor husholdning, da endnu kun en enkelt ad gangen krydsede vor uhyggelige fjeldvej; først nede i skovtrakterne omkring de store vasdrag meldte de sig i hele familier.

Men uagtet en sådan afvæksling kunde været behagelig, havde vi ingensomhelst grund til klage, hvad provianten angår; mange gange værre må den forrige grændse-kommission have været stillet i denne henseende, da den ikke havde hermetisk nedlagte sager at ty til.

Hr. Thornes „conserves“, hvormed samtlige kommissærer vare forsynede, og hvoraf ikke en eneste tog skade under hele ekspeditionen, har nået en fuldkommenhed, der er al anerkjendelse værd. Turister, der færdes i trakter som disse, ville også mere end nogen anden vide at påskjønne og opmuntre denne industri, der virkelig for dem er en sand velsignelse.

Er jeg engang begyndt at gjøre rede for

vort madstel, så må jeg også nødvendigvis nævne en ret, som deri spillede en større rolle, ialfald for mit vedkommende; jeg tør nemlig ikke påstå, at min smag i dette stykke deltes fuldt ud af mine rejsefæller. Men jeg er vis på, at disse vilde finde det forunderligt, om jeg havde glemt Tollefs berømte „tjukærter“, som han til deres fornøjelse fristede mig til at nyde til de urimeligste tider af døgnet.

Under militære lejrsamlinger har kogescenen ved kompagnigryderne altid havt noget tillokkende for mig, men under disse højst originale forhold fik denne tilbøjelighed en desto stærkere magt. Thi om denne vistnok efter de anstrengende dagsmarscher for en væsentlig del skyldtes den liflige duft fra den store kasserol med saltkjødssuppe, — det daglige udbytte af en aktiekapital, der var sammenskudt af vore faste assistenter, og hvis værdi forøgedes ved tilskud fra vor side i form af hamburger skinke, så var dog denne materielle årsag ikke den eneste.

En ligeså dragende magt har nemlig den lune gemytlighed, der råder inden den forventningsfulde kreds, som har samlet sig med sine snaddepiber i brogede grupper, og den pikante og ofte lærerige konversation mellem disse repræsentanter for forskellige nationaliteter, der netop under sådanne scener åbenbare de fleste karakteristiske træk.

Tollef havde som sagt snart opdaget min svaghed for interessentskabets „tjukærter“ og for-

sømte derfor aldrig lejligheden, når han troede at kunde glæde mig med denne delikatesse. Ofte var jeg forlængst gåen til hvile, inden den var færdig, men det hjalp ikke, thi han havde opdaget, at intet var så godt at sove på, som „tjukærter“. „En dristig påstand, men lad gå, tænkte jeg; det er ialfald vel undt“.

Tollef var ikke grej at modbevise, når han kunde henholde sig til sin egen erfaring, og derfor gik det i regelen ikke bedre med min protest, når han om morgenen presenterede samme ret ved siden af kaffekanden, idet han udtalte den erfaringssætning, at ingen mad var så god at marschere på. Dette kunde jo også have lidt for sig. —

Strøget mellem Guellebastam Varre og Nejdnelven indtages hovedsagelig af fjeldstrækningen Stuorgærgenionas, hvis milevide, lave terasser i regelen kun ere bevoksede med renlav. I flere dage vankede vi tvivlrådige omkring på disse vidder, hvor ingen af vore folk dristede sig til at påtage sig ledningen af kolonnen, og vi altså selv måtte forsøge at famle os frem, medens et stadigt vedholdende regnvejr gjorde den øde natur endnu uhyggeligere.

Desto større liv blev der derfor i os, da der af et signal fra teten kunde skjønnes, at noget interessant var bemærket, og snart var hele sel-

skabet, med undtagelse af trossets folk, forsamlede omkring en del meget store, flade stene, fra hvis underliggende udhuling der hørtes en uafbrudt, skarp gjøen, som af et halvt snes hunde.

„Det er fjeldræv“, mente en.

„Nei, jagu' er det gråbejn“, påstod Tollef.

Udgangene tilstoppedes i en fart på nogle få nær, hvor vi tog poster, men alle forsøg på at røge ulvungerne ud var forgjæves, da det var umuligt at få ild i den våde mose, og efter nogen venten måtte vi derfor opgive dem for at kunne nå lejrpladsen, der lå $\frac{3}{4}$ mil til siden, inden natten faldt på.

Kun en af os havde besluttet at holde stand, trods det heldende regn, og det var Iver. Bevæbnet med oberstens gevær vilde han ikke opgive sin post, da han håbede, at ialfald nysgjerrighed omsider vilde drive en af de underjordiske ud i dagen.

Under marschen til lejren, da jeg tilfældigvis havde skilt mig fra de øvrige, fandt jeg et sådant hi til, omtrent $\frac{1}{4}$ mil fra det forrige, men også her vare beboerne så godt gjemte under de svære stene, at jeg måtte nøje mig med at mærke mig stedet.

Vore vappusser havde stukket hovederne sammen og fundet ud en marschretning for den følgende dag, dog uheldigvis i modsat retning af vore ulvehier; men medens vi beklagede, at den korte tid tvang os til at opgive dette, kom Iver

ud på natten til lejren, drivende våd, men yderst stolt slængende en ulvunge af størrelse som en lappehund for vore fødder.

Tilfældet vilde imidlertid, at der alligevel skulde blive ulvejagt den følgende dag.

Lejren var brudt og alting færdigt til afmarch, da jeg pludselig overfaldtes af en så voldsom „feltsjuka“, at jeg i flere timer ikke kunde røre mig et skridt. Dette så yderst fortvivlet ud, thi alt bebudede det værste, og værre end sygdommen selv var bevidstheden om min hjælpeløse stilling midt i ødemarken. Her var kun to ting at vælge imellem: enten at trodse til det yderste, eller at give rent tabt og forsinke ekspeditionens øvrige personale 8 à 14 dage for at lade mig slæbe til nærmeste beboede sted (Nejden), — og der behøvedes ikke lang betænkning for at vælge det første alternativ. — Ud på eftermiddagen havde sygdommen nået sit højdepunkt, og Tollef, der hvert 10de minut var inde for at iagttage dens gang, smilede tilfreds, da han endelig fik svar på sine spørgsmål og skjøjnte, at jeg nu kanske var istand til at tage noget tillivs.

„Kaptejnen skulde vel ikke have lyst på lidt tjukærter nu?“ var hans lumske spørgsmål; „jeg har lagt mærke til, at den er så urimelig god, når man har været syg“, lagde han til.

„Er du fra forstanden, gut, tjukærter nu?“

„Ja, der er ingen ærter i den“.

Da han havde fået mig til at le, var han

ovenpå, og jeg havde kun at svare: „Det er en anden sag.“

Medens jeg altså glædede min trofaste tjener med at nyde hans universalmiddel, hørte jeg mine kamerater komme til lejren, ivrigt drøftende det indtrufne beklagelige tilfælde og dets mulige følger. Men da teltdøren åbnedes, og de fik se feberpatienten ifærd med at tage de sidste mundfulde af den tallerken, som Tollef med glædestrålende ansigt stod færdig til at modtage, var alt igjen lutter liv og munterhed.

Obersten og kaptejn Ræder, ledsagede af en del faste mandskaber, havde fået narret frem og skudt 4 ulvunger af det hi, som jeg havde anvist, hvilket senere indbragte vore assistenter en god ekstrafortjeneste, da lensmand Klerck afgjorde striden „fjeldræv eller gråbejn“ til gunst for Tollefs påstand.

Samme dags aften marscherede vi 1 mil ned til skovregionen, og dagen efter brød vi os frem i et møjsommeligt terrain, indtil vi sent på aftenen stødte på et betydeligt vasdrag, som måtte være Nejden elv. Men intet tegn var at opdage på, at vort nye mandskab var i nærheden, derimod tydede alt på, at vi vare komme for højt op. Vi måtte imidlertid slå os til ro for natten, hvor vi vare, og indskrænke os til at signalisere med bål fra de omliggende højder.

Dette lykkedes også, thi om natten indtraf Haukland, — der havde været afsendt med damp-

skibet fra Polmak for at ordne det fornødne på de følgende stationer, — ledsaget af en vappus, og morgenen efter førtes vi af dem langs elven ned til det sted, hvor grænsen overskjærer Nejdeneelv, omtrent en mil fra vor lejrplads.

Elven var her meget bred og dyb, så at vi selv og vor bagage måtte føres over på en dertil af skydsfolkene bygget tømmerflåde.

X.

Nejdenelv—Pasvikelv.

Efter vore beregninger skulde vi nå Modkavara den 23de og fik nu svar fra general Stackelberg, at han vilde vente os der ved denne tid. Men foruden de allerede indtrufne forsinkelser forudså vi nu en hel række af andre, der lode befrygte, at han vilde komme til at vente på os. Røsen Bollomoaive, no. 351, blev funden, men nu måtte linjen stikkes og hugges både tilbage over elven og fremover, hvor det desuden lod til, at vi herefter vilde få meget mere rydning at udføre end nogensinde tidligere.

Men værre var det, at 4 af de fra Nejden fremførte heste forsvandt fra lejren den første nat og først 2 dage senere gjenfandtes efter en møjsommelig søgen rundt om i fjeldene. Årsagen var let at skjønne, da vi overalt i vor nærhed traf friske spor af bjørnen, uden at det dog lykkedes os at få se den selv og få hevnet den skammelige streg.

Vejret vedblev at være fugtigt med kolde nætter; dog var vi så heldige at få benyttet sekstanten på røserne Bollomoaivve og Dobbeltaure, begge beliggende mellem Nejdenelv og det ligeså betydelige vasdrag Munkelven. Når undtages disse dage, da solen dog kun til enkelte tider brød frem mellem skyerne, havde vi i regelen dels regn og dels tåge, hvilket i længden blev yderst besværligt for os alle.

Søndag aften den 20de opslog vi vor lejr ved søndre bred af Munkelven, efterat vi lykkeligen havde udført den vanskelige overgang over 2 brede arme af dette vasdrag, og dagen efter gjorde vi den lange marsch over det kuppelformige græsklædte fjeld Rejsagora (røs 353) til Nutsjaure, et $\frac{1}{2}$ mil søndenfor liggende vand. Rejsa Gora skiller sig fra alle omliggende fjelde ved sine ualmindelig jævne og svagtheldende skråninger, men når man har nået toppen, mærker man snart, at denne alligevel dominerer terrainet på mange miles afstand. Her ser man nemlig mod nord hele den lange række af højfjelde, der omslutter de fra Varangerfjord i Sydvaranger præstegjeld indskjærende fjordarme, og hvis karakteristisk formede konturer kun tildels viste sig på de før bestegne højder; mod øst kan man i et halvt snes miles udstrækning følge de afrundede højderygge, der begrænsede Pasvikelvns brede dalføre og i syd og vest, hvor den store finske fjeldslette igjen åbner sig, finder øjet et behageligt hvilepunkt i

den store og vakre Enare Träsk med sine mangfoldige, skovklædte tunger og holmer.

Det er desværre kun dette indtryk af et flygtigt blik udover landskabet, jeg har at meddele fra dette punkt, der under nogenlunde heldige vejrforhold måtte have fængslet vor opmærksomhed og interesse.

Skjælvende af kulde havde vi udført de nødvendige kompasobservationer; nogen anden opmærksomhed kunde vi ikke ofre på den rigt afvekslende natur omkring os, men måtte derimod søge at friske op vor egen, ved at vælte stene til den forfaldne røs. Thi en skjærende kold vind fra Ishavet og svære sneilinger, der med truende fart væltede frem i skarene, drog uvilkårlig vore længsler i retning mod den lune, med skov og yppigt græs bevoksede plet søndenfor os, hvor vore telte og et prægtigt bål gjæstfrit og hyggeligt vinkede os imøde. Såsnart alt var i orden, bar det derfor i springmarsch ud over lien. —

De følgende dages marsch, indtil vi endelig den 24de om aftenen nåede Modkavara, førte os over den stærkt gjennemskårne, 6 mil lange højderyg Rejsoavve Duoddar, hvor grændseliniens retning er betegnet ved såkaldte rigsmærker (uden hjertesten) på toppen af højderne; Nutsjavre varre, Çorne varre, Reja vodas, Çadder varre, Njam çalgas og Modkavara.

Til dette strøg knytter sig få eller ingen interessante minder, kun en gjentagelse af de samme

marschbesværigheder i et stadigt mere og mere gjennemskåret terrain, hvilke vedholdende regn og tåge end yderligere forøgede. De drivvåde telte vare dobbelt tunge for vore heste, der allerede før havde en betydelig vegt at bære, og vor egen forfatning var virkelig alt andet end misundelsesværdig. Vante til at trodse terrainhindringer af ethvert slags og daglig at tilbagelægge betydelige distanser, klagede ingen af os over træthed, uagtet der ikke blev tale om rastdage. Selv uanseet den berammede tid for mødet med generalen var det nødvendigt at forcere marschen, da vi ellers neppe havde kunnet afværge farlige følger af de mange kolde nætter, vi tilbragte på den våde mark, hvilke nu kun fremkaldte mindre betydende rheumatiske anfald, eller et og andet forbigående ildebefindende.

Trods alle anstrengelser viste det sig umuligt at nå frem før en dag senere end aftalt. Men da vi natten mellem den 23de og 24de kamperede ved sjøen Varseljaure, omtrent 3 mil fra Modkavara, blev alligevel forbindelsen med den herværende troppestyrke på en måde tilvejebragt, idet vi stødte på en fremskudt patrulje, bestående af 2 skoltelapper, der vare udsendte på opdagelse. Den ene af disse drog samme nat tilbage med rapport, medens den anden blev tilbage for at følge os som vappus til lejren.

Vor nye kamerat, Wasili, var undersætsig, meget stærkbygget, langskjægget, med ualmindelig

lette bevægelser og en mærkelig tungeraphed. I en fart tilfredsstillede han vor nysgjerrighed angående den norsk-russiske troppestyrke ved Modkavara. Hoppende letvindt foran os på tuerne, lod han sit lurvede hoved, der var bedækket med en liden ulden kalot, uafadelig danse til højre og venstre, idet han snart henvendte sig til obersten på russisk, og snart til os på et kaudervelsk af norsk, lappisk og russisk. Vi erfarede, at generalen havde en betydelig styrke af forskellige grader: en gouvènementssekretær (svarende til vore lensmænd) fra Kola som underkommissær, en læge (polak), en landmåler og en politibetjent fra Archangelsk, to tjenere samt som huggere og rorskarle omtrent 40 skolter, hovedsagelig fra lappebyen Boris og Gleb, der ligger lige ved kappellet af samme navn. Behageligt var det at høre, at lensmanden i Sydvaranger, Klerck, som efter hvad der berettedes fra Nejden skulde være syg, alligevel havde kunnet følge med vore bådfolk op Pasvikelven, for at møde os ved Modkavara, thi der går et ry af denne mand blandt alle, både norske og engelske turister, der færdes i disse strøg, for den dygtige og velvillige vejledning, han altid er rede til at give dem, og — hvad der nu fremfor alt tiltalte os — for den gjæstfri modtagelse på hans smukke ejendom Elvenæs, som man ligeledes altid kan gjøre sikker regning på. —

Da vi nærmede os toppen af Modkavara,

trængte allerede lyden af den travle virksomhed i lejren frem til os, og straks efter såes denne selv i en lysning i furuskoven ved fjeldets østre fod. Medens vi gjorde et letvindt toilette, blev vor ankomst meldt ved et skud fra Tollef, der strakte en årreunge til jorden, uden at vide, at også en anden lurede på samme bytte; frem trådte nemlig fra skovens dyb en hidtil useet jæger. Ved sin gigantiske legemsbygning passede han til beskrivelsen af lensmand Klerck, som hvem han også straks præsenterede sig. Bekjendtskabet blev øjeblikkelig sluttet, men medens Klerck fortsatte forfølgelsen på de øvrige medlemmer af årrefamilien, gjorde vi vor opvartning hos generalen, hvor udveksling af fuldmagter og planen for arbejdets anordning aftaltes i det franske sprog; senere afløstes dette dog af det tyske, der viste sig at være det af alle parter bedst kjendte fællessprog.

Mærkelig var forøvrigt den sprogforvirring, der herskede på dette ellers fuldkommen øde sted; thi her taltes norsk, svensk, kvænsk, lappisk, russisk, fransk og tysk om hinanden; ja, endog det danske sprog havde sin repræsentant, nemlig i en i Nejden bosat kjøbenhavner, der havde fulgt os.

Bevidstheden om de overståede anstrengelser, og det brogede og interessante billede, som lejren eller rettere bivuaken med omgivelser frembød, var i høj grad oplivende. Bag denne hørtes en uafladelig knagen og bragen, hvis tiltagende hef-

tighed tilkjendegav, at Huseby med sine raske huggere, der i den senere tid havde arbejdet nat og dag, også var i stærk anmarsch, og rundt omkring, i vor nærmeste omgivelse, såes nordmænd, lapper, kvæner og russer at tumle om hinanden, dels ivrigt arbejdende med sine heste, lejrslagning o. l., dels fordelende sig gruppevis om en mangfoldighed af større og mindre bål, der lyste op som til en fest i den prægtige furuskov, fra hvilken de hvide telte hist og her tittede frem.

Af disse bål må nævnes det, der var arrangeret af Klerck, da det straks røbede den erfarne og praktiske mand. Det bestod nemlig simpelthen af to lange over hinanden liggende stokke, der delte rummet mellem ham og hans personlige lappeadjutanter i 2 dele, hver dækket med et skråt halvtag. I de to hinanden mødende flader af stokkene var gjort flere indsnit, hvorved ilden, der antændtes mellem dem, udbredte sig jævnt såvel i den underste som i den øverste stok og sendte en behagelig, hele natten vedvarende varme til hans leje under skråtaget.

Arbejdet påbegyndtes allerede tidlig den næste morgen med at samtlige kommissærer besigtigede røsen på Modkavara, hvilken vi gav en imponerende højde på grund af dens betydning som sammenstødspunkt for alle tre riger. Det samlede huggekompani af kvæner, skolter og norske lapper stod færdigt til at tage fat på oprydningen af den endnu synlige gade over Rejavaraç til Gelsomio-

jaure, hvilken gade de 25 år ikke på langt nær havde formået at udjevne med den høje furuskov på siderne. Såsnart signalet var givet, susede økser, knive og nedfaldende stammer omkring os, og med en forbausende fart blev gaden ganske blankt barberet på en mils strækning ned til nævnte sjø og videre over næsset Reja-niarga. Den på sammes østre bred stående usædvanlig elegante røs (no. 355), der endog til desto behageligere afveksling var firkantet, blev forsynet med en sirligt udhuggen hjertesten, der peger i Pasvikelvns retning.

Perpendikulært til den udhuggede linje udgår fra Modkavara en anden bred gade i skoven, der mindede os om at sige farvel til Finlands „moar, fjell och skär“. Nødvendigheden tvang os nemlig til at opgive tanken om at kunne gjøre nogensomhelst afstikker, hvormegen opfordring vi her end havde dertil. Thi neppe to mil fra os havde vi det nu så berømte vasdrag Ivalo jokki, som, tidligere neppe kjendt af navn, i sin fjerne afkrog synes at gjemme skatte, der vil gjøre digterens billedlige ord „et guldland dock det är“ til en ikke anet virkelighed, thi efter generalens beretning gik allerede dengang det daglige udbytte op til omkring 10 spd. for hver arbejder.

Men havde vi måttet sige Finland farvel, så beholdt vi dog fremdeles det behagelige selskab af vore elskværdige, finske kamerater fra den lange møjsommelige færd: oberst Tamelander og hans

assistent, ingeniør Friman. Den sidste trodsede rigtignok senere alle vore overtalelser og bestemte sig til at rejse over Nejden gennem finsk Lapmarken til sit hjemsted nær Uleåborg, såsnart protokollerne kunde blive færdige og underskrevne i Vadsø, men obersten, der allerede tidligere havde ytret ønske om at gjøre sig bekjendt med Norges civiliserede strøg efterat have gennemstrejfet dets ørkener, blev nu fast i beslutningen om at lægge hjemvejen over Trondhjem og Kristiania, da han hørte, at dette også var generalens plan.

XI.

Pasvikelv—Jakobselv—Vadsø.

Kommissæren for Rusland var en ældre mand, henimod 60 år, men hans ranke holdning, smekre legemsbygning og livlige væsen gav ham et langt yngre udseende. — Tidligere havde han været anvendt i et lignende hverv, men rigtignok af en ganske anden betydning, nemlig som kommissær ved reguleringen af grænsen mod Besarabien efter krimkrigen. For at have en til denne vigtige stilling svarende grad, udnævntes han til generalmajor i generalstaben og forbigik ved denne lejlighed 700 oberster. Som generalstabsofficer interesserede han sig specielt for topografi, og lod i det hele taget til at være en særdeles kundskabsrig officer; men da han erfarede de kræfter, vi her have at råde over i hin retning, fik jeg et andet ligeså betegnende sammenligningstal: som leder af opmålingen og kartlægningen af de kejserlige domæner havde han i nogle år havt 1200 ingeniører — civile og militære — under sin kommando. —

Pasvikelvens vasdrag dannes hovedsagelig af en række af større og mindre sjøer, der ere forbundne med korte, i regelen stærkt strømmende elve. Dels på grund heraf, dels fordi strykene hyppigt afbrydes af betydelige fossefald, og dels endelig fordi der her ikke findes så dygtige stager som karasjoklapperne, bliver farten nedad Pasvikelven forholdsvis betydeligt langsommere end på Tanaelven; fra Reja njarga til Elvenæs — omkring 11 mile — medtog den omtrent 3 dage.

Men så var til gjengjæld Pasvikvasdragets naturomgivelser endnu mere tiltalende. Overalt langs bugterne, ude i selve vandet, er der en overordentlig rigdom på halvgræs (*Carex aquatilis*), som her når en betydelig højde, i forbindelse med en særdeles yppig vidjevegetation, og indenfor denne ramme, hvor der er tørt land, findes en mængde pragtblomster, som *Epilobium angustifolium* m. fl. a., der i forening dermed danne en smuk forgrund for furu- og birkeskoven. Kommer nu hertil de hundreder af ænder, der vimle inde i bugterne, flokke af prægtige svaner på et halvt snes ad gangen, der opskræmte af sin dybe fred tyr ind til de indre bugter, det nu indtrådte varme solskinsvejr, der frister til at nyde behageligheden af den raske bådfart over den spejklare vandflade i en desto mageligere stilling, — er det vanskeligt nok at huske på, at man nærmer sig Ishavet med stærke skridt.

Den 26de tilbragte vi første gang efter af-

marschen fra Polmak natten under tag på gården Svanvik ved Çalmijaure, hvor vi ved hjælp af friskt hø redede os et behageligt leje på gulvet, hos en derboende forhenværende soldat, som er opsynsmand ved vejanlægget fra dette punkt til Langfjorden.

Under farten hertil mistede russerne 2 både, der knustes i Menekasfossen, uden at dog derved videre ulykke forårsagedes. —

Det mærkeligste bevis for denne trakts overordentlig gunstige vekstforhold, trods dens beliggenhed så højt mod nord, finder man nær Çalmijaures vestre bred, hvor en samling af omtrent 50 grantræer af temmelig anseelig højde danner en gruppe midt inde i furuskoven. Stedet ligger under omtrent $69^{\circ} 20'$ n. b. og $19^{\circ} 30'$ ø. l. fra Christiania meridian, medens granen ellers, såvidt vides, ikke findes længere nord end i Ranen, altså omtrent 40 mil søndenfor. —

Russerne havde faret hurtigere nedover end vi, så at vi ved ankomsten til Boris og Gleb den 28de traf alle vore bekjendte skolter i fuld beskæftigelse med sine hjemlige sysler, og foruden dem desuden en hel del fruentimmer, oldinge og børn; imellem de bitte små huse vrimlede det af skolter, de fleste mere eller mindre befængte med den hæslige sygdom, hvoraf de have fået sit navn, skjønt de, mærkeligt nok, havde ord for at være renligere end fjeldlapperne.

Ganske nær Skoltebyen ligger det lille kapel

ret vakkert inde i en birkeskov; men jeg må be-
kjende, at vi nu kun havde råd til at ofre det et
flygtigt blik, thi et stykke længere nede i vasdraget
såes gården Elvenæs, hvis ualmindelig tiltalende
beliggenhed på en fremspringende odde ved elvens
udløb i Bøgfjorden optog hele vor opmærksomhed,
og det så meget mere, som vi her imødeså en
behagelig afslutning på vort møjsommelige noma-
deliv. Vistnok havde vi endnu et stykke af grænd-
sen at opgå, nemlig den omtalte firkant, der dan-
nes af en del stejle højder omkring Borris og
Gleb, samt den omtrent 4 mil lange fjeldstrækning
over til Pasvikelvens kilder, men denne marsch
anså vi nu blot for en spadsertur, uagtet den på
den måde, hvorpå vi her måtte indrette os, blev
fordoblet.

Da nemlig Jakobselvens leje gennemskjærer
et usædvanlig vildt terrain, er det nogetnær ufar-
bart såvel i båd som langs bredderne, undtagen
kanske for fodgjængere uden byrde, og efter
Klercks råd ordnede vi derfor forretningen således,
at vi først besigtigede den sidste rigsrøs (no. 363)
ved Jakobselvens udmunding i Ishavet og derefter
gjorde marschen fra Elvenæs til dens kilder (røs
no. 362) og samme vej tilbage igjen. —

Rejsen til Jakobsvik foregik på et fjorddamp-
skib, der bar navnet „Fram“, uagtet det brugte 2
timer på milen. Først ved midnatstid kom vi
frem, famlede os i mørket lykkeligt op ad de
spejlglatte flader af fjeldet, fandt ved hjælp af

lygte den høje, cementmurede røs med hjertesten i god stand, og kom ligeledes uden synderlige uheld ned og ombord igjen. Klokken var bleven 1 om natten, og nu skulde vi da endelig søge lidt hvile på dækket, hvor vi ved at spænde sejlet over bommen havde dannet os et slags telt; thi skibet indeholdt ingensomhelst passagerbekvemmeligheder.

Hidtil havde vi havt stille vejr, men ikke før vare vi komne til ro, så forkyndte en hvinende lyd, at et uvejr var i anmarsch. Stormen brød løs, og med dens hyl blandedes et forfærdeligt skrål og spektakel af en mængde stemmer, dels tilhørende skibets besætning og passagerer, dels kommende udenfra. Uden at begribe meningen, kunde jeg skjønne, at noget alvorligt var på færde; i en fart barrikaderedes begge udgange med en hel del tunge gjenstande, hvoraf flere på de to øvrige sider pressede vort soverum mere og mere sammen og ofte temmelig voldsomt slyngedes mod vore skrøbelige fængselsvægge. I det længste håbede vi, at belejringen skulde ophøre, men da de svære projektiler tilsidst afløstes af en sand regn af kardætsker, blev situationen uudholdelig.

„Jetzt werden wir ja auch mit stockfisch bombardirt“ råbte generalen, idet han truffen i hovedet forsøgte at rejse sig; ingen parlamenteringer nyttede; „her gjælder det livet“ råbtes der ind til os; det hjalp heller ikke, at vi søgte at gjøre den samme påstand gjældende for vort vedkommende. Men da vi ved forenede anstrengelser havde

forskaffet os en udgang, skjønte vi, at der ikke havde været tid til at tænke på os; thi en del både, der var aldeles overladede med stokfisk, havde i synkefærdig tilstand signaliseret til dampskibet efter hjælp. —

Vor tilbagerejse til Elvenæs blev altså alt andet end behagelig, da vi måtte tilbringe den største del af natten på åbent dæk. —

Foruden denne udflugt til Jakobsvik besigtigede vi under opholdet på Elvenæs røserne i den omtalte firkant omkring Boris og Gleb, et temmelig besværligt arbejde, da terrainet her er stærkt gennemskåret og fjeldsiderne meget stejle. Derhos arbejdede vi flittigt på vore protokoller, hvoraf den, der angik grænsen mod gouvernementet Archangelsk, skulde affattes på fransk, medens den norsk-finske blev skreven på norsk og svensk.

Marschen over til Jakobselvens kilder og tilbage igjen (8 à 9 mil) med tilhørende observationer, afstikninger og oprydninger i de temmelig betydelige skove medtog kun 3 døgn, thi alle mand arbejdede af yderste kræfter for snarest muligt at få en ende på vore møjsommeligheder, og specielt var det samtlige kommissærer om at gjøre at undgå et 8 dage forlænget ophold i norden, til næste dampskibslejlighed fra Vadsø, hvor også, som vi på nedturen gennem telegrafan underrettedes om, allerede nogle få dage efter

vor afrejse (den 9de september) vinteren var i fuld anmarsch.

Da vi allerede den 5te kom tilbage til Elvenæs, havde vi et par dage til fuldførelsen af vore protokoller i Vadsø, hvor de skulde undertegnes.

Fjeldstrækningerne Stuorgoloaivve og Vacht-oaivve, over hvis mange, temmelig høje toppe linjen går fra Pasvikelv til Jakobselv, er gennemskåret af en mængde dybe skar med skovbevoksede sider.

Den anden dags middag slog vi vor lejr ved Benagsjaure, og efterlod her den største del af mandskabet og bagagen, medens vi selv med nogle lette tropper fortsatte marschen over en række af myrer og golde fjelde til røsen no. 362, der ligger ved sammenstødet af de 3 små bække, som danne Jakobselven.

Det lykkedes os at finde punktet og røsen vel bevaret, men efter en meget længre marsch, end vi havde gjort regning på under vort arrangement for natten, ved hvilket vi havde tvunget os selv til straks at gjøre samme marsch tilbage igjen.

Ved middagstid den 3dje marschdag var gaden færdighugget og alle røser bragte i fuld stand, og nu stod kun den sidste forretning på linjen tilbage, nemlig et efter omstændighederne afpasset

festarrangement. I det skønneste vejr og i den gladeste stemning samledes hele selskabet på skråningerne af en liden skovhøjde ved enden af Benagsjaure, nær røsen no. 361, hvor der snart af alle mand diskedes op med de aller forskjelligste retter i umiddelbar nærhed af hverandre. Selskabet var yderst „blandet“, det er sandt, men forskjellen udjevnes let under sådanne omstændigheder, hvor de fælles interesser uvilkårligen lader rangforordning og etikette få lov at hvile.

Efter et par timers ophold her styrede vi vore lette fjed den korteste vej til Jarfjorden, hvor vi ankom kl. 8 aften efter en 6 timers uafbrudt marsch, og fik en gjæstfri modtagelse hos en bondefamilie på gården Storslåtten.

Tiden tillod ingen nøjere undersøgelse af forholdene i Sydvarangers vakre fjordstrøg, men indtrykket af de beboede steder, vi besøgte, var dog, at de hertil fra Østerdalen, Gulbrandsdalen eller det trondhjemske indflyttede kolonister i almindelighed have sit gode udkomme; ligeledes gjenfinder man her den samme sands for orden og sirlighed i husstellet, der udmærker deres i Målselven og Bardo indflyttede landsmænd. Til forskjel fra de vilde højfjeldspartier, der omgive disse trange dalstrøg af Tromsø amt, har terrainet heromkring lavere former med temmelig rig trævegetation; men alligevel må dog opholdet herinde under den lange, mørke vinter være hårdt nok. Til gjengjæld udfolder rigtignok naturen om som-

meren en for disse bredegrader højst mærkværdig pragt, der i forening med en behagelig temperatur og det bestandige lys igjen opliver det nedtrykte sind.

Endnu på denne sildige årstid så alt smilende ud rundt om Jarfjordens temmelig tæt bebyggede bredder, og især har „Storslåttens“ prægtige marker, hvor ejeren med prisværdig smag har ladet grupper af birketræer stå igjen hist og her i rydningen, fæstet sig i min erindring. —

I de senere år er der fra det offentliges side gjort adskilligt for at ophjælpe disse strøg; således ere ikke ubetydelige summer blevne bevilgede til oparbejdelse af veje i Sydvaranger. Men denne sag har også en anden interessant side, idet vort vejvæsen har en ikke ringe fortjeneste af disse strøgs kolonisation med dygtige og hæderlige arbejdere, der ere blevne opsendte hertil søndenfra, og som på grund af lettelser, der indrømmes dem ved erhvervelsen af jord og andet mere, finde sig foranledigede til at tage fast bolig i Varanger eller Tanens fogderi inden kontraktstidens ophør. Vejarbejderne påbegyndes i juni eller juli måned efter vårfiskets tilendebringelse og kunne på grund af forholdene ikke drives længere end til midten af oktober. Efter denne tid kunne arbejderne i mangel af andet erhverv deltage i havfisket ved Bugønæs og flere steder, hvilket ofte vedvarer til ud i december, og i de følgende måneder indtil april, da vårsildefisket begynder, er der anled-

ning til fortjeneste ved hugst og fremdrift af tømmer. —

Fra Jarfjordens bund fører en smal, men udmærket velbygget chaussée til dampskibsanløbsstedet Elvenæs ved Bøgfjordens bund. Den bekvemme befordring, højst uvant for os, og det behagelige kvarter på Elvenæs var altfor fristende til at opsætte rejsen, uagtet vi først kunde nå frem kl. 1 om natten. —

Den følgende dag, den 6te september, indskibede vi os atter på „Fram“, men dennegang til Vadsø.

Her stødte vi straks på en del bekjendte fra vort tog mellem Nejdenelv og Pasvikelv, hvis hensigt var ved øvrighedens hjælp at tiltvinge sig en ekstragodtgjørelse, da de nu efter hjemkomsten havde fundet ud, at 2½ spd. daglig for hver var altfor lidet. Der kom naturligvis intet ud af deres urimelige fordring; derimod foruroligedes vi mere af deres beretning om, at en af deres kamerater, en kvæn ved navn Mikkel Mokka, var forsvunden på hjemvejen og endnu 8 dage efter deres hjemkomst ikke havde været at opspore. — Ved vor afrejse fik vi dog den beroligende underretning, at han endelig var kommen til Nejden, men i en ynkelig forfatning.

Manden var os vel bekjendt på grund af hans noget vilde og determinerede udseende, men især fordi han havde den uvane at trække kløvhesten efter sig med et reb, der var fastgjort over skul-

deren, aldeles som en fisker trækker sin kjælke, og ikke oplod sin røst uden for at udstøde et vræl, hvergang kjælken stødte på en hindring.

Ved vor afsked med disse folk på Modkavara havde vappusserne været nærige nok til at forlange betaling af sine kamerater, for at vise dem den samme vej, som de selv skulde følge, og herpå gik også alle nødtvunget ind, undtagen Mikkkel, der nok mente at finde frem uden deres hjælp. Men dette stivsind fik han angre, stakkels mand. Længe vankede han om på russisk territorium, og da han endelig opdagede, at han var kommen flere mile væk fra den rigtige direktion, måtte han fortære de sidste rester af sin proviant. Mikkkel havde ikke gevær og, besynderligt nok, ikke engang kniv hos sig. Fortvivlet over sin forfatning, og sin sandsynligvis forestående hungersdød, slog han på lykke og fromme ind på en ny retning, der ved et besynderligt træf bragte ham til en af vore lejrpladse, hvor han var så heldig at finde en kniv, som oberst Tamelander havde mistet. Nu var han på ret vej, men uden udsigt til at skaffe sig livsophold. Medens han grublede herover, fik han se en anden enslig vandrer, nemlig en tam okseren, sandsynligvis den samme, som havde fulgt os i nogle dage på disse fjelde. Det var en smal sag for Mikkkel at lokke denne ulykkesbroder til sig ved at slå et par metalstykker mod hinanden og at fange den; ikke fuldt så let gik det for sig

at pirke livet af den med en pennekniv, men det gik dog, og Mikkels liv var reddet. —

Da vi nu ere lykkelig ankomne til Vadsø, altså midt oppe i Finmarkens civiliserede strøg, hvor vore dokumenter vedkommende grændserydningen bleve afsluttede og undertegnede, vil jeg også afslutte disse rejseskizzer, der ikke have til hensigt at lægge beslag på læserens velvillige følgeskab udover „en vis grændse“.

Kun skal jeg tilføje, at vi kom til Trondhjem efter 11 dages dampskibsrejse under en næsten uafbrudt storm, men at dog opholdene i de forskellige byer og på stoppesteder på kysten samt den behagelige rejse overland fra Trondhjem frembød mange interessante træk, der, efter hvad jeg har grund til at tro, har gjort et varigt indtryk på vore russiske rejsefæller. —

Paa **P. T. Mallings Boghandels Forlag** er udkommet:

Arntzen, B. Chr. Perspektivlæren, kortfattet fremstillet. Med 5 Plancher. Gjennemseet af Landskabsmaler Eckersberg og Arkitekt Nordan. 60 f.

Dietrichson, H. Den bildende Kunst i dens historiske Forhold til Religionsformerne, et indledende kunsthistorisk Omrids. 36 f.

Frimann, Claus. Udvalg af Digte ved J. S. Welhaven. 18 f.

Helene Leslie, eller Sandhed og Vildfarelse. Oversat fra Engelsk ved F. G. Haslund. 24 f.

Herre, Bernhard. En Jægers Erindringer. 2det Oplag. Indhold: Sæterpigen og Jægeren. Føstretiden. Krogklevn. I Nordmarken. Carl. Skovene. 30 f.

Disse livligt fortalte Billeder fra Jagtlivet indeholder tillige tiltalende Skildringer af den norske Natur.

Hoffmann, E. T. A. Kater Murr's Reflexioner og Livsanskuelser, ved J. Hazeland. I elegant Omslag. 96 f.

Hr. Prof. M. J. Monrad, der har gennemseet Oversættelsen, har givet Værket saadan Anbefaling: „— Jeg anser den saaledes omplantede særdeles morsomme Bog som en Berigelse for vor Literatur, og ønsker og haaber, den maa finde mange Læsere“.

Keyser, R. Efterladte Skrifter. Indhold: Nordmændenes Videnskabelighed og Literatur i Middelalderen. Norges Stats- og Retsforfatning i Middelalderen. Nordmændenes private Liv i Oldtiden. 3 Spd.

— — Samlede Afhandlinger. Indhold: Om Nordmændenes Herkomst og Folkeslægtskab. Nordmændenes Religionsforfatning i Hedendommen. Udsigt over den norske Samfundsordens Udvikling i Middelalderen. Historisk-heraldisk Undersøgelse angaaende Norges Rigsvaaben og Flag. Med lithogr. Portræt af Forfatteren. 1 Spd. 30 f. Pris for begge Værker samlet: 4 Spd.

Disse tvende Værker af den høitanseede Universitetslærer, hvilke er udgivne efter Forfatterens Død ved Professor O. Rygh, udmærker sig i lige Grad ved Tankens Dybde og Klarhed som ved et ædelt og smagfuldt Sprog, og henregnes med Rette blandt den norske Literaturs Prydelser.

Paa P. T. Mallings Boghandels Forlag er udkommet:

Lassen, H. Henrik Wergeland og hans Samtid. 1 Spd. Indb. 1 Spd. 36 §.

— — Breve fra Henrik Wergeland. 50 §. Indb. 75 §.

Denne interessante Samling af Breve fra den geniale Digter kan betragtes som et Supplement til foranførte værdifulde Skrift, i hvilket Udgiveren paa en træffende og underholdende Maade har fremstillet Wergelands offentlige Liv som et væsentligt Moment i det nye Norges Historie.

Monsen, Chr. Gudbrandsdølerne. Drama i fire Handlinger. 24 §. Musiken til samme komponeret og udsat for Pianoforte af J. G. Conradi. 72 §.

Müller, H. J. Søkrigshistoriens vigtigste Begivenheder. Gjennemseet og anbefalet af Professor P. A. Munch. Med 12 lithogr. Plancher af forskjellige Søslag og Træfninger. 1 Spd.

Schjøtt, P. O. Den antike Stat og Solons Forfatning. Den Atheniensiske Demokrati. I. 55 §.

Smith, J. G. Menneskets som Borger i Staten. Med et Blik paa det norske Samfund. 48 §. Indb. 80 §.

— — Brændende Spørgsmaal fra fjernt og nær. 1 Spd. Indb. 1 Spd. 36 §.

— — Billeder og Minder fra Sverige og Finland. (Under Pressen.)

Welhaven, J. S. Ewald og de norske Digtere. Fire literær-historiske Fremstillinger. 48 §.

Viser og Stev, norske. Med Indledning om Folkevisens og Stevets Oprindelse og Betydning af Jørgen Moe. 3die forandrede og forøgede Udgave af H. Ross. Med Musikbilag af L. M. Lindeman. 36 §.

Orienteringskart
over
Tromsö og Finmarkens
amter.

Maalestok 1: 1,600,000.

1 2 3 4 5 6 7 8 Nils

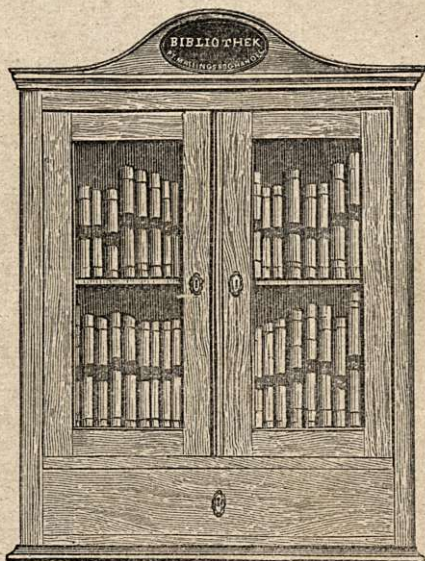

P. T. Mallings Boghandel,

Carl Johans Gade, Hjørnet af Akersgaden,
Kristiania.

**Handel med inden- og udenlandsk Literatur, Karter,
Glober, Papir, samt øvrige Kontor- og
Skole-Rekvisita,**

Skabet nummer 60—70 Bind og giver saaledes Adgang
til Bogsamlingens fremtidige Supplering.

Skulde Bibliothekets Plads kræve en anden Skab-Form,
kan dette ogsaa erholdes, naar de fornødne Maal etc.
ved Bestillingen opgives.

Bibliotheker paa 50 Bind udvalgte Værker, smukt indbundne og med dertil hørende Mahogni Bogskab, især passende for Dampskibe, Bade- og Landsteder, haves i Regelen paa Lager.

Bestillinger modtages paa alle i Boghandelen forekommende Skrifter, paa trykte og lithograferede Sager, samt paa alt til Bogbinderfaget henhørende.